

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

**FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE DİN VE
DEĞERLER KAPSAMINDA MAHREMİYET EĞİTİMİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hatice DEMİRDEN

Çorum – 2025

**VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE DİN VE
DEĞERLER KAPSAMINDA MAHREMİYET EĞİTİMİ**

Hatice DEMİRDEN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı

Felsefe ve Din Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. İrfan SEVİNÇ

Çorum-2025

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Hatice DEMİRDEN
Numarası : 210437019
Ana Bilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Programı : Felsefe ve Din Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışmanı : Doç. Dr. İrfan SEVİNÇ
Tez Savunma Tarihi : 19.09.2025 **Saati:** 11.30
Tez Başlığı : Veli Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din ve Değerler
Kapsamında Mahremiyet Eğitimi

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği'nin **9. maddesi** uyarınca, yapılmış olan tez savunma sınavı sonunda adayın tezinin **KABULÜNE OY BİRLİĞİ** ile karar verilmiştir.

TEZ SAVUNMA SINAV JÜRİSİ		KARAR	
Ünvanı Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret
Prof. Dr. Macid YILMAZ	Jüri Başkanı	☒	☐
Doç. Dr. İrfan SEVİNÇ	Tez Danışmanı	☒	☐
Doç. Dr. Kubat Ali TOPÇUBAY	Üye	☒	☐

Prof. Dr. Osman ÇUBUK
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “Veli Görüşlerine Göre Okul Öncesi Dönemde Din ve Değerler Kapsamında Mahremiyet Eğitimi” başlıklı tez, bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim.

Hatice DEMİRDEN

VELİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE DİN VE DEĞERLER KAPSAMINDA MAHREMİYET EĞİTİMİ

Hatice DEMİRDEN

ORCID: 0009-0005-8025-7045

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans Tezi

Eylül 2025

ÖZET

Toplumun inşasında önemli rol oynayan değerler, toplumsal düzen ve huzurun temelini oluşturur. Ancak günümüzde teknolojinin etkisiyle bu değerlerin bir kısmının zayıfladığı ya da unutulmaya yüz tuttuğu görülmektedir. Bu değerlerden biri de sınırlarının dikkatle belirlenmesi gereken mahremiyet değeridir.

Mahremiyet, bireyin temel hak ve özgürlüklerinden biridir. İnsan yaşamında dokunulmazlık alanına işaret eden bu kavram hem bireyin hem de toplumun korunması açısından dinî, ahlaki ve sosyal bir boyuta sahiptir. Bu sınırlar yalnızca birey tarafından değil, aynı zamanda Allah tarafından da korunması gereken alanlardır. Dolayısıyla mahremiyet, insanın yaşamının her evresinde riayet edilmesi gereken bir görev ve sorumluluk olarak değerlendirilmelidir.

Mahremiyet bilinci, bireyin ilk eğitim ortamı olan ailede temellenir. Aile, çocuğun kişilik gelişiminde, davranışlarının biçimlenmesinde ve değer algısının oluşmasında belirleyici bir etkidir. Özellikle “altın çağ” olarak nitelendirilen okul öncesi dönem, dinî ve kültürel değerlerin içselleştirildiği en uygun evredir. Bu nedenle mahremiyet eğitiminin erken yaşlarda aile ve eğitim kurumlarının iş birliğiyle verilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı, veli görüşlerine göre okul öncesi dönemde din ve değerler eğitimi kapsamında mahremiyet eğitiminin incelenmesidir. Araştırmada mahremiyetin alanları, sınırları, eğitim sürecindeki önemi ve uygulanma biçimleri veli görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Araştırma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Desen olarak fenomenoloji (olgubilim) yaklaşımı, model olarak betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Veriler, Çorum il merkezindeki Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 yaş Kur'an kursları ile Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokullarında öğrenim gören öğrencilerin velilerinden, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş, temalar ve alt temalar oluşturularak yorumlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre, tüm katılımcılar mahremiyet eğitiminin okul öncesi dönemde mutlaka verilmesi gereken bir eğitim olduğu konusunda hemfikirdir. Erken yaşta kazandırılan mahremiyet bilincinin çocukların değer sistemini güçlendirdiği, kişisel sınır farkındalığı kazandırdığı ve toplumsal saygı duygusunu geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Böylece kendi özel alanını koruyan ve başkalarının özel alanlarına saygı gösteren bireylerin yetişmesine katkı sağlayacağı belirlenmiştir.

Anahtar Kavramlar: Din eğitimi, mahremiyet, mahremiyet eğitimi, değer, değerler eğitimi.

Bilim Kodu: 60201

**TITLE PRIVACY EDUCATION WITHİN THE SCOPE OF RELİGİON AND VALUES İN
PRESCHOOL ACCORDİNG TO PARENTS' VİEWS**

Hatice DEMİRDEN

ORCID: 0009-0005-8025-7045

HİTİT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science Thesis

September 2025

ABSTRACT

Values play an important role in the construction of society and form the foundation of social order and peace. However, today it is observed that some of these values have weakened or are on the verge of being forgotten due to the influence of technology. One of these values, whose boundaries need to be carefully defined, is privacy.

Privacy is one of the fundamental human rights and freedoms. This concept, which refers to the sphere of inviolability in human life, has religious, moral, and social dimensions in terms of protecting both the individual and society. These boundaries are not only those protected by human beings but also those that God commands to be respected. Therefore, privacy should be regarded as a duty and responsibility that must be observed in every stage of human life.

The awareness of privacy is founded within the family, which constitutes the first educational environment of the individual. The family plays a decisive role in shaping the child's personality, behavior, and sense of values. Particularly, the preschool period, described as the "golden age," is the most suitable stage in which religious and cultural values are internalized. For this reason, providing privacy education at an early age through cooperation between families and educational institutions is of great importance.

The purpose of this study is to examine privacy education within the scope of religious and values education in the preschool period based on parents' opinions. The study evaluated the

domains and boundaries of privacy, its significance in the educational process, and the ways it should be implemented according to parents' views.

The research was conducted using a qualitative research method. The phenomenological (interpretive) approach was adopted as the research design, and the descriptive survey model was employed. The data were collected from parents whose children were enrolled in 4–6 age Qur'an courses affiliated with the Presidency of Religious Affairs and official preschools under the Ministry of National Education in the city center of Çorum, using a semi-structured interview form. The collected data were analyzed through content analysis, and main and sub-themes were identified and interpreted.

According to the findings, all participants agreed that privacy education is an essential part of preschool education. It was concluded that developing privacy awareness at an early age strengthens children's value systems, increases their awareness of personal boundaries, and enhances their sense of social respect. Thus, privacy education contributes to raising individuals who protect their own private spheres and respect the privacy of others.

Key Terms: Religious education, privacy, privacy education, value, values education.

Science Code: 60201

TEŞEKKÜR

Tezimin hazırlanmasının her aşamasında bana yardımcı olup rehberlik eden, değerli bilgilerini her an benimle paylaşan danışman hocam Doç. Dr. İrfan SEVİNÇ'e ve değerli katkılarından dolayı hocam Prof. Dr. Macid YILMAZ'a teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca yüksek lisans ders dönemindeki kıymetli hocalarıma, sevgili aileme, bana destek olan arkadaşlarıma ve görüşme sağladığım, çalışmamda bana yardımcı olan kıymetli velilere minnettarım sonsuz teşekkürler.

Hatice DEMİRDEN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Okul Öncesi Din ve Değerler Kapsamında Mahremiyet Eğitimi	8
1.1.1. Din ve Değerler Eğitimi	8
1.2. Mahremiyet Kavramı.....	10
1.3. Mahremiyetin Kaynağı.....	11
1.4. Mahremiyetin Alanları.....	12
1.4.1. Beden mahremiyeti	13
1.4.2. Mekân mahremiyeti	14
1.4.3. Bilgi mahremiyeti.....	16
1.5. Mahremiyet Eğitimi.....	18
1.5.1. Mahremiyet eğitiminin amacı	20
1.5.2. Mahremiyet eğitiminin zamanı.....	20
1.5.3. Okul öncesi dönemde mahremiyet eğitimi.....	22
1.5.4. Mahremiyet eğitiminde aile	25
1.5.5. Mahremiyet eğitiminde okul	26

2. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

2.1. Velilerin Mahremiyet Algısı	29
2.1.1. Mahremiyetin anlamına dair veli görüşleri.....	29
2.1.2. Mahremiyetin alanlarına dair veli görüşleri	30
2.2. Mahremiyet Eğitime Dair Veli Görüşleri	35
2.2.1. Mahremiyet eğitiminin amacına dair veli görüşleri.....	37
2.2.2. Mahremiyet eğitiminin önemine dair veli görüşleri.....	41
2.2.3. Mahremiyet eğitiminin hangi alanlarda verilmesi gerektiğine dair veli görüşleri	43
2.3. Mahremiyet Eğitiminin Kim Tarafından Verilmesi Gerektiğine Dair Veli Görüşleri.....	47
2.3.1. Çocuğa mahremiyet eğitimi verirken nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair veli görüşleri	52
2.3.2. Çocuğa mahremiyet eğitimi verirken zorlanılan noktalara dair veli görüşleri	57
2.4. Mahremiyet Eğitiminin Zamanı Konusundaki Veli Görüşleri.....	63
2.5. Mahremiyet Eğitiminin Hangi Kurumlarda Verilmesi Gerektiğine Dair Veli Görüşleri...	68
2.5.1. Anaokulları ve 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki mahremiyet eğitimine dair veli görüşleri.....	73
2.5.2. Kurumlarda mahremiyet eğitimi ile ilgili hangi konulara değinilmesi gerektiğine dair veli görüşleri.....	75
2.6. Mahremiyet Eğitiminin Bireyin Hayatına Katkılarına Dair Veli Görüşleri	80
SONUÇ/SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
KAYNAKÇA	90
EKLER	95
EK-1. Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler	95
EK-2. Görüşme Formu.....	96

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. Çalışma Gurubuna Dair Bilgiler.....	10

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Bkz.	Bakınız
çev.	Çeviren
DİA	Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	Editör
Hiz.	Hazreti
ILM	Uluslararası Akademisyenler Birliği
K	Katılımcı Veli
K.K.Ö.	Kur'an Kursu Öğreticisi
K.K.	Kur'an Kursu
KRAM	Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
r.a.	Radıyallahu anh
s.	Sayfa
s.a.v.	Sallallahu aleyhi vesellem
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	Ve benzeri
Yay.	Yayınları

GİRİŞ

Allah insanı en güzel surette yarattığını (Tin 95/4) bildirmektedir. Bu en güzel yaratılışa sahip çıkararak onu korumak da insan için önemli görev ve sorumluluklardandır. Toplumsal huzurun oluşmasını sağlayan ve toplumu inşa eden değerlerden biri olan mahremiyet ve mahremiyet bilinci de bu konudaki önemli unsurlardan biridir. Son yıllarda üzerinde çokça konuşulan ve her çağda önemini koruyan bir değer olan mahremiyet, birçok alanı ilgilendiren çok boyutlu bir kavramdır (Martı, 2020). Bu nedenle mahremiyetin tek bir tanımı olmamakla birlikte farklı şekillerde tarifi yapılmaktadır.

İnsanın her anını kuşatan mahremiyet birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Manevi değerlerimizden biri olan mahremiyet kavramı, insanın mutlu, huzurlu, sevgi ve saygı çerçevesinde, güven içinde sorunsuz bir şekilde yaşaması için son derece önemli ve gereklidir.

Kelime olarak “mahrem” sözlükte; haram olan şey, yasaklanan, kutsal, evlenilmesi yasak olan, nikahlanması kendisine haram kılınmış, evlenilemeyeceği kişi gibi manalara gelmektedir (Devellioğlu,2020). Mahremiyet kavramı ise bireyin kendi sınırlarını belirlemesi ve koruması, kişiler arasındaki ilişkilerde de sınırlara uymak, başkalarının bilinmesini istemediğimiz özel bilgi ve belgelere ulaşmak, özel bölge diye tarif ettiğimiz kişinin bedeninde dokunulmaması gereken alanlar, girilmesi ve görülmesi belirli sınırlarla çizilmiş, izin alınmadan girilemeyen özel mekânlar olarak tarif edilmektedir (Gülbüz, 2020).

Bir çocuğun eğitimi, gözlerini dünyaya açtığı o andan itibaren başlar ve hayat boyu devam eder. İlk öğretmeni anne ve baba, ilk okulu da evidir. Bu mekân çocuğun ilk ve aslî sosyalleştiği yerdir. Bu bağlamda aile toplumun en önemli yapı taşı olmakla birlikte, bireyin erken çocukluk döneminde mahremiyet eğitimi için de oldukça önemli yere sahiptir. Bu dönemde ailelerden çocuklara doğru rol model olarak mahremiyet duygu ve bilincini kazandırmaları beklenir. Zira doğuştan gelen, insanda fitrî bir duygu olarak bulunan mahremiyeti korumanın insanlık onurunun muhafaza edilmesinde önemli olduğu unutulmamalıdır (Gündoğdu,2017). Bu doğrultuda kıymetli, onurlu, Allah'ın yeryüzünün halifesi olarak yaratıldığı (Bakara 2/30) bilincine sahip olan bireyler yetiştirmek yine bu hissiyatlara sahip aileler ile mümkündür.

Bir araştırmada (Aydın,2015) ailenin mahremiyet konusunda yönlendirici ve belirleyici bir işleve sahip olduğu, mahremiyet eğitime ve mahremiyet hassasiyetine önem verilen bir ailede mahremiyet bilincinin geliştiği, bu konuda hassasiyet gösterilmeyen durumlarda ise mahremiyet bilincinin gelişmediği gibi başka kişilerin mahremiyetine müdahale edici tutum ve davranışların meydana geldiğine işaret edilmektedir.

Ailede alınan din ve değerler eğitiminin tamamlanacağı ve formel olarak kasıtlı-planlı programlı olarak verileceği yer okul öncesi dönemdir. Bu dönemde verilen eğitim, bireyin erken çocukluk ve temel eğitim dönemlerini etkilediği gibi yetişkinlik evresine de büyük katkı sunacaktır (Özeri, 2004). Dolayısıyla bu dönemde eğitim-öğretim faaliyetini gerçekleştirirken doğru modelin seçilip uygulanması oldukça önemlidir. Çünkü okul öncesi eğitim çocuğun

bilişsel, duygusal ve psiko-sosyal gelişimini destekleyen temel bir süreç olup aile eğitiminin tamamlayıcısı ve çocuğun sosyalleşme sürecinin önemli bir parçasıdır (Kandır, Alpan, 2008).

Erikson'un kişilik gelişim kuramına göre, okul öncesi dönemde sağlanan uygun yetiştirme koşulları, çocuğun kendine güven, özerklik ve girişimcilik gibi olumlu kişilik özellikleri kazanmasında önemli bir rol oynar. Bu nedenle çocuk gelişimi ve psikoloji alanında çalışan uzmanlar, bu dönemin kritik bir gelişim evresi olduğunu vurgulayarak okul öncesi döneme özel bir önem atfetmektedir (Erden, Akman, 1997).

Okul öncesi dönem, çocuğun temel ahlaki değerleri ve kişisel sınırları öğrenmeye başladığı kritik bir evre olup mahremiyet eğitimi bu süreçte bireyin beden bütünlüğünü koruma, özel alan kavramını anlama ve sağlıklı sınırlar oluşturma becerilerini kazandırmada önemli bir rol oynamaktadır (Oruç, 2010). Bu dönemde verilen mahremiyet eğitimi, çocuğun hem kendisini koruyabilmesini sağlayan farkındalığı geliştirmesine hem de ilerleyen yaşlarda sağlıklı ilişkiler kurmasına katkıda bulunarak bireyin psikososyal gelişimini desteklemekte (Güneş, 2017), diğer yandan erken çocukluk döneminde yaşama dair duruşlarını şekillendiren çocukların sahip oldukları tutumlarını kolay kolay terk etmeyerek tüm hayatları süresince devam ettirdikleri ifade edilmektedir (Adler,2015).

Bu açıklamalar ışığında birey için mahremiyet eğitimi ve bu konuda anne babaların sorumluluklarının önemi ortaya çıkmaktadır. Günümüzde de güncel bir konu olan mahremiyet eğitiminde okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin mahremiyet eğitimi ile ilgili görüşlerinin bilinmesi önem kazanmaktadır. Bu itibarla "Okul öncesi dönem çocuklarının mahremiyet eğitimi konusunda velilerin görüşleri nelerdir?" sorusu araştırmamızın temel problemini oluşturmaktadır. Temel problem çerçevesinde alt problemler de şöylece sıralanabilir:

1-Velilerin mahremiyet kavramı hakkındaki düşünceleri nelerdir?

2-Veliler mahremiyet alanları ile ilgili neler düşünmektedir?

3- Veliler mahremiyetin sınırları ile ilgili neler düşünmektedir?

4-Veliler mahremiyetin nerede verilmesi gerektiği ile ilgili neler düşünmektedir?

5-Velilerin mahremiyet eğitimi hakkındaki düşünceleri nelerdir?

6-Velilerin mahremiyet eğitimi verilmesinin çağı hakkındaki düşünceleri nelerdir?

Bu araştırma 2024 yılında Çorum il merkezinde ikamet eden on sekiz yaş üstü yirmi beş katılımcının verdiği cevaplarla sınırlıdır. Ayrıca DİB'e bağlı resmi okul öncesi kurumlar ile MEB'e bağlı resmi okul öncesi kurumlarda çocuğu olan veliler ve bu velilerin görüşleri ile sınırlıdır.

Değerler eğitimi, ilk olarak ailede başlayıp okul ve meslek hayatında şekil alır. Ailede alınan din ve değerler eğitiminin tamamlanacağı ve formel olarak kasıtlı-planlı programlı olarak

verileceği yer okul öncesi eğitim yaşına denk gelen 4-6 yaş dönemidir. Bu dönemde verilen eğitim, bireyin erken çocukluk ve temel eğitim dönemlerini etkilediği gibi yetişkinlik evresine de büyük katkı sunacaktır (Özeri,2004, 9).

Ülkemizde okul öncesi eğitim kurumlarında mahremiyet eğitime verilen önemin günümüzde arttığı gözlenmektedir. Bu artışa paralel olarak din ve değerler eğitime yönelik kuramsal ve saha çalışması olarak çok sayıda bilimsel araştırmanın yapıldığı da görülmektedir. Yine çalışmalarda mahremiyet eğitiminde erken çocukluk dönemi ve ailenin önemine de işaret edilmektedir. Bu bağlamda ailenin yanı sıra okul öncesi eğitim kurumlarında mahremiyet eğitimi de önem kazanmaktadır. Okul öncesi eğitimde çocuklara verilecek mahremiyet eğitimi konusunda öğrenci velilerinin düşüncelerinin belirlenmesi önemli görülmektedir.

Buradan hareketle çalışmamızın amacı; veli görüşlerine göre okul öncesi dönemde din ve değerler kapsamında mahremiyet eğitiminin incelenmesidir. Aynı zamanda okul öncesi dönemde çocukları olan velilerin mahremiyet kavramı, mahremiyetin alanları, nerede verilmesi gerektiği ve bu eğitimin verilme çağı hakkındaki düşünceleri nelerdir sorularına cevap aramaktır. Ayrıca çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken nasıl verilmesi, nelere dikkat edilmesi gerektiğini irdelemektir.

Mahremiyet eğitime yönelik özellikle son yıllarda bilimsel çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde neredeyse tamamının din eğitimi temelli mahremiyet eğitime önem verdiği, aileyi ön plana çıkardıkları, mahremiyet eğitiminin önemine ve günümüzde değişen mahremiyet algılarına vurgu yaptıkları görülmektedir. Çalışmamızın ilgili literatürden ayrılan en önemli yönü, erken çocukluk dönemi 3-6 yaş grubu çocuklara yönelik mahremiyet eğitimi ile ilgili ebeveyn görüşlerinin alan araştırmasıyla incelenen olmasıdır. Ebeveyn görüşlerinin incelenmesi, okul öncesi öğretim programlarının geliştirilmesi açısından olduğu gibi, ailelere yönelik media, sosyal medya vb. yaygın eğitim programlarının hazırlanması açısından da önemlidir. Çalışmanın, çocuğun yetişmesi ve topluma kazandırılması konusunda en önemli kurum olan aile ve ebeveynin mahremiyet eğitimi konusundaki görüş ve düşüncelerinin belirlenmesinin, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmen ve çalışanlara; 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticilerine, ebeveynlere, mahremiyet eğitimi konusunu çalışan akademisyenlere, program geliştiricilere önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

İder, (2022): Çalışmasında bireylerin çocukluk ve ergenlik dönemlerinde yaşadıkları mahremiyet ile ilgili deneyimlerin, yetişkinlerdeki davranış ve tutumlarını nasıl şekillendirdiğini kapsamlı bir şekilde ele alır. Bu araştırma, mahremiyet eğitiminin bireylerin kişisel gelişimlerine olan katkısını ortaya koyarken, özellikle ebeveynlerin bu süreçte üstlendikleri rolü ve mahremiyet konusunda nasıl bir yaklaşım benimsediklerini derinlemesine analiz etmektedir.

Çakır, (2015): Çalışmasında 4-6 yaş dönemi çocuklara mahremiyet eğitimi verilirken dini eğitimin etkisi ve önemini incelemektedir. Araştırmadaki ana problem ebeveynlerin almış oldukları dini eğitim ile çocuklarına verdikleri mahremiyet eğitimi karşılaştırıldığında aralarında bir farkın olup olmadığını incelemektedir.

Üstgörül, (2022): Çalışmasında çocukların gelişimsel süreçlerinde mahremiyet eğitiminin taşıdığı önem ile ebeveyn tutumlarının sürece olan etkisi ele alınmaktadır. Araştırmada kuramsal temel olarak Freud'un psikoseksüel gelişim evreleri esas alınarak bebeklikten ergenliğe kadar uzanan dönemde mahremiyet eğitiminin hangi aşamalarda nasıl verilmesi gerektiği açıklanmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin bu gelişim evrelerinde nelere dikkat etmeleri gerektiği ifade edilmektedir.

Şen, (2023): Çalışmasında çocukların mahremiyet eğitimi ve ebeveynlerin bu konudaki sorumlulukları incelenmektedir. Ayrıca mahremiyet kavramının İslam ve genel kültürdeki konumu incelenerek tarihsel süreçteki gelişimi ve günümüzdeki önemi üzerinde durulmaktadır.

Türkyılmaz, (2019): Çocuk istismarı ile ilgili çok yönlü sonuçların elde edilmesi ve istismarların önlenmesi noktasında mahremiyet eğitiminin gerekliliğinin vurgulandığı çalışmada 3-6 yaş dönemi çocukların ebeveynlerinin mahremiyet eğitimine dair bilgi düzeyleri ve bu konuda sahip oldukları farkındalık incelenerek çocukların istismara karşı savunma geliştirmelerinde nasıl etkili olabileceği vurgulanmaktadır.

Güneş, (2017): Çalışmasında toplumdaki önemli problemlerden biri olan çocuk istismarını mahremiyet kavramı ve mahremiyet eğitimi ile ilişkilendirerek ele almaktadır. Ayrıca böyle bir davranışın yalnızca hukuki bir suç olmayıp ahlaki ve dini boyutunu da vurgulayarak temelde problemin mahremiyet eğitiminin eksikliğinden kaynaklandığına dikkat çekilmektedir. Görüldüğü gibi mahremiyet eğitimi cinsel istismarı önleyici önemli bir unsur olarak ortaya konulmaktadır. Demek ki mahremiyet eğitime aile içinde önem verilmezse çocukların cinsel istismara açık hale gelebildiklerine vurgu yapılmaktadır.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemi esas alınmıştır. Nitel araştırma nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı algıların, olayların doğal bir şekilde gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konulduğu bir araştırmadır (Yıldırım- Şimşek, 2008, 39). Nitel veri analizi, araştırma sorularını yanıtlamak, incelenen olguya ilişkin daha derin bir anlayış kazanmak ve anlamlı anlatılar oluşturmak için bu verilerden kodları ve temaları ortaya çıkarmayı amaçlayan bir dizi yöntem ve tekniği içerir (Creswell, 2013).

Araştırma modeli olarak "betimsel tarama modeli" ve verilerin analizi için de "içerik analizi" tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel tarama modeli; geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır (Karakaya, 2012, 59). İçerik analizi; nesnel bilgilere ulaşmak amacıyla döküman, metin ve evrak gibi pek çok farklı materyali belli kurallar dâhilinde analiz etmeyi amaçlayan bir tekniktir (Metin- Ünal,

2022, 280). Çalışmada betimsel tarama modeli ile, okul öncesi dönemde mahremiyet ve mahremiyet eğitimi sistematik bir şekilde inceleme hedeflenirken, içerik analizi tekniği ile de görüşmelerde elde edilen verilerin derinlemesine incelemesi yapılacaktır.

Araştırma deseni olarak “fenomenoloji” (olgubilim) yaklaşımı esas alınacaktır. Nitel araştırma desenlerinden biri olarak da kullanılan fenomenolojik yaklaşım, insan davranışlarının göreceli olduğunu ve yaşadığı toplumdan bağımsız düşünülmemeyeceğini kabul eder. “Bu tür araştırmalarda araştırmacı inceleyeceği birey ve gruplarla yakından ve uzun süren görüşmeler yaparak farkında olunan ya da olunamayan olgular ile ilgili yeni bilgiler elde etmeye çalışır” (Gürbüz -Şahin, 2018, 111).

Fenomenolojik desen araştırmalarında veri kaynakları araştırılan olayı ve o durumu aktarabilecek kişi veya kişilerdir. Görüşmede fenomenolojik desen başlıca veri kaynağıdır. Zira durumlara ait konuların ve yaşantıların derinlemesine açıklanması araştırmanın daha sağlıklı veriler elde edilmesinde önemlidir. Bu nedenle çalışmada derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Bu teknik, görüşme sırasında hazırlanan soruların haricinde konunun içeriğine göre farklı sorulara yönelmenize imkân vermektedir. Böylece alınan cevaplar sayesinde görüşme kaliteli hale getirilmiş ve beklenenden daha farklı bilgilere ulaşılmıştır.

Araştırmanın evrenini Çorum il merkezinde yer alan DİB’e bağlı resmi 4-6 yaş Kur’an kursları ile MEB’e bağlı resmi anaokulları oluşturmaktadır. Örneklemi ise farklı mahallelerde bulunan 4-6 yaş Kur’an kursları ve anaokullarında kayıtlı olan öğrenci velilerinden oluşmaktadır.

Nitel araştırmalarda örneklem grubu seçilirken birtakım özelliklere dikkat edilmelidir. Amaçlı örneklem, nitel araştırmalarda kullanılan kavramlardan biridir. Araştırmacının kişileri ve ortamları çalışması için seçmesi anlamını taşıyan amaçlı örneklemde, seçilen kişiler çalışmanın odağındaki olgunun, çalışma probleminin anlaşılmasına istekli olarak bilgiler verebileceklerdir. Ayrıca örneklemin kim ya da ne olması gerektiği, hangi yöntemle seçileceği, nasıl bir ortamda ya da örneklem için kaç bireye ihtiyaç duyulacağına karar vermek önemlidir (Creswell, 2013). Bu doğrultuda çalışmamızda amaçlı örneklem tekniği kullanılmıştır.

Araştırma için ihtiyaç duyulan verilerin toplanması amacıyla araştırma kapsamında yer alan katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, araştırmanın temel ve alt problemleri çerçevesinde oluşturulan sorulardan oluşturularak yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla yürütülmüştür. Görüşmeler, katılımcılardan randevu alınarak ve uygun gördükleri yerlerde gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi katılımcılar çalışma hakkında ve görüşmede elde edilen bilgilerin sadece bu çalışma için ve bir başkasıyla paylaşılmadan kullanılacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Görüşmeler veri kaybının önlenmesi amacıyla katılımcıların onayı alındıktan sonra kayıt altına alınmıştır. Görüşme sağlanan veliye mahremiyet ile ilgili kısa bilgi verilerek bu konuyla ilgili görüşme yapmayı kabul eden istekli velilerle görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye katılan velilerin demografik özellikleri aşağıda tablo 1’ de verilmiştir:

Tablo 1.1. Çalışma Gurubuna Dair Bilgiler

KOD	CİNSİYET	YAŞ	MESLEĞİ	ÖĞRENİM DURUMU
K1	Kadın	37	Memur	Lisans
K2	Kadın	35	Hemşire	Lise
K3	Kadın	31	E. Hanımı	Lisans
K4	Kadın	38	E. Hanımı	Ön Lisans
K5	Kadın	41	Öğretmen	Lisans
K6	Kadın	44	Muhasebeci	Lisans
K7	Kadın	36	Katip	Lisans
K8	Kadın	39	Muhasebeci	Ön Lisans
K9	Kadın	36	Sigortacı	Lise
K10	Kadın	28	E. Hanımı	Lisans
K11	Kadın	35	Doktor	Lisans
K12	Kadın	31	E. Hanımı	Lise
K13	Kadın	42	Antrenör	Ö.Lisans
K14	Kadın	35	Öğretmen	Yüksek Lisans
K15	Kadın	30	Bankacı	Lisans
K16	Kadın	35	Öğretmen	Lisans
K17	Kadın	38	Öğretmen	Lisans
K18	Kadın	32	E. Hanımı	Ön Lisans
K19	Erkek	42	Memur	Lisans
K20	Erkek	38	Memur	Y. Lisans
K21	Erkek	48	Esnaf	İlkokul
K22	Erkek	36	Akademisyen	Doktora
K23	Erkek	35	Öğretmen	Lisans
K24	Erkek	39	Din Görevlisi	Lisans
K25	Erkek	42	K. İşçisi	Lise

Görüşmeci tarafından katılımcılara, hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile ilgili sorular sorulmuştur. Yarı yapılandırılmış bir görüşmede, görüşmeci konuyla ilgili daha önceden hazırlamış olduğu soruları sormakta ve konu hakkında daha çok bilgi sağlamak

amacıyla yeni sorular ekleyebilmektedir. Ayrıca bu yöntemde sorular önceden hazırlanmış olsa dahi görüşme ilerledikçe soruların sırası ve konusu değişiklik gösterebilmektedir. Görüşmeci, görüşmede cümle değişikliği yapabilmekte ve bazı konularda ayrıntılı bilgi verebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu şekilde çalışmanın veri kaynağı veliler ile yüz yüze derinlemesine yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formudur.

Görüşme formu hazırlanırken soruların anlaşılır olmasına, herkesin anlayabileceği şekilde kolay, açık uçlu olan, yönlendirmeden uzak, mantıklı bir düzende sıralanmasına dikkat edilerek hazırlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşme formu önce taslak olarak hazırlanmış daha sonra görüşme sorularının geçerliliği, yapı ve içerik bakımından değerlendirilmek üzere din eğitimi alanında uzman kişilerin görüş ve önerileri doğrultusunda sorular yeniden düzenlenmiştir. Ardından soruların yanıtlanabilir olup olmadığı test edilerek görüşmeler yapılmaya başlanmıştır. Veri toplama aracı, 2 bölümden oluşturulmuştur. 1. bölümde katılımcı velileri tanıtmak amacıyla düzenlenen “kişisel bilgi formu” 6 adet soru, 2. bölümde ise yarı yapılandırılmış “görüşme soruları” alt başlıklarla birlikte 15 adet soru şeklinde sunulmuştur.

Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. İlk olarak veliye araştırma ile ilgili kısa bir bilgi verilerek bu bilgiler velinin araştırmayı anlamasına yardımcı olacak şekilde yalın bir dille anlatılmıştır. Velilerin her birine ayrı ayrı araştırmanın bilimsel bir çalışma olduğu, kişisel bilgilerin hiçbir şekilde paylaşılmayacağı bilgisi verilerek güven ortamı oluşturulmuştur. Görüşme sırasında katılımcılardan ses kaydı alınmış ve bu ses kayıtlarının metne dönüştürülüp gerekli görülen durumlarda alıntılama yapılacağı konusunda izin alınmıştır. Araştırmada 25 veli ile görüşme yapılmıştır. Görüşme grubu, Çorum ili Merkez ilçesinde yaşayan en az bir çocuğu anaokulu, 4-6 yaş Kuran kursu öğrencisi olan, demografik yapıları farklı velilerdir. Görüşme, sorulara alınan cevap doyuma ulaşana dek sürdürülmüştür. Çocuklar velilerinin belirttiği okul türünde değerlendirilmiştir. Araştırmanın görüşmeye istekli velilerle yapılmış olması araştırmanın sağlıklı veriler elde etmesi açısından olumlu sonuçlandığı düşünülmektedir.

Görüşmeler genellikle velinin iş yerlerinde, evinde veya sessiz ortam sağlanarak birebir yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler en az 30 dakika en fazla 60 dakika ortalama 45 dakika sürmüştür.

Çalışmada elde edilen verilerin analizi, içerik analizi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen ses kayıtları araştırmacı tarafından çözümlenerek yazılı metin haline getirilmiştir. Ardından içerik analizine tabi tutulan veriler araştırma soruları çerçevesinde önce ana temalar halinde belirlenerek analizin daha anlaşılır hale getirilmesine çalışılmış, her bir tema da alt temalara ayrılarak kodlama işlemi yapılmıştır. Ayrıca oluşturulan temalar ve kodların tam olarak aktarılabilmesi amacıyla katılımcı görüşlerinin bir kısmı alıntılanarak metin içinde değişmeden okuyucuya sunulmuştur. Örneklerde katılımcılar: Katılımcı 1 (K1), katılımcı 2 (K2), katılımcı 3(K3) ...şeklinde kodlanmıştır.

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Okul Öncesi Din ve Değerler Kapsamında Mahremiyet Eğitimi

1.1.1. Din ve değerler eğitimi

Tarihsel süreçte insanın hemen her evresinde din ve inançla ilgilendiği, her insanın hayatının bir evresinde din ve inanç olgusu ile karşılaştığı görülmektedir (Oruç, 2013, 973). Yüce ve aşkın duygular içinde yer alan ve fitrî bir duygu olarak kabul edilen din duygusu, insanın yaratılışından gelen ortak ve genel bir özelliktir. Birey, doğduğu andan itibaren yüce yaratıcıya inanmaya meyilli olur. Çünkü bu inancı kabullenmeye uygun bir yaratılışa sahip olarak yaratılmıştır (Kutup, 1987, 289-290).

Kur'an'da da (er-Rum, 30/30) da bu özelliğine değinilen insanın dünyaya geldiğinde tek başına bırakılmadığı ve bazı yasalarla kuşatıldığına dikkat çekilmektedir. Bu yasalar sayesinde hem öğrenip hem de öğrendiklerini aktararak gelişen insanoğlu ayrıca peygamberler ve kitaplar ile düzenli olarak desteklenmiştir (Kalın, 2002). Bütün bunlar dikkate alındığında insanın zafiyet veya mukavemet gibi farklı özelliklere sahip olması nedeniyle düzenli olarak eğitime ihtiyaç duyduğu görülmektedir (Yurdağül-Şanver, 2019, 21).

Eğitim İslam dini açısından da büyük bir öneme sahiptir. Eğitimin hedefi, insanı terbiye ederek belirli amaçlar doğrultusunda yetişmesini sağlamak olduğuna göre aynı hedefi amaçlayan dini ondan ayırt etmek mümkün değildir (Köylü-Altaş, 2019, 69). Çünkü İslam dini insanın mükemmel bir şekilde eğitim alarak batıl inançlardan ve hurafelerden uzak, kişisel ve sosyal hayatta merhametli, dürüst, saygılı vb. karakterli insanlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda insanları hedefe ulaştırmak için en önemli görev din eğitimi sahasına düşmektedir (Aydın, 16-19).

Din eğitimi, “bireyin dinî davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme denemeleri sürecidir” (Tosun, 2020, 23). “Bir toplumun kültürünün, yani değer yargılarıyla bilgi ve beceri birikiminin, yeni kuşaklara aktarılması veya bireylerin, insanlığın manevi mirasını özümsemek suretiyle içinde yaşadıkları topluma ait değer ve yaşam tarzlarına sağlıklı bir biçimde uyum sağlamasını temin eden süreç olarak tanımlanan eğitimin din alanındaki uygulaması” şeklinde tarif edilmektedir (Cevizci, 2010, 144). Bir diğer tanıma göre ise din eğitiminin amacı bireyi Allah Teâlâ’ya, Peygamberine ve kutsal kitabına yönelik inanç, ibadet ve ahlak değerleri içerisinde yetiştirmektir. Bunun yanında bireyin yaratıcısı, sosyal çevresi ve kendisi ile uyumlu olmasını sağlamaktır (Bilgin, 1981, 474). Bahsi geçen ifadelerle göre din eğitiminin, bireyin fitratı gereği kendisinde bulunan inanma ihtiyacını, dini anlama, geliştirme ve kalıcı davranış meydana getirme süreci şeklinde açıklanabilmektedir. Dolayısıyla din eğitiminin iki temel görevi vardır: Bunlardan ilki, “insan için fitrî bir ihtiyaç olan inanma, yüce bir varlığa bağlanma gibi özelliklerinin sonucu olarak dinin bir olgu şeklinde

kavranmasına rehberlik etmek.” İkincisi, “dinin ne olduğunu bilen ve bir dini kabul eden bireye öğrenmek istediği dinin nasıl bir yaklaşım biçimi öngördüğünü tam yönleriyle kavrayabilmesi için yol göstermektir” (Okumuşlar ve Genç, 2015, 61).

Bireyin karakterinin şekillenmesi ve gelişmesinde önemli bir etkiye sahip olan bir diğer unsur da değerler eğitimidir. Değer olaylarla ve arzu edilen şeylerle alakalı insanların tutumudur. Ayrıca yaşamın gayesiyle ilgili inanç ve tutumlara rehberlik eden yapı taşlarıdır. Kısacası varlığa, nesneye ya da faaliyete toplumsal, bireysel olarak verilen değerdir. Aynı zamanda bireylerin toplumda bir sorunla karşılaştığında o sorunu çözmek için kullanılan ölçülerdir (Aydın- Akyol Gürler, 2012, 4-5). Değerler, inançlar ya da ahlaki ilkeler olup, kültür ve topluma anlam katan, önem veren ölçütlerdir (Anar, 1983, 8).

İnsanı kıymetli kılan, kendisindeki üstün nitelikler ve sahip olduğu donanımları birer değerdir. Bu nitelik ve donanımlar gelecekte bireyin davranışlarını, bakış açısını, kişiliğini, kısacası bütün yaşamını şekillendirecek unsurlar olduğu için birey bu değerleri fark edip benimsemeli, hayatına geçirmeli, kişiliğini bu temel taşlar üzerine oturtup, davranışa dönüştürülmelidir. Değerler eğitimi de hayat boyu sürecek olan bu süreçteki değer kazandırma ya da kazanma adımlarıdır (Yaman, 2012, 18).

Bireyin her konuda anlam arayışına katkıda bulunan değerler, bireyin iç muhasebe yaparak görevleriyle sorumluluklarının farkında olmasını sağlar. Böylece birey doğru davranışlara yönelir. Dolayısıyla değerler eğitimi için duyuşsal eğitim ve vicdan eğitiminin ayrılmaz bir parçası olduğunu söylemek mümkündür (Güneş, 2018, 163).

Değerler eğitiminin amacı, bireyde doğuştan var olan iyi yönleri meydana çıkarmak, her anlamda kişiliğin gelişmesine yardımcı olmak, bireyi, dolayısıyla toplumu olumsuz davranışlardan ve kötü ahlaktan korumak ve güzel ahlakı yerleştirip devamını getirmektir (Aydın-Akyol Gürler, 2012, 16).

Değerler eğitimi bireyi belirli değerlerin niçin önem arz ettiğini, bu değerlerin nasıl uygulanacağını ve sonuçları ile ilgili düşünme yetisi kazandırmayı hedefler. Ayrıca bu eğitim bireyin ahlaki ve etik sorumluluklarının farkına varmalarını ve ömür boyu isabetli kararlar vermelerine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla değerler eğitimi yalnızca akademik bilgiye değil bunun yanında bireylerin karakter gelişimine de önemli katkı sağlamaktadır. Çünkü insan davranışlarının temelinde ruhsal yapısındaki psikolojik eğilimler bulunmaktadır. Bu psikolojik eğilimler insanın sahip olduğu karakter yapısı ile bağlantılıdır. Karakterin oluşmasında da eğitim-öğretimin önemi büyüktür. Bu önem karakterin oluşmasında ve şekillenmesinde kendini göstermektedir. Ayrıca karakter, bireyin ahlaki tarafını gösterdiğinden hareketle böyle insanların var olmasının ahlaklı insanların var olması anlamına geleceğini söylemek de mümkündür (Çamdibi, 1983, s. 39). Bu bağlamda karakterin temel ilkelerinden olan din ve değerler eğitimi ve öğretiminin eksik olması bireyde büyük ölçüde yıkımlar ve bunalımlara sebebiyet verebilmektedir (Aybey, 2015, 209).

Din ve değerler eğitiminin ahlaki karakter oluşumunda en etkin olduğu dönemlerden biri okul öncesi dönemdir. Okul öncesi dönem çocukların kişilik gelişimlerinde önemli bir etkiye sahiptir. Değerler eğitimi bu gelişime katkı sağlamanın yanı sıra ahlaki davranışların geliştirilmesi ve isabetli kararlar vermelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca çocukların daha sağlıklı bir kişilik geliştirmelerini ve toplumda etkili bir şekilde yer almalarını sağlamaktadır. Bu dönemde verilen değerler eğitimi, çocukların öz saygılarını, empati yeteneklerini ve sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda diğer insanlara karşı nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmelerini sağlamaktadır. Böylece çocuklar sağlıklı bir toplumda yer almak için gerekli olan değerleri benimsemiş yetişkinler olacaklardır (Uzun-Köse, 2017, 307). Okul öncesi dönemde başta aile olmak üzere okul öncesi eğitim bireyin hayatında oldukça önemlidir. Bu dönemde değerler, aile, okul ve toplum tarafından verilerek kaliteli bir değerler eğitimi süreci oluşturulmalıdır. Çünkü aile, okul ve sosyal çevre diye nitelendirdiğimiz toplum, değerler eğitimi şekillendiren unsurlardır. Ayrıca ailede öğrenilen değerlerin sosyal çevre ve okuldaki değerlerle aynı olması gerekmektedir.

Değerler eğitiminin önemine binaen çalışmamızda değerlerden biri olan mahremiyet değeri ele alınacaktır.

1.2. Mahremiyet Kavramı

Mahremiyet her çağda önemini koruyan bir değer olmakla birlikte son yıllarda üzerinde çokça konuşulan bir değerdir.

Kelime olarak “mahrem” sözlükte; haram olan şey, yasaklanan, kutsal, evlenilmesi yasak olan, nikahlanması kendisine haram kılınmış, evlenemeyeceği kişiler gibi manalara gelmektedir. (Devellioğlu, 2020, 680) Mahremiyet kavramı ise mahrem kelimesinin mastar hali olup bireyin kendi sınırlarını belirlemesi ve koruması, kişiler arasındaki ilişkilerde de sınırlara uymak, başkalarının bilinmesini istemediğimiz özel bilgi ve belgelere ulaşmak, özel bölge diye tarif ettiğimiz kişinin bedeninde dokunulmaması gereken alanlar, girilmesi ve görülmesi belirli sınırlarla çizilmiş, izin alınmadan girilemeyen özel mekânlar olarak tarif edilmektedir (Gürbüz, 2020, 2). Terim olarak “Allah’ın yasak kıldığı şeyler, yapılmaması kesin olarak istenilen şeyler, yapılması din tarafından yasaklanan fiil” şeklinde tanımlanmaktadır (İbn Manzur, ts.:120; Zebidi ts.:239; Koca, 1997:97).

Mahremiyet kavramı, sözlükte “gizlilik, bir kimsenin gizli özelliği, mahrem olma hali, sır alanı kişinin kendine ait olan herkese açılmayan gizlilik” olarak tarif edilmektedir (Yeğin, 1991, 375; Ayverdi, 2006; Püsküllüoğlu, 2004, 652). Fakat ahlakî ve hukukî açıdan mahremiyet ve gizlilik kavramlarının birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Gizlilik kavramı, toplum tarafından kabul edilmeyen davranışları saklamayı baz alırken, mahremiyet kavramı ise toplum tarafından kabul edilen davranışların gerçekleştirilmesini baz almakta ve savunmaktadır (Yörükhan,

2008, 131). Ancak bu iddianın dinî gerçekliği göz ardı ederek toplumsal gerçekliği ön plana çıkarmakta olduğu görülmektedir.

Yörükhan mahremiyeti, “kişinin başkalarına, başkalarının da kendisine ulaşma şeklini ve düzeyini belirlediği bir sosyo-kültürel ilişki düzenleme aracı” (Yörükhan, 2008, 128) şeklinde; Aygül ise “Kişisel olan ile toplumsal olanın ayırımına varma.” (Aygül, 2018, 23) şeklinde tanımlamaktadır.

Mahremiyet kavramıyla ilgili yapılan bu tanımlara baktığımızda “kişisel alan ile kamusal alan” şeklinde ayırımının yapıldığı ve mahremiyetle ilgili toplumsal kabullerin akademik yazına da yansarak bu şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Berkup mahremiyeti “Bireyin sadece istediği bireyleri içerisine aldığı, istenmeyen kişilerin orada bulunmasından rahatsız olduğu, doğal, kendi halini yaşayabildiği, bireyin kendi başına kalmanın, ailesiyle ve yakınlarıyla birlikte olmasının ve kamusal alandaki gibi geniş bir kitleyi düşünmeksizin özgürce yaşayabildiği bir alandır” şeklinde tarif etmektedir (Berkup, 2015, 21).

Dedeoğlu mahremiyeti “Kişinin kendisine ilişkin bir alanın olması, kendi başına kalabilmesi yalnız kendisinin bildiği ve sadece kendi istediği kişilerle paylaştığı özel bilgi ya da niteliklerine ilişkin doğal, insani bir hak” (Dedeoğlu, 2014, 5891) olarak, Aydın ise “mahremiyet kişiye özel alan, herkese açık olmayan, duyulması, görülmesi ve bilinmesi arzu edilmeyen, belli şartlar dışında dahil olunmayan, yabancıya kapalı alandır” (Aydın, 2009, 61) şeklinde tanımlamışlardır.

Mahremiyet konusundaki bu tanımlara baktığımızda, kişisel alan, kişisel hak vb. kavramların literatürde tekrar edildiğini görmekteyiz.

Martı ve diğerleri tarafından yapılmış olan bir araştırmada mahremiyet kavramı “kendi sınırlarını korumak ve insanlar arasındaki ilişkilerde sınırlara riayet etmek, başkalarının duymasının istenmediği özel bilgi, kişinin bedenine ait dokunulmayacak özel bölgeler, belirli sınırlar dahilinde girilmesi ve görülmesine izin verilen mekânlar” olarak tanımlanmaktadır. (Martı vd., 2019, 31). Bu tanım, diğer tanımlardan farklı olarak “Beden, mekân ve bilgi” kavramlarına yer vermesi, ayrıca mahremiyet ile ilgili “kişisel hak ya da kişisel alan” ifadesinin yanı sıra o alan ile kişisel hakkın kapsamını belirlemesi yönüyle dikkat çekmektedir.

1.3. Mahremiyetin Kaynağı

Mahremiyet kavramı ve mahremiyete saygı dinimizin de özenle üzerinde durduğu ayet ve hadislerle sınırları çizilmiş ve bu sınırlara herkesin riayet etmesi istenmiştir. Dolayısıyla dinimiz mahremiyetin korunmasının önemini vurgulayıp ihlalini de bir suç saymıştır. Bu bağlamda mahremiyet Allah’ın dokunulmaz ve yasak kıldığı bütün alanları ifade eder (Gürbüz, 2020, 3) denilmektedir.

Her insanın doğuştan sahip olduğu bir takım temel hak ve hürriyetler vardır. Mahremiyet de bunlardan biridir. Bireyin yaşamına saygı duyulması gerektiği gibi nasıl yaşayacağına da saygı duyulması gerekmektedir.

Modern hukuka baktığımızda mahremiyet hakkının dayanağı; anayasalar, özel hukukta bulunan konuyla ilgili maddeler, uluslararası sözleşmelerdir. İslam hukukuna baktığımızda ise mahremiyet hakkının kaynağının Kur'an ve sünnet olduğu görülmektedir. Ayrıca İslam dini, modern hukukta olduğu gibi kişinin yalnızca maddi değil manevi haklarını da savunmaktadır (Gürbüz, 2020, 6).

Mahremiyet hakkı dediğimiz bu hakkın korunması yalnızca hukukî ve dinî alanda değil aynı zamanda ahlakî ve toplumsal olarak da sorumluluk gerektiren bir alandır (Gürbüz, 2020, 6). İslam'da mahremiyet ahlak kuralları ile desteklenmiş, ayrıca onun korunması için de hukuk kurallarından çok ahlak kuralları devreye sokulmuştur. Çünkü insanın kişiliğine saygı duyulması haysiyet, şeref, onur gibi bir takım ahlak özellikleri ile mümkündür. Bundan dolayı tecessüs dinimizce yasaklanmaktadır (Hucurat, 49/12). Ayrıca namuslu insan kişiliğinin saygınlığını koruması için Kur'an ve sünnette caydırıcı birtakım tedbirler alınmıştır (Gürbüz, 2020, 7). Bu bağlamda İslam, mahremiyet ilkeleri koymuş ve bunların ihlaline neden olacak durumlara da fırsat vermemiştir.

1.4. Mahremiyet Alanları

Mahremiyet alanlarıyla ilgili literatürdeki araştırmalara baktığımızda bu konuyla ilgili görüşlerin farklı olduğunu ancak bu görüşlerden birçoğunun beden, mekân ve bilgi mahremiyeti üzerinde birleştiğini görmekteyiz. Bunun haricinde dil mahremiyeti, göz mahremiyeti, ses mahremiyeti, dijital mahremiyet vb. adlandırmalar da alan yazında karşımıza çıkmaktadır.

Belsey (1998, 109-110) mahremiyeti, "bedensel/fiziksel mahremiyet, zihinsel/iletişimsel mahremiyet ve bilgi mahremiyeti" olarak çeşitlendirmekte, Dolgun (2008, 210) ise "mekânsal, bireysel ve enformasyon mahremiyeti" olarak gruplandırmaktadır. Toksarı (2012, 10) mahremiyeti öncelikle mekânlar, meskenler başta olmak üzere her türlü kişiye özel eşyaların ve haberleşmenin mahremiyet kapsamında olduğunu açıklamıştır. Aynı zamanda 2017 yılında yapılmış olan Mahremiyet Eğitimi Çalıştayında ise "bedensel mahremiyet, mekân/düşünsel mahremiyet" şeklinde gruplandırılması kararı alınmıştır. Bu da bize mahremiyet alanlarının gruplandırılması ile ilgili bir görüş birliği olmadığını ancak bu çeşitliliğin biçimsel olduğunu ve içerik yönünden birbirleriyle kesiştiğini ortaya koymaktadır.

1.4.1. Beden mahremiyeti

Mahremiyet, bilhassa aile hukukuyla ilgili meselelerde sıkça kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Mahremiyet konusu geleneksel kaynaklarda oldukça geniş bir şekilde ele alınmakta ve gizlilik ve mahremiyet kavramlarının çoğunlukla günlük hayatla ilgili örtünme kurallarını kapsayan ve karşı iki cins arasındaki ilişkilerin sınırlarını belirleyen bir anlam taşıdığı görülmektedir (Çalık, 2018, 25-44).

İslam dinine göre beden mahremiyeti konusunda kişinin bedeni üzerindeki tasarruf haklarının onun yaratıcısı tarafından sınırlandırıldığı görülmektedir. Bedenle ilgili gösterilecek ya da gösterilmeyecek kısımlar, karşı iki cins arasındaki ilişkiler, ev içindeki hareketler hakkında kısıtlamalar ve bununla ilgili sıkı tedbirlerin olduğu dikkat çekmektedir (Martı, 2020, 67).

Allah Teala Kur'an'da insan bedeninin bir imtihan vesilesi olduğunu bildirmektedir (Araf 7/26-27). Ayrıca takva üzere giyinmenin üstünlüğü, öncelikle beden mahremiyetinin Allah rızası için olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Yine Allah Teala (Ahzap,33/33) ayetinde; örtünme emrinin namaz, zekât, Allah'a ve peygamberine itaat emriyle aynı yerde zikredilmesi beden mahremiyetinin ibadetle, itikatla ilişkili ve örtünmenin de Allah katında bu ibadetler kadar kıymetli olduğunu göstermektedir. Ayrıca Allah'ın yarattığı nimetlerin en önemlilerinden olmak üzere, tarih boyunca ve bütün insanlarca hem beden ve ahlâkın korunması hem de bir ziynet ve prestij aracı olarak kullanılan elbisenin önemine dikkat çekilmektedir. Çünkü giyinme ve örtünme sadece insana özgü bir davranış ve insan olmanın bir alâmeti, medeniyetin de en eski tezahürlerindendir (Gümüş, 513-514). Yine örtünme, Yaratıcının insanın fitratına yerleştirdiği haya ve sorumluluk duygusundan beslenerek beden mahremiyetini sağlamaktadır.

Bu konuyla ilgili Hz. Peygamber (SAV), bir hadisinde insanların doğuştan itibaren örtünmesi gereken mahrem bölge denilen özel bölgelerinin olduğuna işaret ettiği görülmektedir (Tirmizi, Edeb, 22). İnsanın bedenini örtme güdüsü doğuştandır. Çocukların soyunurken yalnız ve tek başına bir kenara çekilmesi, bunun en büyük göstergesidir. Çok kıymetli olan bu hissi kaybettirmemek ve beslemek gerekmektedir. Ayrıca çocuklara 3-4 yaşından itibaren özel bölgelerinin başkaları tarafından görülmesinin doğru olmadığı beden mahremiyeti, adım adım öğretilmelidir. Çıplaklık, Allah tarafından haram kılınmış, insanların birbirlerine karşı örtünmesi yani gizlemesi gereken yerler bildirilmektedir.

Beden mahremiyeti yalnızca bedenin örtülmesiyle sağlanan bir davranış değildir. Aynı zamanda kişinin duygusal ve düşünsel boyutlarda da korunması gerekmektedir. Kadınlara özgü örtünme emrine (Ahzap, 33/59) baktığımızda beden mahremiyetinin kadını üzecek, incitecek ve rahatsız edecek olumsuz davranışlara karşı koruduğunu göstermektedir. Çünkü örtünme yoluyla kadın başkalarına "bana bakma ve dokunma" anlamında sembolik bir mesaj vermektedir. Beden mahremiyeti kişiye "bakan/gören" için gözlerini sakınma, "bakılan/görünen" için örtünme sorumluluğu yüklemektedir. Bu sorumluluk sayesinde beden

mahremiyetinin ahlakî bir meseleden çok hukukî bir meseleye dönüştüğü de dikkat çekmektedir (Martı, 2009a, 10).

Bu konuyla ilgili Hz. Peygamber (SAV)'in bir başka hadisinde (Müslim 78) müslümanların çıplak gezmeleri konusunda yani beden mahremiyeti ile ilgili ikaz ettiği görülmektedir. Bu nedenle erken çocukluk döneminde ebeveynlerin bu bilinci kazandırmaları için çocuklarının soyunup giyinmelerinde mahremiyete dikkat etmelerini, dışarıda çocukların gelişi güzel soyunmasının doğru olmadığı bilincini vermeleri gerektiği, zira istismara karşı çocuklarını korumada bunun önemli bir husus olduğu göz ardı edilmemelidir.

Beden mahremiyeti toplumsal ilişkileri ve davranışları düzenleme açısından sosyolojik bir öneme sahiptir. Çünkü, hayanın bir gereği olan giyinme, bedeni gizleme ve cinsiyet kimliğini yansıtırma görevi üstlenmektedir. Bu görev kadında başörtüsü ile gerçekleştirilmekte, kadının İslam kimliğinin yanında cinsiyetini de dışa vurmaktadır (Meriç, 1991, 35-36). Bu nedenle beden mahremiyetinin topluma yansıyan bir unsurunun cinsel kimlik olduğunu söyleyebiliriz.

Cinsel kimlik bireylerin iletişim sürecinde birbirlerine karşı sınırlarını tayin eden önemli bir etkidir. Bireylerin, hem cins veya karşı cinsle ilişkilerindeki iletişimin şeklini ve içeriğini belirleyen temel bir ölçüttür diyebiliriz. Bu nedenle İslam dini mahremiyet hükümlerini toplumsal hayatta kadın ve erkek profilini belirgin hale getirmek için bu iki cinsteki fizyolojik ve psikolojik yapıyı göz önünde bulundurarak farklılaştığı görülmektedir. Dolayısıyla bu iki cinsin beden mahremiyetindeki farklılaşan bu ölçüsü, cinsel kimlik açısından en belirgin şekilde yansıyarak fark edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca toplumsal düzene hizmet etme açısından kadının tesettürü iki cins arasında sınır koyma işlevi görmektedir (Göle, 2001, 126-127).

Beden mahremiyeti kişinin “öz kimliği”ni simgelemektedir. Çünkü beden mahremiyeti kişisel inanç ve değerlerin temsil edilme şeklidir. İslam'daki mahremiyet anlayışında da bu amaç yatmakta olup sadece fiziksel olarak bir örtünme yerine, kişiliğin ve değerlerin korunması ve uygulanması hedeflenmektedir. Bu nedenle beden mahremiyetinin, benlik saygısının bir sonucu olduğu vurgulanmaktadır (Martı, 2010a, 19).

1.4.2. Mekân mahremiyeti

Türk Dil Kurumuna göre mekân; yer, alan, coğrafi bölge ve konum olarak tarif edilmektedir. Arapça olan mekân sözcüğü, “makan” kökünden türemiştir. “Makan” sözcüğü; bulunmak kökenli bir sözcük, yerleşmek, sahip olmak, konumlandırmak gibi anlamlara gelmektedir. Aynı zamanda mekân; buluşma yeri, iş yeri, sahne, bir ortam, mevki ve mahal olarak da tarif edilmektedir (TDK, 2023).

Mekân ve insan arasında bir ilişki vardır. Bu ilişkiye baktığımızda akla ilk gelen “ev” kelimesidir ve bu kelimenin sadece fiziki bir mekâna tekabül eden bir deyim olmadığını görmekteyiz. Evin

erkeği, bizim ev, evden ırak düşmek, doğduğum ev, evimizin direği vb. gibi tabirler manevi bir olguya da işaret ettiğini göstermektedir (Bağlı, 2021, 56).

Ev kelimesi “yuva” olarak da tabir edilen mekânsal insan topluluğunu, sosyal bir değer ifade eden yaşama alanını da ifade etmektedir. Kimberly Dover’e göre yuva; mekânsal davranışlarımıza ve yaşantımıza şekil veren, düzen sağlayan bir araç; bütünleşme ve mekânsal yaşam sağlayan bir ilişki kurma aracıdır. Geçmiş ve gelecekle mekânda, halkla, bağlantı kurmayı sağlayan bir araçtır. James S. Duncan’a göre ise yuva; “dünyanın bütünüdür”, “dünyanın merkezidir” (Akt., Yörükhan, 2021, 164).

Bireylerin karşılıklı uyması gereken mahremiyet alanlarından biri mekânsal mahremiyettir. Bireyler bu mahremiyet alanlarına yapıların izin verdiği kadar sahip olabilmektedir. Aynı zamanda yapıların içi birey açısından ne kadar güvenli olsa da dışarıdaki gözlemcilerin bireyi kaygılandığı bir gerçektir (Karagülle, 2015, 31).

Mekân mahremiyetinden kastedilen “ev” veya “mesken” mahremiyetidir. Ev, mahremiyetin sağlandığı ve korunduğu alan olması nedeniyle mekânsal mahremiyetten ayrı düşünülemez (İpek, 2020, 22). Ayrıca bireylerin sosyal ilişkiler bağlamında diğer bireylerin mekânsal bölge sınırlarına müdahil olması mahremiyetin ihlali anlamına gelmektedir (Sezen ve Erdem, 2018, 86).

Bireyler açısından ev, büyük önem arz etmektedir. Aileler için mahremiyet algısının oluştuğu ilk meskenler korunma, gizlenme ve sığınma yeridir. “Ev dışarıya göre harem, ev hayatı ise mahremdir” (Aydın, 2015, 290-293). Dolayısıyla, meskenler gizli tecrübelerin yaşandığı, bilgilerin paylaşıldığı ve eşyaların saklandığı yerler olarak bünyesinde mahremiyeti bulundurmaktadır.

İslam kaynaklarına baktığımızda mekân mahremiyetine ilişkin hükümlerin olduğunu görmekteyiz. Bu hükümlerin, mekânın hem dışarıya karşı hem de kişinin içerisindeki gizliliği üzerine olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu hükümler mekân içindeki ve mekânın dışındaki kişilere farklı farklı sorumluluklar yüklemektedir. Hz. Peygamber (SAV) bir hadisinde (Tirmizi, İstizan/16) perdesi olmayan ya da kapısı açık olan bir evin içine dahi bakılsa mekân mahremiyeti ihlali olduğunu bildirerek bu sorumluluğun mekân sahibine ait olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü ev halkının mahremiyetini korumak ev sahibinin sorumluluğunda olup ev sahibi kapı, pencere ve perdeleri kapalı tutmak zorundadır. Bunun aksi bir durumda mesken sahibinin bireylerin bakmasına müsaade etmesi ile aynı anlama geldiği belirtilmektedir.

Allah Teala Kur’an’da (Nur, 24/58-59) konu ile ilgili ayetlerde önce ebeveynlere ve daha sonra ailedeki büyüklere, çocukların eğitimi ile ilgili görevlerin verildiği görülmektedir. Bunlardan biri, çocuklara, anne ve babaların ve başkalarının odalarına izinsiz girilmemesi gerektiğinin öğretilmesidir.

Çocuklara mahremiyet anlayışının kazandırılmasında önemli olan noktalardan bir diğeri ise anne babalar ve aile büyüklerinin çocukların odalarına onların özel alanlarına girerken mutlaka izin istemeleri, kapıyı çalarak girmeleridir. Bu davranış sayesinde çocuk kendisine ne kadar değer verildiğinin farkına varacak, ayrıca özel mekânlara girerken mutlaka izin alınması gerektiğini görerek büyüklerinden öğrenmiş olacaktır. Bu da anne babaların çocuklarına karşı öğretmesi gereken sorumluluklardan biridir (İpek, 2020, 22).

Hz. Peygamber (SAV) (Buhari, İstizan, 13), evlerin mekân mahremiyetindeki önemine vurgu yaptığı görülmektedir. Kişinin ömrünün büyük bir bölümü evinde geçmekte, her haliyle gerek kılık kıyafeti gerek davranışlarıyla rahat olabileceği, dilediğince serbest olabilmesi için en güzel mekân kişinin evidir. Aynı zamanda bu ev kişinin mahrem alanıdır. İnsanda doğuştan var olan mahremiyeti koruma alanı olduğu için uyulması gereken birtakım kurallar vardır. Dolayısıyla hiç kimsenin evine izinsiz, rastgele girilemez. İzin verilmediği zaman girmek için ısrar edilemez. İzin isterken, kapıyı tıklarken bile dikkat etmeli yüzü direkt kapıya dönük olunmaması gerekmektedir.

Hz. Peygamber bu konuyla ilgili kuralları ashabına öğreterek sınırları belirlemiştir. İzin istemenin üç defa olması, izin verilirse girilmesi, verilmezse geri dönülmesi gerektiğini (Müslim, Adap, 33) buyurarak konunun önemini ifade etmektedir.

İzin istemekle ilgili belirtilen Kur'an'ın emirleri ve Peygamber'in uygulamalarına baktığımızda, anne babaların bu davranışları kendi hayatlarında uygulamakla birlikte çocuklarına da en güzel şekilde anlatmalı ve örnek olmaları gerekmektedir. İslam'ın bu konuda yaptığı ikazların sadece yetişkinlerin yaşantısında karşılık bulan şeyler olmaktan çıkıp çocukların bilinç dünyalarında da karşılık bulması gerekmektedir. Böyle bir hassasiyetle büyüyen çocukların mahremiyet sınırlarını koruma konusundaki çabaları da zamanla hayatlarında şekillenip bütün yaşamlarını etkileyecektir.

1.4.3. Bilgi mahremiyeti

Bilgi mahremiyeti, kişisel verilerin bir araya getirilmesi, depolanması ya da bu verilerin nasıl işlenebileceğinin ve dağıtılabileceğinin kontrolü ile alakalıdır. Günümüzde genellikle gizlilik olarak tarif edilen bu kavram, bireysel ve ailevî bir takım yaşam alanlarının, başka kişilerin bilgi edinme alanlarının dışında olması ve dışarıdan gelebilecek müdahalelere karşı önlem almayı gerektirmektedir (Pakdemir, 2015, 135). Bilgi mahremiyeti, kişisel bilgilerin dokunulmazlığı anlamına gelmektedir. Ayrıca bireylerin bilgiyi çevrelerine ne derecede verip vermeyeceklerini belirlemelerinde yardımcı olmaktadır (Hekimoğlu, 2019, 40).

Günümüzde bilginin bazen bir güç aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. İnsan ilişkilerinde önemli bir rol oynayan bilgi, İslam'ın bakış açısına göre amaçlarına uygun, doğru bir şekilde

kullanıldığında kıymetlidir. Bilginin bir çıkar aracına dönüştürülmesi ve insanlara zarar vermesi İslam perspektifine göre hoş karşılanmayan bir olaydır (Çekiç, 2019, 54).

İslam'da bilgi mahremiyeti ile ilgili hükümler yer almaktadır. Bu hükümler bilgiyi edinme niyetinden, bilgiye erişmek için gösterilen çabaya, elde edilen bilginin yorumlanmasından paylaşımına kadar çok kapsamlı ve ayrıntılı sınırlamalar getirmektedir. Allah Teala Kur'an'da (Tahrim, 66/3) bu konuyla ilgili olarak gizli olan bilgileri başkalarıyla paylaşmanın kesinlikle Allah nezdinde gizli kalmayacağını buyurmaktadır. Bir başka ayette Allah Teala (Hüccurat, 49/12) Müslümanların kötü zan, gıybet ve tecessüs gibi davranışlardan kaçınması gerektiğini bildirmektedir. Çünkü Müslümanım diyen kimsenin kendisine fayda sağlamayacak bilgiyi elde etmemesi ve bu faydasız bilgiyi başkalarına aktarmaması gerekmektedir.

Bilgi mahremiyeti ile ilgili Hz. Peygamber hangi durumlarda bilginin gizli sayılması ile ilgili olduğunu göstermek adına bir kimsenin konuştuğu esnada başkalarının duymaması açısından etrafına bakınmasının bile o bilginin gizli olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bir kişinin izni olmadan yazılı bir metne dahi bakmanın uygun olmadığını belirterek yazılı belgelerin de gizlilik niteliğinde olduğunu bildirmektedir (Ebu Davut, Vitir/23). İslam'a göre, istemedikleri halde bir grubun konuşmalarına kulak kabartılması (Buhari, Ta'bir / 45), üç kişinin bulunduğu bir mekânda, iki kişinin diğerini tek bırakarak kendi arasında konuşması (Müslim, Selam/37), özel hallerin araştırılması (Ebu Davud, Edeb,37), ve başkaları hakkında zan beslenilmesi (Buhari, Nikah,46) gibi tutum ve davranışlar da yasaklanmaktadır. Bu da bize bilgi mahremiyetinin ne kadar hassas bir konu olduğunu ve dikkat edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Günümüzde bilgiye verilen değerin artmasında teknolojinin oldukça gelişmiş olması önemli bir etkidir. Fakat teknolojinin olumlu yönleri olduğu kadar olumsuz yönleri de mevcuttur. Kişisel ve toplumsal yaşamda en önemli unsurlardan biri olan mahremiyet, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmeler sonucunda kolaylıkla ihlal edilebilen bir alan haline gelmektedir (Yüksel, 2003, 185). Bu da günümüzdeki en büyük sorunlardan biri olmaktadır. Çünkü kişisel verilere yetkisiz ulaşılarak bu veriler izinsiz bir şekilde kullanılabilir. Bu durumun mahremiyet kavramı kapsamında değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Günümüzde internet kullanımı neredeyse bir zorunluluk haline gelmiş hatta insanlar için bir hak olarak görülmeye başlanmıştır. Bireylerin kişisel profilleri, özel hayatlarına dair veriler ortaya çıkmakta bu da mahremiyetin ihlal edilmesi kaygısını meydana getirmektedir. Çünkü insanlar kendilerine ait hangi tür verilere ulaşıldığını, bu verilerin nerede ve ne kadar saklandığını, depolanan bu verilerin hangi amaca hizmet etmek için kullanılacağını bilememektedir. Kişisel verilerin başkaları tarafından kötü amaçlarla kullanılması, mahremiyete yönelik riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu risklerin boyutu ve türü elde edilen verilerin niteliğine göre değişmektedir. Bazı durumlarda bu riskler çok daha kapsamlı ve özel olabilmektedir (Eroğlu, 2018, 132).

Teknolojinin bu denli gelişmesi, toplumun gözetim altına alınmasına neden olmaktadır. Bireylerin işlerinin büyük bir kısmını, internet bankacılığı, sanal alışveriş siteleri, öğrenci bilgi işlemleri vb. sanal ortamlarda gerçekleştirmesi büyük ölçüde hayatı kolaylaştırır da kişisel bilgilere siber saldırı yapılma olasılığını ortaya çıkardığı için güvenlik sorununu da meydana getirmektedir (Şimşek, 2019, 14). İstenmeyen kişiler tarafından kişisel bilgilere, verilere ulaşılma riski, bilgi mahremiyetinin önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır. Mahremiyetin en önemli bileşeni gizliliğin korunması, gözetimi ile direkt ilişkilidir. Fakat yasal olarak denetlenmeyen teknoloji bireysel gözetim yöntemlerine olanak sağlayarak gözetiminden uzak durmayı imkânsız kılmaktadır (Sezen ve Erden, 2018, 86).

Bilgi mahremiyeti sadece gözetim yoluyla değil bireyin kendisi tarafından ifşa edilme yoluyla da ihlal edilmektedir. Birey bilinçli olarak sürece dahil olabilmektedir (Kaplan, 2019, 8). Dolayısıyla teknoloji vasıtasıyla kendilerini, binlerce kişiye ifşa eden bireyler aslında kendi mahremiyetlerini ve genelde de toplumsal mahremiyet algısını ihlal etmektedir (Öztekin ve Öztekin, 2010, 537). Böylece kamusal alan ile özel alan arasındaki sınır birbirine geçmiş durumda, özel alanda olması gereken konuların kamusal alanda yer almaya başladığı görülmektedir (Kılıç, 2018, 62-68). Gizliliğin önemsendiği ve temel alındığı zamanlar geçmişte kalarak gizliliğin yerini ifşa almaktadır. Bu da özel alan ile kamusal alanın sınırlarının gün geçtikçe ortadan kalkmasına neden olmaktadır (Gündoğdu, 2017, 389). Mahremiyetin ortadan kalkması insanî temel özellikleri yıpratmaktadır. “Bilişim teknolojilerinin elbette çok olumlu etkileri vardır ve gelişim hızını sürdürecektir. Ancak bu teknolojilerin insan ve dünyanın iyiliği için kullanılması etik sorunların irdelenmesi, tartışılması, etik ilkelerin ve etik anlayışın benimsenmesi ve yaygınlaşması ile olanaklı olabilmektedir” (Dedeoğlu, 2004, 2).

Bireylerin kendileri hakkında başkalarının hangi bilgilere sahip olduklarını bilme hakları vardır. Çünkü kişisel bilgilerinin denetlenebilirliği ve bu bilgilerin karar yetkisinin bireyin kendisine ait olması esastır. Böylelikle bilgi mahremiyetinin toplum hayatında başlıca unsur olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

1.5. Mahremiyet Eğitimi

Ailenin çocuğa vereceği din eğitiminin yanında değerler eğitiminin de verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda değerlerden biri olan mahremiyet ve mahremiyet eğitiminin verilmesi önem arz etmektedir.

Mahremiyet eğitimi: Bireyin kendisine ait özel alanını muhafaza edip, müdahale ettirilmemesi, aynı zamanda başkalarının özel alanlarına müdahale etmeyip saygı duyması, istek ve arzularını dinî ve ahlakî yönden eğitmesidir (Güneş, 2017, 57). Diler’e göre ise bireyin sorumluluklarının farkına varmasını, kendini daha iyi tanımasını, vicdanının gelişmesine katkı sunmasını, mahremiyet ile ilgili sorulara cevap bulmasını aynı zamanda cinsellikten doğabilecek ahlakî sorunların engellenmesini sağlayan bir eğitimidir (Diler, 2014, 84-95).

Mahremiyet eğitimi bireye çeşitli yöntem ve stratejiler kullanarak çevresel koşulları düzenlemeyi öğretir. Bu eğitim bireyin sorumluluğunu üstlenen kişilerin yetenek, bilgi ve rol model kişilikleriyle rehberlik yapma konusundaki yetenekleri bu sürecin içindedir. Aynı zamanda mahremiyet eğitimi, fitratın korunması ve bireydeki potansiyelin tam olarak meydana çıkarılması amacına yardımcı olur. Buradaki amaç olumsuz unsurların bertaraf edilip iyi karakterlerin gelişmesi için imkanların oluşturulmasıdır (Hökelekli,2011, 218).

Eğitimin önemli bir parçası olan mahremiyet eğitimi bireye ve topluma çocuğun özel hayatının, ailesel ve toplumsal yaşamının gereği olarak önemli imkanlar sağlamaktadır (Çalışkan, 2019, 36). Bu eğitim, çocuklara kendi cinsinin ve karşı cinsin özelliklerini öğrenme, bu cinsiyetlere uygun rolleri anlama, cinsel kimlik şuuru kazandırma, huzurlu bir ortamda sağlıklı yetişmelerine imkân tanıma, art niyetli insanların istismarından kendini koruma bilincini kazandırmaktadır. (Karlı, 2019, 18). Bu eğitimle kişinin öncelikle özüne, başka insanların haklarına ve özel alanlarına saygı duymayı, dinî ve ahlakî çerçevede iradesini kullanılması hedeflenmektedir.

Mahremiyet eğitimi günümüzde sıklıkla cinsel eğitim kavramı ile özdeşleştirilmektedir. Aynı zamanda cinsellikle ilgili soruların din, ahlak ve sosyal kültürün belirlediği şekilde yanıtlamanın yollarını öğretmektedir (Ünal, 2019, 28). Bu eğitim “çocuklara, ergenlere kadın ya da erkek olma, kadın ya da erkek olmakla ilgili algılar, cinsiyete ilişkin rolleri kabul etme, kendi ve karşı cinsin özellikleri hakkında bilgi sahibi olma amacıyla verilen eğitim” (Çalışır, 2011, 17); “cinsellikle ilgili gerekli bilgileri öğrenme ve olumlu duygu ve davranışları kazanma çabalarının tümü” (Taşçı, 2010, 26) şeklinde yapılan tanımlar da görülmektedir.

Mahremiyet eğitimi anlamında kullanılan cinsel eğitim, bireyin ihtiyaçlarını karşılama açısından önem arz etmektedir. Bireylerin başarısı, cinsellikle ilgili heyecanlarını, arzularını uygun bir şekilde giderebilmeyi öğrendiği zaman gerçekleşmektedir (Taşçı, 2010, 5). Bu açıdan cinsel eğitim çok önemlidir. Ama cinsel eğitimin birtakım eksikliklerinden bahsetmek mümkündür. Bunlara, bireyin yalnızca cinsellikle ilgili konularda bilgiler elde etmesi, erkek veya kadın rollerini öğrenmesi, karşı iki cins arasındaki diyalogu ve buna göre davranışlarını bir düzleme oturtmaya çalışmasının ahlakî açıdan yeterli olamayacağı aşikardır. Dolayısıyla cinsel eğitimin bazı alanlarda özellikle cinsellikle ilgili kültürel, ahlakî ve dinî boyutunun eksik bırakıldığı görülmektedir. Amerika ve Avrupa’da orta ve lisede öğrenim gören çocuklarda yapılan bir araştırmada büyük oranda hamileliklerin ve bulaşıcı cinsel hastalıkların çoğalması cinsel eğitim derslerinin hızlı bir şekilde yeniden düzenlenmesine neden olmuştur. Amerika ve Avrupa’ da yaşanan bu olaylar, ülkemizde cinsel eğitimin tekrar ele alınıp gerekliliği düşüncesini gündeme getirmiştir. Bu nedenle cinsel eğitimin dinin/kültürün normlarına göre şekillenip mahremiyet eğitimine dönüşmesi gerekmektedir (Diler,2014, 74).

Çocukların ruhsal açıdan daha sağlıklı, mutlu ve huzurlu olarak gelişmelerini sağlayan mahremiyet eğitimi aynı zamanda doğru bir cinsel bilincin oluşmasına yardımcı olarak çocukları kötü niyetli fertlerin zararlarından korumaya yardımcı olmaktadır.

1.5.1. Mahremiyet eğitiminin amacı

Mahremiyet eğitimi sıradan bir eğitim değildir. Bu eğitimin en temel amacı çocuğa duygularını yönetme becerisi kazandırarak, çocuğun kişiliğinin oluşmasını temellendirilmesine katkı sağlamasıdır. Bu çerçevede mahremiyet eğitiminin amaçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Çocuğu kişisel alanın varlığından haberdar etmek ve çocuğun: “Toplumda diğer insanlarla aramda bir mesafe olmalı, bu benim özel alanım, diğer bireylerin bu kişisel özel alanıma müdahale etmesine izin vermemeliyim ve ben de diğer bireylerin kişisel sınırlarına müdahale etmemeliyim. Kendimi korumayı öğrenmeli, başkalarına zarar vermemeli ve saygı göstermeliyim.” Bilincinin oluşturulması (Karslı, 2019, 19).
- Çocuğun özel alanını tanımlayarak ona çekingenlik duygusu değil değerlilik duygusunun kazandırılması, çocuğun duygularını sürekli kontrol etmek yerine çocuğa kendi duygularını kontrol edebilme yetisini öğretilmesi (Aybek, vd., 2019, 12).
- Çocuğun huzurlu bir ortamda mutlu bir şekilde yetişmesini sağlayarak istenilen karakterde bir insan yetiştirilmesine yardımcı olmak (Duran, 2018, 35). Bireyin kendisini tanımasına yardımcı olarak başkalarını da tanımayı, önemsemeyi, saygı duymayı ve yardımcı olmayı öğrenmesini sağlamaktır.
- Mahremiyet eğitimi ayrıca olası ahlakî sorunların engellenmesine, taciz, tecavüz, zina, ensest, homoseksüellik vb. durumlar karşısında kişilerin ahlakî, dinî, insanî, kültürel ve sosyal açıdan benimsedikleri tutumlarla olası durumların önüne geçebilmeyi de sağlayabilmektedir. (Diler, 2014).

1.5.2. Mahremiyet eğitiminin zamanı

Okul öncesi dönem birçok beceri alanlarının gelişmesinin yanında mahremiyet algısının da olduğu bir dönemdir. Bu dönemde mahremiyet eğitimi, eğitimin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrıca çocuğun özel hayatının, aile ve toplumsal hayatının vazgeçilmezlerinden olup, toplum ve çocuğa önemli faydalar sağlamaktadır. (Koçoğlu-Avcı, 2021, 388)

Mahremiyet eğitimi her anlamda çocuğun hayatını kolaylaştıran, duygu dünyasını düzenleyip yönetme becerisi elde etmesini sağlayan, kişilik eğitimidir. Bu eğitim sayesinde çocuk duygu dünyasını anlamlandırarak bu duyguları nasıl yönetebileceğinin becerisini kazanır (Güneş, 2020, 16). Bu duygular utanma, mahcubiyet, kıskançlık, öfke ve benzeri temel duygular olabileceği gibi, cinsel duyguların yönetimini de kapsar. Temel duyguların yönetimi eğitiminde eksik kalmış çocuklar cinsel duyguların yönetiminde de sorun yaşayabilmektedirler.

Prof. Dr. Tarhan, mahremiyet eğitiminin 0-6 yaş dönemde mutlaka verilmesi gerektiğine dikkat çekerek şöyle ifade eder: “Beşerin öğrenme aşamalarında ilk öğretene annesidir. Sonrasında babası, ailesi ve arkadaşları da bu rolü üstlenir. İlk mahremiyet kavramı, yaşamının ilk 6 yılında

doğru bir şekilde öğrenilmesi gereken önemli bir konudur. 0-6 yaş aralığında çocuk mahremiyeti öğrenmez veya yanlış bir şekilde öğrenirse, gelecekte çeşitli risklere karşı hazırlıksız yakalanma olasılığı ortaya çıkabilir.” (Tarhan, 2023) şeklinde mahremiyet eğitiminin 0-6 yaş dönemde verilmesinin önemine dikkat çekerek uyarıda bulunmaktadır.

Mahremiyet algısı çocuğun kişilik gelişimine paralel olarak gelişmektedir. Çocuğun cinsel organını keşfetmesi ve cinsellikle ilgili sorular sorması iki yaş kapsamaktadır (Çalışır,2011, 29). Dolayısıyla mahremiyet eğitiminin bu dönemde başlatılması önemlidir. Fakat bu eğitimi verebilmek için 18-36 aylık dönem dediğimiz üç yaşa karşılık gelen dönemde verilmesi gereken tuvalet eğitiminin çok önemli bir dönem olduğu söylenmektedir. Çocuğun bedensel gereksinimlerini kontrol etmeyi öğrenmesi tuvalet eğitimi ile mümkün olur. Ayrıca bu eğitim çocuğun bağımsızlık ve başarı duygusuyla sosyalleşme sürecinin çatışmalarını da yansıtır. Böylece çocuk, bu evrede çevrenin kendisinden beklentilerini öğrenmeye başlar (Çalışır,2008, 33-34). Bu nedenle anne babalara düşen görev çocuğa sorumluluklar vererek çocuğun özgüveninin geliştirilmesini sağlamaktır. Özgüveni gelişmeyen çocuk mahremiyet ihlallerini fark etmede zorluk yaşayabilir. Anne ve babalar çocuğun arzu ve isteklerini, kendi duygu ve düşüncelerini açıklamalarına imkân sağlamalıdır (ASPB, 2017, 15). Anne babalara düşen görev çocuğa sorumluluklar vererek çocuğun özgüveninin geliştirilmesini sağlamaktır. Dolayısıyla özgüveni gelişmeyen çocuk mahremiyet ihlallerini fark etmede zorluk yaşayabilir. Anne ve babalar çocuğun arzu ve isteklerini, kendi duygu ve düşüncelerini açıklamalarına imkân sağlamalıdır (ASPB, 2017, 15).

Çevrenin neler beklediğini öğrenmeye başlaması çocuğun mahremiyet bilincinin oluştuğunu göstermektedir. Freud’a göre cinsel kimlik/mahremiyet algısı, fallik dönemde gelişmeye başlar. Bu dönem çocuğun 3-6 yaşlarına denk gelen yılları kapsamaktadır. (Erden, Akman, 83) Yine Erikson da 4-6 yaş dönemde çocuğun cinsiyet farklılıklarını keşfettiğine değinmektedir (Erden, Akman, 87). Dolayısıyla cinsel eğitimin bu dönemde verilmesi çok önemlidir. Çocuğa fiziksel nitelikleri ile ilgili bilgi vermek, kendisinden farklı karşı cins ile arasındaki farklılıkları öğretmek, kendini koruması amacıyla iyi dokunuş ve kötü dokunuşun nasıl olması gerektiğini ve aralarındaki farkı kavratmak gerekmektedir (Ünal,2019, 29).

Çocuklar iki yaşına geldiklerinde tuvalet eğitimini kazanmış olmaları gerekmektedir. Dört yaşından sonra ise temizliklerini tek başına yapmaları çok önemlidir. Anne babalar çocuklarına bu eğitimi verirken, tuvalette tek başına olunması ve kapının tamamen kapalı tutulması gerektiğini çocuğa mutlaka öğretmeleri gerekmektedir (Pedagoji Derneği, 2013, 2). Aynı zamanda banyo yaparken kapının kapalı tutulması, banyo esnasında dışarıdan birinin içeri girmemesi, beden temizliğini tek başına yapabilecek çağa gelene kadar yalnızca anne ve babadan yardım alınması gerektiği çocuğa mutlaka benimsetilmelidir (Ünal,2019, 31). Fakat dört yaşından sonra anne ve babanın yanında kıyafetini değiştirirken, temizlenirken ve uyurken birbirilerinin mahremiyetine müdahale edebilecekleri için uygun görülmemektedir (Çalışkan, 2019, 41).

Çocuğa tuvalet ve banyoda nasıl davranması gerektiği öğretilirken öncelikle buralara kapıyı çalarak girmeleri gerektiği öğretilmelidir. Böylece çocuk özel bölgelerinin saklanması ve görülmemesi gerektiğini daha iyi anlayacaktır. Çocuk özel bölgelerinin görülmesinden rahatsızlık duymaya, tuvalet ve banyoda kendisini gören kişiye tepki vermeye alışması mahremiyet açısından çok önemlidir (Güneş, 2015, 103). Dolayısıyla çocuklara kurallar net olarak açıkça söylenmeli ve herkesin bu kurallara uyması gerektiği öğretilmelidir. Zira mahremiyet duygusunun oluşması açısından tuvalet, banyo ve özel alanlardaki kurallara uymak önem arz etmektedir (Duran, 2018, 82). Çünkü mahremiyet eğitim sürecini sağlıklı geçiren çocukların davranışlarının bir düzen içinde olduğu görülmektedir. Çünkü davranışların temelinde duygular vardır. Dolayısıyla duygularını yönetebilen çocuklar davranışlarını da yönetebilirler. Bu bilgiler ışığında mahremiyet eğitiminin sıradan bir eğitim olmadığını ve çocuğun kişiliğini oluşturan bütün duyguların yönetimi için gerekli olan temel bir eğitimidir diyebiliriz (Güneş, 2020, 17).

Çocuğun gelişim evrelerine bakıldığında mahremiyet bilincinin kişilik gelişimine paralel olarak geliştiğini görülmektedir. Bu nedenle çocuğun yaşı dikkate alınarak bu bilincin verilmesi gerekmektedir.

1.5.3. Okul öncesi dönemde mahremiyet eğitimi

Ailede alınan din ve değerler eğitiminin tamamlanacağı ve formel olarak kasıtlı-planlı programlı olarak verileceği yer okul öncesi dönemdir. Bu dönemde verilen eğitim, bireyin erken çocukluk ve temel eğitim dönemlerini etkilediği gibi yetişkinlik evresine de büyük katkı sunacaktır (Özeri, 2004). Dolayısıyla bu dönemde eğitim-öğretim faaliyetini gerçekleştirirken doğru modelin seçilip uygulanması oldukça önemlidir. Çünkü, okul öncesi eğitim çocuğun bilişsel, duygusal ve psiko-sosyal gelişimini destekleyen temel bir süreç olup aile eğitimi tamamlayıcısı ve çocuğun sosyalleşme sürecinin önemli bir parçasıdır (Kandır, Alpan, 2008).

Okul öncesi dönem birçok beceri alanlarının gelişmesinin yanında mahremiyet algısının da olduğu bir dönemdir. Mahremiyet eğitimi, eğitimin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrıca çocuğun özel hayatını, aile ve toplumsal hayatının vazgeçilmezlerinden olup, toplum ve çocuğa önemli faydalar sağlamaktadır (Koçoğlu-Avcı, 2021, 388).

Okul öncesi dönem, çocuğun temel ahlaki değerleri ve kişisel sınırları öğrenmeye başladığı kritik bir evre olup, mahremiyet eğitimi bu süreçte bireyin beden bütünlüğünü koruma, özel alan kavramını anlama ve sağlıklı sınırlar oluşturma becerilerini kazandırmada önemli bir rol oynamaktadır (Oruç, 2010). Bu dönemde verilen mahremiyet eğitimi, çocuğun hem kendini koruyabilmesini sağlayan farkındalığı geliştirmesine hem de ilerleyen yaşlarda sağlıklı ilişkiler kurmasına katkıda bulunarak bireyin psikososyal gelişimini desteklemektedir (Güneş, 2017). Ayrıca okul öncesi dönemde özellikle 4-5 yaşına gelinceye kadar yaşama dair duruşlarını

şekillendiren çocukların sahip oldukları tutumlarını kolay kolay terk etmeyerek tüm hayatları süresince devam ettirdikleri ifade edilmektedir (Adler,2015).

Okul öncesi dönemde çocuğa ilk olarak sağlıklı bir kişilik gelişimi açısından vücudunun özel bölgelerini kapsayan beden mahremiyeti öğretilmelidir. Beden mahremiyeti bireyin şahsına ve diğer insanlara mahsus özel alanların olduğunun bilincinde olması anlamına gelmektedir. (Gürbüz, 2020, 7) Başkasının özel alanına saygı gösterilmesi ve sosyal hayat içerisinde kendi özel alanının korunması açısından son derece önemlidir. Beden mahremiyeti bilinci erken çocukluk döneminden itibaren şekillenmeye başlayarak bireyin kendini tanımasını, güçlü hissetmesini, ruhsal ve cinsel açıdan korunmasını, farklı ve değerli hissetmesini sağlamaktadır (Akcan, 2016).

Mahremiyet duygusundan yoksun yetişen çocukla ilgili üzerinde önemle durulması gereken noktalardan biri bu duygudan yoksun yetişen, beden mahremiyeti nedir bilmeyen çocuk; kendine yöneltilen kötü bakışların farkına varamayacak, kendini o kötü arzulardan koruyamayacak, kısaca maruz kaldığı bu davranışın ne olduğunu anlayamayacak, bu durum karşısında sesi yükseltemeyecek ve nasıl hareket edeceğini bilemeyecektir. Bu nedenle çocuğun kendini koruyabilmesi için öncelikle öğrenmesi gereken en önemli şey bedenine ait mahrem yani özel alanı ve bu alanı tehdit eden unsurları öğrenmektir (Güneş, 2017).

Çocukta mahremiyet olgusu küçük yaşlardan itibaren oluşmaya başlamaktadır. Mahremiyet olgusunun ilk olarak çocuğun bedeni üzerinde şekillenmeye başladığı söylenmektedir. Çünkü küçük yaşlardan itibaren ailesi ve çevresindekilerden vücudunu korumayı ve gizlemeyi öğrenen çocuk aslında mahremiyetin ilk adımını gerçekleştirmiş olmaktadır (Berkup,2015, 37). Bu nedenle çocuğu dudağından öpmek, fiziksel olarak rızası olmadan bedenine dokunmak, bedenini sevmek ve sıkmak gibi davranışlarda bulunmak yanlıştır. Çocuğun kendini koruması için mahremiyet ihlallerinin yanlış olduğunu çocuğa anlatmak çok önemlidir (İpek,2020, 30). Mesela çocuğun izinsiz mahrem alanına müdahale eden bir arkadaşı ya da akrabasının onun bedenine müsaade almadan dokunma hakkı olmadığını çocuğa mutlaka öğretmek gerekmektedir. Ayrıca cinsel istismarı önlemek için çocuğa göbek, göğüs kısmı ve kalça çevresinin kişiye özel olduğu, bu alanlara çocuğun rızası alınmadan dokunulmaması gerektiği öğretilmelidir (Ünal, 2019). Aynı şekilde çocuğa; özel bölgelerine anne, baba ve anne baba kontrolünde doktorların dışında hiç kimsenin dokunamayacağı anlatılmalıdır. Çocuk aksi bir durumla karşılaştığında, kötü bir dokunuşa maruz kaldığında hiç korkmadan anne ve babaya bunu anlatması gerektiği öğretilmelidir. Karşıdaki kişinin tehditlerine aldırmandan ve bu durumun aralarında bir sır olduğunu söylese bile inanmaması gerektiği çocuğa mutlaka öğretilmesi gereken bir konudur (Çakır,2015, 74). Yine çocuk anne ve babasının özel bölgelerini görmek istediğinde anne babanın bu alanların kişiye özel olduğunu çocuğa anlatması gerekmektedir (Çalışkan, 2019, 39). Ayrıca çocuk cinsel bölgeleri ile ilgili sorular sorduğunda çocuğa sade ve anlaşılır bir ifadeyle yumuşak bir ses tonuyla anlatılması çok önemlidir. Bunu yaparken çocuğun kendi cinsel organı veya kitaplar üzerinden anlatılması

daha uygun olmaktadır. Böylece çocuk özel bölgelerin kişiye ait olduğunu daha güzel kavramaktadır (Pedagoji Derneği, 2013, 1).

Mahremiyet eğitiminde çocuğun temel bakımını yapan kişiler çocuğun mahremiyetine saygı duymak zorundadır. Aksi takdirde çocukta mahremiyet bilinci gerçekleşemez. Çocuğa özel alan oluşturmak çocuğun mülkiyet ve aitlik duygusunun oluşması açısından önemlidir. Dolayısıyla çocuğun çevresindeki kişiler onun bir birey olduğunu ve her şeyi fark edip anlayacağını düşünerek mahremiyetini ihlal etmemeli ve mahremiyet sınırlarına dikkat etmelidir. Mesela annenin ya da çocuğun bakımıyla ilgilenen kişinin herkesin yanında çocuğun kılık kıyafetini değiştirmesi, çocuğun cinsel organını bir sevgi aracı yapması doğru bir davranış değildir. Çünkü çocuğun kişiliği öncelikle anne ve babasının davranışları sonra çevresindekilerle olan etkileşimleri sonucunda şekillenir (ILM, 2018, 31).

Özel alan çocuğa öğretilirken evde veya dışarıda çıplak dolaşmamasına özen gösterilmelidir. Çıplak dolaşmaya alışkın olmayan çocuk başkası tarafından kıyafetleri çıkartılmak istendiğinde bundan rahatsızlık duyarak tepkisini gösterecektir. Çocuğun özel alan tanımlaması yaparken yalnız giyinip soyundurmak, aynı zamanda anne babaların da giyinip soyunurken yalnız olmaya dikkat etmesi, çocuk banyo yaptırılırken iş çamaşırıyla yıkamak çocuktaki özel alan tanımlamasının pekişmesini sağlamaktadır (KRAM, 2018, 12).

Çocuğun özel alan tanımlamasında dikkat edilmesi gereken bir diğer husus kendisine ait bir odasının olmasıdır. Eğer buna imkân yoksa çocuğa özel bir çekmece ya da özel eşyalarını koyabileceği bir kutu oluşturulması gerekmektedir. Çocuğun oluşturduğu bu alanda ona ait eşyalar asla izin alınmadan kullanılmamalı ve odasına izinsiz girilmemelidir. Bu şekilde çocuktaki özel alan algısı pekiştirilmektedir. Ayrıca çocuğa ait özel bir odanın olması ve bedeninin özel olduğunu bilmesi kendini değerli hissetmesine sebep olmaktadır (Duran, 2018, 71).

Okul öncesi dönemde her fırsatta çocukların susturulmasının yapılan büyük hatalardan biri olduğunu ifade eden Demirörs (2019); çocukların ağlarsa ayıp olacağı, küçüklerin konuşamayacağı yani susmaları gerektiği, sanki bir şey olmuş gibi bağırılmaları gerektiği şeklindeki ikazlarla yetiştirilmesinin olası bir haksızlık ya da istismarla karşılaştığı zaman kendisini müdafaa etmemesinin ve susmasının uygun bir davranış olduğunu içselleştirdiğine neden olduğuna dikkat çekmiştir (Demirörs, 2019).

Okul öncesi dönemde çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken anne ve babanın birbirine karşı olan tutum ve davranışları çok önemlidir. Çocukların sağlıklı bir aile ortamında büyümesi için eşlerin birbirlerine sevgi ve saygı göstermeleri gerekmektedir. Bunu yaparken aşırıya kaçmadan, cinsellik içeren kelimeler kullanmadan ve mahrem sayılabilecek davranışlardan uzak durmaları gerekmektedir. Çünkü bu davranışları görüp kaydeden çocuk evcilik oyununda rahatlıkla bu davranışları sergileyebilmektedir (Çakır, 2015, 66). Dolayısıyla bunun bir evcilik oyunu olduğunu zanneden çocuk maalesef istismarlara açık hale gelmektedir.

1.5.4. Mahremiyet eğitiminde aile

Aile sözlükte “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar ve kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” (TDK) olarak tarif edilmektedir. Alanda yer alan aile tariflerinden birkaçı ise şu şekildedir; “dünya hayatına gözümüzü açtığımız, ilk nefesimizi aldığımız, ilk lokmamızı tattığımız, ilk üzüntü ve sevinç duygularını yaşadığımız ve ilk eğitimimizi aldığımız, kişide şahsiyet girişiminin gerçekleştiği ortamdır” (Dodurgalı,2010, 143), “toplumun devamını sağlayan, bireylerin kimlik ve kişiliklerinin oluşmasında, toplumsallaşıp topluma faydalı bireyler haline gelmelerinde alternatifi olmayan, öncelikli ve en önemli kurumlardan birisidir” (Özdemir, 2019, 314).

Aile gelecek neslin inşasının temellendirildiği ve çocuğun her yönden çok etkilendiği (biyolojik, psikolojik, sosyal-kültürel) bir kurumdur. Özellikle çocukluk evresi diye nitelendirilen dönem bu yönden çok hassas ve önemlidir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalara baktığımızda, ailenin çocuk yetiştirirken, özellikle beden ve ruh sağlığı açısından en ideal ortamın aile olduğu görüşü karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla aile, yalnızca bazı dönemlerde çocuğun ihtiyaçlarının giderildiği bir yer değil, zaman ve yaş kısıtlaması yapılmadan çocuğun geleceğini şekillendiren bir yuva, aynı zamanda çocuk için bütün hayatını şekillendirecek bir eğitim ve öğretim kurumudur (Köylü, 2016, 309). Bu bağlamda çocuk yetiştirmek; fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişim yönünden çocuğun desteklenmesidir (Şirin, 2019, 34). Birbiriyle bağlantılı olan bu alanların birinde yaşanılacak olumsuzluk diğerlerini etkilemektedir. Örneğin fiziksel alanda karşılaşılan bir olumsuzluk çocuğun duygularını ve sosyal ilişkilerini etkileyerek zihinsel becerilerinde de olumsuzlukların oluşmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle ailenin çocuğun gelişiminde yalnızca bir alana odaklanmayıp bütün alanları önemseyerek çocuğa yaklaşması gerekmektedir.

Çocuk anne babasına bağımlı olarak doğar ve ailesinin izinden giderek zamanla onlara benzer. Bu noktada anne babanın çocuklarına karşı söylediklerinden çok onların davranışları çocuğu etkilemektedir. Çocuk anne ve babasının yaptıklarına bakar ve onları taklit ederek öğrenir. Yani anne babanın nasıl bir model olduğu önem arz etmektedir (Köylü ve Oruç, 2020, 115-117).

“Çocuklar parmağımızla işaret ettiğimiz yere gitmezler, ayak izlerimizi takip ederler” (Dodurgalı, 2010, 91). Dolayısıyla çocuklar her konuda olduğu gibi mahremiyet konusunda da gözlem ve model alma yoluyla ebeveynlerinin davranışlarını gözlemleyerek öğrenir ve taklit eder. Bu nedenle mahremiyet bilincinin temelini atıldığı yer ailedir ve mahremiyetin şekillenmesinde ailenin çok büyük bir rolü vardır diyebiliriz

Mahremiyet eğitiminin çocuğun gelişimine etki edici, çocuğu cinsel taciz ve istismardan koruyucu bir potansiyele sahip olduğu bilinmektedir. Bu nedenle çocukların duygularını kontrol edip denetleyebilme yeteneklerinin kazandırılması gerekmektedir. Mahremiyet eğitiminin sağlanamamasında ailelerin ihmalinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Nitekim

özel bölge hassasiyetinden yoksun olan çocuğun, bu özel bölgelerin görülme ve dokunmasına dair iznin olmadığı bilincini taşıyamadığı için ilerleyen yaşlarda her türlü istismar türlerine açık hale gelebileceği belirtilmektedir (Kurtoğlu, 2016). Zira günümüzde yaşanan istismar ve taciz olaylarına baktığımızda bu konuda çok büyük eksikliklerin olduğu göze çarpmaktadır. Bu da bize çok hassas bir konu olan mahremiyet duygusunun çocuklara kazandırılması konusunda anne babalar tarafından ihmal edildiğini ve ebeveynlerin bu konuda yeterli bilinç ve bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. (Albayrak, 2022, 406) Oysa mahremiyet eğitimi, çocuklara küçük yaştan itibaren anne babalar tarafından verilmelidir. Çünkü anne babalar çocuklara utanma, haya etme gibi duyguları kazandırmakla sorumludurlar. (Karşı, 2018, 18) Özellikle erken çocukluk döneminde bu duyguların geliştirilmesi bir vicdan gelişimini de beraberinde getirir. Çocuk böylece attığı her adımını bu vicdana göre şekillendirmektedir.

Görüldüğü gibi her konuda mahremiyetin ne kadar önemli olduğunu ve bu konuda titiz davranılması gerektiği belirtilmektedir (Gündoğdu, 2017, 391). İşte bu nedenle anne babaların ihmalkarlık göstermemeleri gereken en önemli konulardan biri mahremiyet eğitimidir. Yine aile içerisinde meydana getirilecek semboller sistemi ve ortak bir dil çocuğun mahremiyet anlayışında şekillenmiş bir kimlik geliştirmesini sağlayacaktır. Ayrıca mahremiyet konusunda ebeveynlerin çocuklara karşı oldukça kararlı ve tutarlı olmaları gerekmektedir. Böylece daha güzel sonuçlar elde edilecektir. Hayatımızda bu kadar öneme sahip olan mahremiyet anlayışında meydana gelecek en küçük bir kırılma dahi fitrata, dolayısıyla o da insanlığa zarar verecektir (Rum, 30/30).

1.5.5. Mahremiyet eğitiminde okul

Mahremiyet eğitimi, okul öncesi dönemde çocukların kişisel sınırlarını tanıması, özel alan ile kamusal alanı ayırt etmesi ve beden bütünlüğünü korumayı öğrenmesi açısından kritik bir yere sahiptir. Bu süreç yalnızca aile içinde değil, örgün eğitim kurumlarında da planlı ve bilinçli biçimde kazandırılmalıdır. Okul, çocukların düzenli olarak sosyalleştiği, güvenli davranış modellerini öğretmenler aracılığıyla gözlemlediği ve değer temelli öğrenmeyi sistematik şekilde deneyimlediği bir ortamdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS) çocukların mahremiyet hakkını güvence altına almakta, eğitim kurumlarına bu hakkın korunması ve öğretilmesi noktasında sorumluluk yüklemektedir (UNICEF, 2023). Türkiye’de de Millî Eğitim Bakanlığı’nın 2024 yılında güncellediği Okul Öncesi Eğitim Programı, sosyal-duygusal gelişim alanı içerisinde “kendini koruma” ve “özel alan bilinci”ne doğrudan vurgu yaparak okulun bu eğitimin temel kurumsal aktörü olduğunu teyit etmiştir (MEB, 2024, 107).

Mahremiyet eğitiminin çeşitli kurum ve kuruluşlarda verilmesi bireyin sadece özel hayatını koruma altına alması değil, insanlarla bir arada yaşama şeklini de öğrenip saygı, mesafe ve güzel ahlak üzerine kurulmasına katkı sunar. Dolayısıyla mahremiyet bireysel değil, toplumsal

bir yapının da en önemli yapı taşıdır. Yani kurumlar çocuğun bu deneyimlerinin kamusal şeklidir. Aile ve kurumlar arasında kurulan bu bağ, bireyin sadece kendisini koruma amaçlı değil, başkalarına da saygı duyup koruyan bir bilinç geliştirmesini sağlayan alanlardır.

Mahremiyet eğitiminin din ve değerler bağlamında ele alınması, okulun rolünü daha da önemli kılmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın hazırladığı "Çocuklarda Mahremiyet Bilinci" kitabında, mahremiyetin yalnızca bedenin gizlenmesi değil, aynı zamanda insan onurunun korunması, emanet ve sorumluluk bilincinin kazandırılmasıyla ilişkili olduğu vurgulanmaktadır (ASPB, 2020, 18). Bu yönüyle okul, mahremiyet eğitimi sadece yasakçı bir dille aktaran değil; çocuklara saygınlık, özsaygı ve sorumluluk bilinci kazandıran bir kurum işlevi görmektedir. Dinî değerler açısından da mahremiyet, insanın "emanet" olarak kabul edilen bedenine duyduğu sorumlulukla ilişkilidir. Dolayısıyla okul, bu değerleri pedagojik bir çerçevede aktararak hem toplumsal kültüre hem de modern eğitim anlayışına uygun bir denge kurabilmektedir.

Öğretmen çocuğun mahremiyet alanındaki en önemli rehberidir. Çocuk, arkadaşlarıyla ilişkilerinde gerek mahremiyet gerek mahremiyet sınırlarının ihlallerini, özel alanını koruma ihtiyacını, utanma duygusunu, çoğu zaman hatta ilk kez okul ortamında deneyimleyerek öğrenmektedir. Bu nedenle tam da bu noktada öğretmen, bu farkındalığı destekleyen bir tavır kullanarak çocuğa mahremiyetin sadece fiziksel alanlarda değil aynı zamanda duygusal ve sosyal alanlar vb. olduğunu öğretmelidir. Ayrıca okul ortamı cinsiyet eğitiminin verildiği kişisel haklar gibi konuların da işlendiği bir kurum olduğundan mahremiyet eğitiminin çok boyutlu yönünün çocuklara aktarılması açısından büyük bir fırsat sunar. Bu nedenle uzmanların tümü, çocuğa uygun fiziksel koşullar sağlandığında ve ilgili, sevgi dolu yetenekli eğitimcilerin bulunduğu ana okullarına devam etmelerinin, gelişimlerine olumlu katkı sağladıkları konusunda hemfikirdir. Anaokullarında çocuklara iş birliği, paylaşma, arkadaşlarıyla beraber oyunlar oynama gibi olumlu sosyal davranışlar öğretilmektedir (Shea, 1981; Ünver, 1982). Ayrıca yapılan birtakım araştırmalara baktığımızda okul öncesi eğitimi alan çocukların daha sonraki eğitim dönemlerinde yüksek akademik başarılar gösterdikleri ortaya konulmaktadır (Farnworth ve diğ. 1985; Woodhead, 1985). Dolayısıyla öğretmenin konuya ne kadar hakim ne derece donanımlı ve hazırlıklı olduğuyula da bu durum doğrudan ilişkilidir. Bunun yanında ailelerin okul sürecinde çocuklarını takip etmeleri, çocukların mahremiyetlerinin zarar görüp görmediğine dair takip edilmeleri gerektiği belirtilerek; soru-cevaplarla özel bölgelere kimlerin, nasıl, nerede ve ne zaman dokunabileceğini veya dokunamayacağı konusunun pekiştirilmesinin doğru olacağı vurgulanmaktadır (Kurtoğlu, 2016, 186).

Anaokulların da olduğu gibi DİB' e bağlı 4-6 yaş K.K'nda da çocuğun duygusal gelişimiyle doğrudan ilişkili olan çoğu zaman değerler eğitimi adı altında, Allah sevgisi, merhamet, affetme, doğruluk, korunma ve mahremiyet temaları üzerinde durularak çocuklara bu eğitim verilmeye çalışılmaktadır Mahremiyet eğitimi bu minvalde verildiğinde, çocuk kendisinin ne kadar değerli olduğunu, korunmaya değer bir varlık olduğunu hissederek duygusal açıdan güçlenir.

4-6 yaş K.K' ndaki sevgi ve saygı temelli bu atmosfer, mahremiyet eğitiminin duygu yüklü, ayrıca güvene dayalı olması nedeni ile çocuğun bunu daha da içselleştirilmesini sağlar.

Anaokulu ve 4-6 yaş K.K.'nda uygulamada öğretmenin görevi, gelişimsel açıdan uygun ve kapsayıcı öğretim tasarımıyla açık, tekrar eden ve aile katılımını önceleyen rutinler oluşturmaktır. İngiltere'deki NSPCC tarafından geliştirilen "PANTS Rule" modeli, okul öncesi çocuklara cinsellik terminolojisine girmeden beş temel mesaj sunar: "Özel bölgeler özeldir; bedenim bana aittir, hayır diyebilirim; canımı sıkan sırları söylemeliyim; güvendiğim bir yetişkinden yardım isteyebilirim" (NSPCC, 2017). Türkiye'deki okul rehberlik birimleri, bu tür modelleri MEB'in değerler eğitimi kazanımlarıyla uyumlandırarak oyun temelli etkinlikler, hikâye kitapları, sınıf kuralları ve "mahremiyet köşeleri" gibi uygulamalarla hayata geçirebilir. Böylece mahremiyet eğitimi, okulun gündelik pratiklerinin doğal bir parçası haline gelir.

Son olarak, okulun mahremiyet eğitimindeki konumu yalnızca sınıf içi öğretimle sınırlı değildir. Çocuk koruma politikalarının işletilmesi, öğretmen ve personelin hizmet içi eğitimden geçirilmesi, dijital mahremiyetin korunması ve rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi de bu sürecin vazgeçilmez parçalarıdır. Lanzarote Sözleşmesi (2007), taraf devletlere çocuklara istismardan korunma yollarını öğretme ve şüpheli durumlarda bildirim mekanizmaları kurma yükümlülüğü getirmektedir. Dolayısıyla okul, yalnızca bilgi aktaran bir kurum değil; çocukların haklarını koruyan, güvenli bir iklim oluşturan ve mahremiyet bilincini değerler eğitiminin ayrılmaz bir parçası haline getiren merkezî bir yaşam alanıdır.

Dinimizdeki mahremiyet anlayışı insanın saygınlığını korumayı hedefleyen önemli düzenlemelerden biridir. Mahremiyetin kaynağı hüküm koyan Allah'tır. İnsanların birbirlerine olan münasebetleri bu hükümler doğrultusunda, mahremiyet esasına göre uygulanır. Ayrıca mahremiyet hassasiyeti Allah'ın çizmiş olduğu bu sınırlar çerçevesinde hayatın içinde, evreni kuşatan bir anlam kazanarak İslam medeniyetinin en önemli unsurlarından biri haline gelmektedir. Bu bağlamda erken çocukluk döneminde oluşturulması gereken mahremiyet bilinciyle ilgili yapılan görüşmelerde katılım sağlayan velilerin görüşleri analiz edilecektir.

2. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 25 katılımcıdan görüşme tekniğiyle elde edilen veriler içerik analiziyle derinlemesine incelenmiştir. Temalar ve alt temalar oluşturularak her temanın altında bulgulara yer verilmiştir. Bulgular detaylı bir şekilde yorumlanarak başlıklar halinde sunulmuştur.

2.1. Velilerin Mahremiyet Algısı

“Velilerin mahremiyet algısı” ana teması altında “velilere göre mahremiyetin anlamı, verilere göre mahremiyetin alanları” alt temaları oluşturulmuştur.

2.1.1. Mahremiyetin anlamına dair veli görüşleri

Araştırmada katılımcılarla yapılan görüşmelerimizde, mülakata başlamadan önce mahremiyetle ilgili katılımcıların anlayacağı şekilde kısa ve net bilgiler verilmiştir. İlk olarak katılımcılara çalışmamızın temel kavramlarından biri olan mahremiyet kavramından ne anladığı ve mahremiyeti nasıl tanımadıklarına yönelik soru yöneltilmiştir. Katılımcıların mahremiyet ile ilgili görüşleri genellikle vücudun özel bölgeleri, özel alan, gizlilik, sınırlar şeklinde dile getirilmektedir. Bu konuda mahremiyetin özel bölgeler boyutuna vurgu yapan katılımcılardan K3: “Mahremiyet, vücudumuzdaki özel bölgeleri korumak, gözetmek, başkalarına göstermemek...”, K8: “Benim için mahremiyet kadın ve erkeğin özel bölgelerinden ibarettir”, ve K15: “... En önemlisi görülmemesi gereken organlarımız... vücudumuzda erkeğin bayanın görmemesi gereken yerler.” şeklinde görüşlerini ifade etmektedir.

“Özel bölge” olarak tarif edilmesi mahremiyetin ilk çağrıştırdığı anlamın vücutla ilgili fiziki yönü olduğunu göstermektedir. İstismarlara karşı bedensel mahremiyetin korunması tabii ki önemlidir. Ama mahremiyet sadece özel bölgelerden ibaret değildir. Bu şekilde tanımlanan mahremiyetin bir sonucu olarak verilecek mahremiyet eğitiminin de yeterli olamayacağı düşünülebilir.

Katılımcıların mahremiyet kavramı ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer husus “özel alan” ifadesidir. Bu konuda katılımcılardan K13:

“Mahremiyet hayatımızdaki izinsiz girilmeyecek özel olan alan. Mahremiyet her alanda olması gereken bir durum. Okulda, evde, işte olur. Benim mesleğimde de var mesela mahremiyet alanına giriyoruz biz. İnsana 40 santim 30 santime kadar kalan mesafeye

mahremiyet alanım diyoruz, yani benlik mesafesi. Benim mesleğimde de çok alakalı olduğu yani biz de mahremiyet alanına girdiğimiz için yakın mesafeye mahremiyet diyoruz.”

Yine katılımcılardan K 17: *“Mahremiyette her insanın başkalarının müdahale edemeyeceği belli bir alanı vardır o şekilde tanımlayabilirim.”* ve K19: *“Başkasının özgürlük alanını ihlal etmeyecek o da mahrem alanına girmeyecek şekilde onun da özgürlüğüne dikkat etmek...”* şeklinde görüşlerini dile getirmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında özel alanın daha çok bireyin fiziksel mahremiyetini ve kişisel sınırlarını ifade eden bir kavram olarak algılandığı görülmektedir. Katılımcılardan K13 özel alanla ilgili benlik mesafesi ifadesini kullanmıştır. Bu da yine dıştan gelen tehlikelere karşı bir koruma alanı olarak algılandığını göstermektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda mahremiyetle ilgili bir diğer özelliğin “gizlilik” olduğu görülmektedir. Bu konuda K25: *“Bireyin gizli kalması gerektiğine inandığı bilgiler, gizli olan bir alandır.”*, K9: *“...Yani beden, ahlak, davranış gizliliğidir...”* ve K18: *“Duyulmamasını istediğimiz şeyler gibi de algılıyorum ben bunu, duyulmasını istiyorsak o da bir mahremiyettir.”* şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

İslam fıkıhına baktığımızda gizlilik ve mahremiyet kavramlarını çoğunlukla gündelik hayatta, karşı iki cins arasındaki münasebetin sınırlarını belirleyen ve örtünme ile ilgili kuralları içeren bir anlam taşıdığını görmekteyiz. Geleneksel kaynaklarda mahremiyet konusu geniş bir çerçevede sunulmuştur. Ayrıca mahremiyet bilhassa aile hukuku ile ilgili mevzularda sıkça kullanılan bir terim olarak da önem kazanmıştır (Çalık,2018, s.25-44).

Katılımcılara yöneltilen mahremiyetin anlamı nedir, sorusuna gizlilik olarak cevap veren katılımcıların gizliliği sadece bedeni gizlemek olarak tenin kapatılması değil de gizli kalmasını istedikleri, insanlar arasındaki bağın da gizliliği şeklinde bir değer olarak ele aldıkları görülmektedir. Dolayısıyla sadece bedenen sakladığımız değil, bazen duyulmasını tercih etmediğimiz şeylerdir. Çünkü duyulmasını istediğimiz her şey, önce içimizdeki bir duygu potansiyelinin oluşma şeklidir. Onu paylaşmaya karar vermek, kişinin kendisine bağlıdır. Bu da aslında mahremiyetin en özel biçimidir. Yani gizlenen ya da açıklanan her şey kendi içinde de bir mahremiyet taşımaktadır.

2.1.2. Mahremiyet alanlarına dair veli görüşleri

Katılımcılara sorulan mahremiyet alanları nelerdir sorusuna verilen cevaplar arasında en sık tekrar edilen beden mahremiyeti ifadesi olmuştur. Ardından mekân, iletişim, yatak odası, bilgi, eşler arası ilişki, fikir, cinsellik ve özel eşya gelmektedir.

Katılımcılara göre en fazla ifade edilen mahremiyet alanı beden mahremiyeti ile ilgili katılımcılardan K15:

“Vücudumuzu tanıyıp kapatacağımız yerler mahremiyet alanlarından biridir. Özellikle özel bölgeler diye bahsedilen göğüs, bikini bölgesi ve poposu çocuğa hiç kimsenin bakmaması ve dokunmaması gereken yerler olarak öğretilmesi gereken bir yerdir. Buna beden mahremiyeti de diyebiliriz.”

Yine katılımcılardan K16: *“İlk aklıma gelen yer vücudumuzdaki özel bölgeler. Her şeyin bir ölçüsü olmalıdır. O yüzden çocuklarımıza başta beden mahremiyetini, vücudundaki görülmemesi gereken yerlerin bilincini öğretmemiz gerekiyor. Zarar görmemesi adına.”* ve K12: *“Vücut ve vücuttaki özel bölgelerimiz. Çocuklarıma da onu aşılamaaya çalışıyorum. Çocuklarımızı koruma adına bu eğitimi özellikle de vücutlarıyla ilgili istismar olaylarından korumak için öğretmek zorundayız.”* şeklinde vurgu yaptıkları görülmektedir.

Katılımcıların beden mahremiyeti üzerinde yoğunlaşması mahremiyetin büyük ölçüde fiziksel sınırlar üzerinden algılandığını, katılımcılara göre en kolay tanımlanabilir mahremiyet alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca katılımcıların özellikle bedensel ve kendini koruma konularında farkındalığa sahip olduklarını göstermektedir. Aynı zamanda beden mahremiyeti; bireyin, kendisine ve diğer bireylere özgü bir alan olduğunun bilincinde olması, sosyal hayat içinde kişisel sınırlarını koruyarak başkalarının da sınırlarına müdahale etmeden özeline saygı duyması gerektiği bilincinde olması bakımından da önemlidir.

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyetin alanları nelerdir, sorusuna verilen cevaplardan biri de “mekân” olmuştur. Mekân mahremiyeti yanıtını veren katılımcılardan K24:

“...çocukların odaları bir mahremiyet alanları olabilir. Biraz daha büyüdüklerinde odalarının da ayrı yani mekân mahremiyeti olması lazım... Kuran’ı Kerim’de başkalarına ait odalara çocuklarımızın odalara girerken izin alınmadan girilmemesi mahremiyete dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.”

Şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Mekân mahremiyeti mahremiyet kavramının en somut biçimde ortaya çıktığı alanlardan biridir. Mekân, mahremiyetin fiziksel sınırlarının belirlenmesi ya da dış müdahalelere karşı bireylerin korunduğu yerlerdir. Katılımcılara yöneltilen mahremiyetin alanları nelerdir sorusuna mekânlar olarak cevap veren katılımcıların mekân mahremiyetini, fiziksel sınırların belirlenmesinde ve dıştan gelecek müdahalelere karşı bir koruma mekânizması olduğunu ortaya koyduğu, ayrıca bazı katılımcıların sadece mekân mahremiyetinin bundan ibaret olmadığını, bir başkasının izinsiz bir başkasının alanına müdahale edemeyeceği ve davranış boyutuyla da ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyetin alanları nelerdir, sorusuna verilen cevaplardan biri de “yatak odası”dır. Bu alana vurgu yapan katılımcılardan K8: *“Benim için yatak odası bir mahremiyet alanı, çocukların girmemesi gerektiği. Zaten misafir arkadaşlarımız geliyor onlara bile söylüyoruz. Onlar da söylüyorlar aslında yatak odası özel bir alan oraya girmeyin çocuklar*

orada oyun olmaz diye öğretmeye çalışıyoruz.”, K9: “Eşler arasındaki ilişki, özellikle de yatak odası mahremiyet alanlarından biridir. Çocuğa kapıya vurmada girilmemesi gerektiğini öğretmemiz lazım”. ve K14: “Mahremiyetin alanları derken özellikle yatak odası benim aklıma gelir. Çünkü eşinle sana ait olan tek özel alandır diyebilirim yatak odası için.” şeklinde belirtmektedir.

Katılımcılara göre mahremiyet alanlarından biri de eşler arasındaki gizliliğin sağlanması gereken yatak odasıdır. Kullanılan ifadelere bakıldığında yatak odasının cinsellikle ilgili olarak görüldüğü dikkat çekmektedir. Ama aslında yatak odaları bireyin dinlendiği, bütün yüklerinden ya da rollerinden arındığı, sadece kendisi olarak kaldığı bir alandır. Bu nedenle yatak odaları sadece mahrem bir alan değil, insanın kendi başına kaldığı, kendisini dinlediği bir mekândır. Bu da yatak odalarının sıradan bir oda olmaktan çok daha fazlası olduğunu göstermektedir.

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyetin alanları nelerdir, sorusuna verilen cevaplardan biri de “iletişim” dir. Mahremiyet alanlarından iletişime değinen katılımcılardan K6: “... başkalarıyla konuşmalarımızın bir mahremiyeti, iletişimde dikkat etmemiz gereken sınırlar var. Çocuklar arasında olan ya da arkadaşım ile aramızdaki şeyler de mahremiyettir. Başkasıyla dedikodu da aslında bir mahremiyettir hoşlanmadığı şekilde konuşmak.” ve K9:

“...çocuğun anneyle, babanın çocuklarıyla arasındaki o iletişimine samimiyetinin mahremiyeti... Ben çocuğumun yanında nasıl giyinirim, neleri söylemem gerekiyor bunların hepsi mahremiyetin alanlarına girmektedir. İletişim kurarken o yüzden ağzımızdan çıkan her söze dikkat etmemiz gerekir.”

Şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre iletişimde mahremiyet konusunda, her alanda buna dikkat edilmesi gerektiği, aile içerisinde bile olsa mutlaka bunun ihmal edilmemesi, ayrıca insanların hoşlanmayacağı bir şekilde başkaları hakkında da konuşmanın uygun olmadığına değinilmektedir. Dolayısıyla bazen konuşmaktan ziyade konuşmamak da mahremiyeti sağlamaktadır. Zira insanların konuşmak kadar konuşmama hakları da bulunmaktadır.

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyetin alanları nelerdir, sorusuna verilen cevaplardan biri de “bilgi” dir. Bilgi mahremiyeti ile ilgili katılımcılardan K18: “Benim için bilgi mahremiyeti aile içinde olan bilgilerin evin içinde kalması, başkalarıyla asla paylaşmaması gerektiğidir.”, K22: “...kendi bilgilerini veyahut da başkasından aldığı özel konuşmada duyduğün bilgileri başkasına aktarmamak, o da mahremiyete giriyor.” ve K25: “Bireyin gizli kalması gerektiğine inandığı başkasıyla paylaşmak istemediği ya da seninle paylaşıp başkalarıyla paylaşılmasını istemediği özel ya da özel değil hiç fark etmez bilgiler, gizli olan mahrem bir alandır.” şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcılara göre mahremiyetin alanlarından biri de bilgi mahremiyetidir. Bilgi mahremiyetinin çocuğun gelişimi açısından erken yaşta başlanması gereken ve çocuğa bireysel sınırların öğretildiği bir süreç olduğu vurgulanmıştır. Bu da çocuğun kendini ve başkalarını tanımasına, hangi bilgilerin paylaşılabılır ya da gizli tutulması gerektiğini öğrenme sürecidir. Böylece bilgi mahremiyeti sadece bazı bilgilerin gizli tutulması değil aynı zamanda bir öğrenme ve bir karar verme becerisinin gelişmesini sağlayan bir alandır.

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyetin alanları nelerdir, sorusuna verilen cevaplardan biri de “eşler arası ilişki” dir. Mahremiyetin bu alanına vurgu yapan katılımcılardan K8: *“Mahremiyet bir kadın ve erkeğin yakınlaşmalarından, aralarındaki cinsel birliktelikten ibaret diyebilirim.”* Yine katılımcılardan K17:

“...özellikle eşler arasındaki ilişkide bir mahremiyet var. Mesela ailede annenin babanın bir mahremiyet sınırı var çocukların müdahil olamayacağı aynı zamanda eşlerin arasındaki ilişkiye de hiç kimsenin müdahale etmemesi gerekir. Ama eşlerinde yine birbirlerine karşı mahremiyetlerini korumaları lazım. Özellikle başkasına bir üçüncü şahsa anlatılmaması gereken mahrem bir ilişkidir eşler arasındaki ilişki.”

Şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre eşler arasındaki mahremiyetin çoğunlukla fiziksel ve cinsel sınırlar ve bu sınırların korunmasından ibaret olduğu anlamı çıkmaktadır. Oysaki eşler arasında olan bu ilişkinin sadece cinsel sınırların korunmasından kaynaklı olmaması, duygusal anlamda da eşlerin birlikteliği anlamını ifade etmesi gerekmektedir. Sağlıklı bir ilişkinin kurulabilmesi için buna çok dikkat edilmesi gerekir. Çünkü mahremiyet eşler arasındaki karşılıklı saygı ve güven ilişkisi üzerine kurulmalıdır. Eşler arasında olan bu sözleşme hangi duygu ve düşüncelerin paylaşılıp hangilerinin özel yani kişisel kalacağına ilişkin bir karar sürecidir. Böylece mahremiyet, eşlerin hem birbirleriyle yakınlıklarını hem de bireysel özgürlüklerini koruyabilmelerini sağlamalıdır.

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyetin alanları nelerdir, sorusuna verilen cevaplardan biri de “fikir” dir. Özellikle bu alana değinen katılımcılardan K7: *“...Mahremiyet algısını genel olarak insanlar cinsel anlamda düşünüyor ama bu sadece onunla ilgili değil insanların düşünce yapısı da mahremiyettir benim alanıma giremez girmemeli.”* Yine katılımcılardan K14:

“...fikirlerimiz, düşüncelerimiz, inançlarımız ve dokunulmazlıklarımız da mahremiyet alanlarındandır. Herkes aynı düşünceye sahip olmayabilir, olamaz da. Ama biz çocuklarımıza farklı fikirleri olan düşüncelere sahip insanlara karşı saygılı olup kendi düşüncelerimizi ve fikirlerimize de saygı duyulmasını sağlamak için çocuklarımıza bunu öğretmek zorundayız.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadelerine göre fikir, düşünce mahremiyeti, mahremiyet alanlarından biridir. Bazı katılımcılar fikir mahremiyetine saygı duyulması gerektiğine, herkesin aynı düşünce

yapısına sahip olamayacağına, bunun önemine ve çocuklarımıza öğretilmesi gerektiğine değinmektedir. Düşünce mahremiyetinin ihlali demek kişinin kendi özel zihinsel alanına izin almadan müdahale etmek demektir. Yani düşüncelerin kişinin rızası olmadan paylaşılması anlamı taşır. Böyle bir ihlal, aslında bireyin düşünsel sınırlarının ötesinde özgür iradesine yapılmış bir müdahaledir diyebiliriz. Ayrıca kişinin düşünce alanının korunması, aynı zamanda özgür bir toplumun temeli demektir.

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyetin alanları nelerdir, sorusuna verilen cevaplardan biri de “cinsellik” tir. Cinsellik ile ilgili alana değinen katılımcılardan K4: *“...mahremiyet deyince insanların aklında ilk oluşacak benim de aklımda ilk oluşan şey cinsiyet kimliği, cinsiyet ayrımcılığı, farkındalığı geliyor.”* Yine katılımcılardan K11: *“...cinsel alanda geliyor aklıma mahremiyet. Çünkü cinsellik de birey için bir ihtiyaçtır. Bunu yaparken mahremiyet dahilinde sınırlara uyarak helalinden olmalı yani mahremiyetin alanlarından biridir diyebiliriz.”* şeklinde bu alana değindiği görülmektedir.

Katılımcıların kullandığı ifadelere bakıldığında cinselliği mahremiyetin sadece fiziksel boyutuyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ama aslında sadece fiziksel bedenin korunması ya da bir takım cinsel davranışların gizlenmesi değil aynı zamanda bireyin arzularını duygusal sınırlarını koruduğu bir alandır. Bedenin görünür sınırlarının ötesinde bireyin kendi arzularını keşfetme ve bu arzuları kabul etme sürecinde güvenli bir alan açmaktır. Bu nedenle cinselliği sadece beden ile ilişkilendirmemek gerekir. Ayrıca büyük önem arz eden bu alanın bireyin bedensel ve ruhsal sağlığı açısından mutlaka korunması gerekmektedir.

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyetin alanları nelerdir, sorusuna verilen cevaplardan biri de “özel eşya” dır. Mahremiyetin bu alanına vurgu yapan katılımcılardan K8: *“...Mesela bir çanta benim için özeldir. Çocuklarıma da zaten söylüyorum kimsenin çantasını izinsiz kurcalamayın, aynı şekilde telefon özeldir. Bunlar benim için önemli mahremiyettir.”* Yine katılımcılardan K7: *“...bir çekmece de mahremiyettir, karıştırılmaz, hatta bakılmaz bile izinsiz, özel bir eşya mahremiyettir evin içinde olsun ya da olmasın hiç fark etmez.”* şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre özel eşya bir mahremiyet alanı olarak görülmektedir. Özellikle telefon, çanta ve çekmece üzerinden özel eşyaların da bir mahremiyet alanı olduğunu vurgulayan katılımcılar, bunların karıştırılması durumunda rahatsızlıklarını dile getirmektedir. Görülüyor ki çanta ve çekmece gibi gündelik kullanılan eşyalar bireyin mahrem alanı, bireyin dış dünyaya karşı korumak istediği özel alanıdır. Telefon, çanta gibi taşınabilir olan özel eşyalar bireyin mahremiyetini yanında taşıma ihtiyacı duyduğunu, kapalı olup kimsenin görmesini istememesi ise kendisine özel olduğu, mahremi olduğu anlamını taşımaktadır. Bu açıdan da mahremiyetin sınırları ve bu sınırlara riayet edilmesi gerekmektedir.

2.2. Mahremiyet Eğitimine Dair Veli Görüşleri

Katılımcılar mahremiyet eğitimi ile ilgili görüşlerini anlatırken çocuğa nasıl verilmesi gerektiğine de vurgu yapmışlardır. Böylece katılımcılara yöneltilen, mahremiyet eğitimi verme şekilleri nelerdir, sorusuna “çocuğa mahremiyet eğitimi nasıl verilmeli” ana teması oluşmuş, verilen cevaplar arasında “anlatarak, örnek olarak ve anlatıp örnek olarak” alt temaları oluşmuştur. Çocuğa anlatarak mahremiyet eğitimi verileceğine vurgu yapan katılımcılardan K8:

“...ilk anne olduğumda çok bu mahremiyet eğitimine dikkat etmiyordum. Sonrasında fark ettim bunu anlatmam gerektiğini. Bir gün arkadaşla gittik daha 3-4 yaşlarındalar. Biz de mutfaktayız, onun da ondan bir yaş büyük oğlu var. Bir bakayım dedim sesleri çıkmıyor. İçeri girdim çocuk benim çocuğumun eşofmanını indiriyor dedim ki eyvah elim ayağım titredi korktum. Ne yapacağımı bilemedim, annesine söylesem mi söylemesem mi, söylesem nasıl bir tepki alırım inanın bunu kestiremediğim için söyleyemedim. Hiç kimseye anlatamadım ilk burada anlatıyorum. Sonrasında hep korudum çocuğumu. O ben de bir travma oldu. Dedim ki bunu öğretmeliyim. Sonra da hep gözüm üstündeydi sürekli anlattım. Sen istemediğin sürece kimse sana dokunamaz, üstünü çıkartmaya çalışamaz, bunlara dikkat edelim yavrum, eğer engel olamıyorsan beni çağır, destek al, yardım iste gibi bu tarz şeyleri öğrettim anlatarak, mahremiyet benim için çok önemli.”

K13: *“Çocuğa nerelerinin özel, mahrem olduğunun onun izniyle yaklaşılabilen bölgeler olduğunu ailenin anlatması gerekir. ... mesela doktorun bile annenin yanında muayene için dokunabileceği ya da anne baba bile gerekmedikçe izinsiz dokunamayacağını, çocuğa anlatılması gerekir.”*

Şeklinde görüşlerini ifade etmektedir.

Katılımcıların mahremiyet eğitimi verme şekilleri ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer husus “örnek alarak” ifadesidir. Bu konuda katılımcılardan K11: *“...Bu konuda önce bizim ve çevremizin çocuğa örnek olması lazım. Çünkü sadece aileyle bitmiyor. Çocuk ailesi ve çevresinden gördüğünü uyguluyor sadece evin içi değil topluma girdiğinde farklı kişileri görüp kendisine örnek alabiliyor.”* Yine katılımcılardan K2:

“İki tane kızım var ben de bir kadın olarak evde tesettürlü durmuyorum ama dışarı çıkacağım zaman tesettüre giriyorum. Bunu söylemiyorum ben onlara çocuk bunu görerek büyüyor dışarının bana mahrem olduğunu, burada bile öğreniyor. Ya da bir yerini açtığında küçükken bilmediğinde mesela ben gözlerimi kapatıyordum “ay ben bakamıyorum sana” diye bu bile çok etkili. Çünkü onu o gördüğü zaman idrak ediyor “annem böyle yapıyordu demek ki böyle yapmam gerekiyor” şeklinde.”

K15: *“...mahremiyet aileden gelen bir şey eğitimle, okunulan kitaplarla değil de biraz da kültürel olarak düşünüyorum hani yaşam tarzı. Aile ortamı nasılsa çocuk o şekilde büyüyor. Şimdi biz çocuğumuzun yanında giyinmemize, oturup kalkmamıza dikkat ediyoruz, o da bunu görüp örnek alarak öğreniyor...”*

Şeklinde vurgu yapmaktadır.

Katılımcıların ifadelerine göre çocuklara mahremiyet eğitimi verirken rol model olmanın önemi ifade edilmektedir. Çocuğun söylemlerden çok gördüğünü uyguladığının etkili olduğunu dile getirmeklerdir. Ayrıca mahremiyetin şekillenmesinde ailenin tavır ve davranışlarının, yaşantısının ve kültürün de etkili olduğu belirtilmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda mahremiyet eğitimi verme şekilleri ile ilgili bir diğer hususun da “anlatıp örnek olarak” olduğu görülmektedir. Bu konuda K23:

“...Ben kıyafetimi farklı bir odada onların yanında değiştirmedimde, benim ona “sen kıyafetini başka yerde değiştir” dememe gerek kalmadan “demek ki kendi üstümü başka yerde değiştirmeliyim” algısını oluşturur, bu şekilde eğitim verebiliriz diye düşünüyorum. Tabi yeri geldiğinde bunu sözle de ifade etmek gerekir. Bazen böyle eğitimi hem biz kendimiz uygulayıp göstererek hem de sözle ifade ederek verilebilir.”

K17“...anne ve babamızdan mahremiyetin öğretilmesi ile ilgili öncelikle sınırların neler olduğunun öğretildiğini görerek başlıyoruz. Önce giyim kuşam olabiliyor sonra odalarda belli sınırlar var onlara riayet etmeyi öğretiyorlar...annem banyodan sonra beni babamın yanında giydirmez başka bir yerde giydirdi. Çok kısa açık şeyler giydirmezdi erkek kardeşime de öyle evimizde mahremiyet sınırları vardı... “Hakaretler kötü kelimedir küfürdür onları kullanmayın” derdi. Kendisi de uygulardı yanlış bir söz söylediğimizde hemen düzeltirdi...Ben de çocuğuma sadece ben yaklaşabilirim sana ya da baban ihtiyacını görürken yardımcı olabiliriz o da belli bir yaşa kadar onun dışında bir yabancının sana dokunmasına izin vermemelisin gibi eğitimlerle başlıyoruz. İnsanlarla ilgili yaklaşımlarında fiziki olarak onlara yaklaşma çok yakın elini kolunu da koyabilirsin ama onun dışındaki müdahil olabileceğin yerler sınırlı demeye çalışıyoruz. Bunu yaparken de biz hareketlerimizle öncesinde yaparak bunu ona fark ettirerek çocuğun içselleştirmesini sağlıyoruz...”

Şeklinde görüşlerini ifade etmektedir.

Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde dikkat çeken bulgulardan birinin mahremiyet eğitimine dair ifadelerin genellikle nasıl verilmesi gerektiği noktasında velilerin yalnızca mahremiyet eğitimine aktarılacak bir bilgi ya da değerler düzeyinde değil aynı zamanda uygulanacak yöntem ve pedagojik yaklaşımlar bağlamında da ele aldıklarını göstermektedir. Katılımcılara yöneltilen mahremiyet eğitimi verme şekilleri nelerdir sorusu etrafında şekillenen yanıtlara baktığımızda çocuğa mahremiyet eğitimi nasıl verilmeli ana temasının ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu ana tema içerisinde ise üç farklı yaklaşımın olduğu görülmektedir. Bunlar: Eğitimin doğrultan anlatım yoluyla verilmesi, örnek-rol model olunarak davranışlar üzerinden aktarılması ve her iki yöntemin birlikte sentezlenmesi şeklinde kullanılmasıdır. Bu sınıflandırmaya baktığımızda ebeveynlerin mahremiyet eğitimine dair algılarının, öğrenme psikolojisinde yer alan farklı öğretim yöntemleriyle örtüştüğünü görmekteyiz. Yalnızca anlatım yolunu savunanlar, doğrudan öğretim yaklaşımını ön plana

çıkartırken; örnek olmayı vurgulayanlar, çocuğun daha çok gözlem yoluyla öğrenmesini esas alan sosyal öğrenme kuramıyla paralellik gösterdiği görülmektedir. Hem örnek olarak ve hem de anlatarak ikisini bir arada uygulamayı dile getiren görüşler ise, çoklu yöntem kullanımının eğitimin kalıcılığını artırabileceğine dair bir farkındalık oluşturduğunu göstermektedir.

2.2.1. Mahremiyet eğitiminin amacına dair veli görüşleri

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyet eğitiminin amacı nedir, sorusuna yönelik katılımcılar tarafından verilen yanıtlara baktığımızda çocuğun istismarlara karşı kendini korumasını sağlamak şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca ahlaklı bireyler yetiştirmek, böylece ahlaklı bir toplum inşa etmek şeklinde ifade edildiği dikkat çekmektedir. Çocuğa sınırlarını öğretmek tekrarlanan cevaplar arasındadır. Bazı katılımcıların çocuğu özgüvenli, fitratına uygun olarak yetiştirmek, çocuğa saygılı olmayı öğretmek, çocukta benlik kavramının oluşmasını sağlamak, haklarının ne olduğunu öğretmek, çocuğun kendini güvende, mutlu ve huzurlu hissetmesini sağlamak şeklinde ifadeler kullandığı ortaya konulmaktadır. Çocuğun istismarlara karşı kendini korumasına vurgu yapan katılımcılardan K7: *“Kişinin kendini koruması, karşısındakine böyle yapmamalısın diye başlıyor sözler aslında. Ama çocuğun kendini her türlü istismarlardan koruma bilinci oluşturmak için.”*, K10: *“...insan bedeni çok özel bunu korumak adına zarar görmesin diye... Çünkü bunun etkisi çok fazla... Bu nedenle çocuğumuzun sağlıklı gelişimi adına bunu bilmesi, öğretilmesi gerekli.”* ve katılımcılardan K16: *“...önce kendimizi sonra toplumu korumak için önce kendimize sonra çocuğumuza vereceğiz, çocuğumuz çocuğuna verecek bu şekilde... Müslüman olmanın gereği aslında bu mahremiyet eğitimi... Amacımız kendimizi ve toplumu korumak.”* şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında mahremiyet eğitiminin amacının çoğunlukla çocuğun istismarlara karşı kendini korumasını öğretmek, yani çocuğun bu konuda bilinçlenmesini, hayır demeyi öğrenmesini, özel bölgelerinin farkına vararak kendini nasıl koruması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Ayrıca çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişimini sağlamak için mahremiyet eğitiminin verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda mahremiyet eğitiminin amacı ile ilgili bir diğer hususun “Ahlaklı bireyler yetiştirir-ahlaklı toplum inşa eder” şeklinde olduğu görülmektedir. Bu hususta katılımcılardan K5: *“Kesinlikle ahlaklı çocuklar, bireyler ve toplum yetiştirmektir amacı. Ahlak çok önemli, ahlakın olmadığı yerde zaten her şey çöküyor... Bu da mahremiyet ile başlıyor. İlk başta mahremiyet ve onu öğretecek anne baba ile başlar...”*, K12: *“Güzel ahlak olması için. İleride düzgün bir insan olsun, güzel iletişimler kursun, vatana, millete, annesine babasına güzel faydalı bir evlat olsun diye.”* ve katılımcılardan K11:

“Toplum ahlakını korumak için, gelecek nesillerin hani birtakım etik değerlerin olması, her şeyin basitleştirilmemesi, daha böyle kaliteli aile hayatı, kaliteli yaşam, her bireyin kendi

alanında kendini koruyup her şeyin rahatlıkla kolayından yaşanmaması açısından mahremiyet eğitimi gerekli.”

Şeklinde vurgu yapmaktadır.

Katılımcıların ifadelerine göre mahremiyet eğitiminin amaçlarından biri güzel ahlaklı bireyler yetiştirmek ve böylece ahlaklı bir toplum inşa etmektir. Dolayısıyla mahremiyet eğitimi, bireyin sadece kendini korumasını değil, başkalarının da haklarına riayet ederek korumasını amaçlamaktadır. Toplumun bir üyesi olan birey böylece, başkalarının alanlarına müdahale etmeden yaşamayı öğrenir. Toplumsal hayat bireylerin karşılıklı ilişkilerine dayanmaktadır. Mahremiyet eğitiminin amacı da bireye bu ilişkilerin nasıl olması gerektiğini öğretmektedir.

Katılımcıların mahremiyet eğitiminin amacı ile ilgili görüşlerinde üzerinde durdukları bir diğer hususun da “çocuğa sınırlarını öğretir” ifadesi olmuştur. Bu konuda katılımcılardan K6: *“...çünkü sınırlarını bilecek, böylece iyi bir Müslüman olacak. Başkalarına sınırlarına müdahale ettirmeyecek, kendisi de başkalarının sınırlarına müdahale etmeyecek. Öncelikle çocuğa bu öğretilmeli...”* Yine katılımcılardan K2: *“...mahremiyetine dikkat etmesi lazım ki kendi olabilsin, kendi sınırlarını çizebilsin doğrusunu yanlışını diyebilsin kendi olsun diye.”* Şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre mahremiyet eğitiminin öne çıkan amaçlarından birinin de çocuğa sınır bilincini kazandırmak olduğu tespit edilmektedir. Ayrıca kendi olabilmesi için bu sınırları öğrenmesinin gerektiği vurgulanmaktadır. Bu da bize sınırları öğrenmenin aslında kendini korumaktan önce kendini tanımak olduğunu göstermektedir. Çoğu zaman bireyi korumak veya güvenliğini sağlamak anlamında ele alınmakta olan sınırları öğrenmek kavramı bu yönüyle daha derin bir anlam ifade etmektedir. Yine sınırlarını bilmenin bazı katılımcılar tarafından iyi bir Müslüman olması içinde gerekli olduğu üzerinde durulmaktadır.

Katılımcılara yöneltilen, velilere göre mahremiyet eğitiminin amacı nedir, sorusuna bazı katılımcıların verdiği cevaplara göre çocuğun özgüvenli yetişmesini sağlar şeklinde olduğu görülmektedir. Bu hususa değinen katılımcılardan K23:

“...mahremiyet kavramı bakımından yaklaşırsak bir yerde çocuğa özgürlük kazandırıyor. Aslında benim ve çocuğun bir özeli olduğunda ben bu özeli istediğim gibi yaşayabilirim. Özgürlük derken fevriyet her istediğimi yaparım anlamında değil. Gülebilecekse rahat gülebilmek, eğlenilecekse rahat eğlenilemek, arkadaşlarını belli çerçevede içerisinde rahat seçebilme veya işte vücudu konusunda özgür. Ama başka insanlara ifşa etmeden teşhir etmeden yaşayabilme özgürlüğü. Bence bu olmalı mahremiyetin kazançları, özgür, rahat edebilmek, ayrıca kendini güvende hissederek özgüvenli yetişmiş olur diye düşünüyorum.”

Yine katılımcılardan K4: *“Çocukların içeride ve dışarıda girdiği her ortamda kendini koruması gerektiği... korumasındaki özgüveni kendine verebilmeyi sağlayabilmek amacı.”* Şeklinde vurgu yapmaktadır.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında mahremiyet eğitiminin amaçlarından birinin de çocuğun özgüvenli yetişmesini sağlamak olduğu belirtilmektedir. Ayrıca mahremiyet eğitiminin çocuğa cesaret kazandırma amacının olduğunu da söyleyebiliriz. Yani mahremiyet eğitimi çocuğa ait benim olan demeyi öğretmektedir. Günümüze baktığımızda özgüvenin genelde çocuğun kendini ifade etme, karar verme ya da girişkenlik becerileri üzerine kurulu olduğunu görmekteyiz. Ama aslında özgüven kişinin kendine ait olanı koruma cesaretidir diyebiliriz. İşte mahremiyet eğitimi de çocuğa kendini ifade etme hakkı tanımaktadır. Kısacası mahremiyet eğitiminin amaçlarından biri bireyin özgüvenli olmasını sağlayarak bireye nerede ve nasıl davranılması gerektiğini öğretmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda mahremiyet eğitiminin amacı ile ilgili bir diğer hususun “çocuğun fitratına uygun yetişmesini sağlar” şeklinde olduğu görülmektedir. Bu konuda K2: *“Çünkü insan fitratı böyle olduğu için onun fitratına uygun yaşaması adına gerekli. Diğer türlü olduğunda ruhu azap çeker büyüdüğünde rahatsız, mutsuz bir insan olur.”* K19: *“İnsan olduğumuz için fitrat gereği her insanın bir mahremi vardır. Bu nedenle doğuştan getirdiğimiz bu fitrî duygularımızı kaybetmemek adına özellikle mahremiyete çok dikkat etmemiz gerekiyor.”* Şeklinde ifade ettikleri görülmektedir.

Bazı katılımcıların ifadelerine baktığımızda mahremiyetin amaçlarından birinin de çocuğu doğuştan gelen fitrata uygun bir şekilde yetiştirmek olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Mahremiyet eğitiminin çocuğun fitratına uygun bir şekilde gelişim sürecinin olması, bu eğitimin ne kadar değerli olduğunu ortaya koymaktadır. Fitrat bireyin doğuştan getirdiği eğilimler ve sınırlar anlamlarına gelmektedir. Mahremiyet eğitimi ise tam da bu doğal yapıya uygunluk açısından bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca mahremiyet eğitiminin amacı fitratın taşıdığı ahlakî gücü ortaya çıkarıp, görünür kılmaktadır.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda mahremiyet eğitiminin amacı ile ilgili bazı katılımcıların “çocuğa saygıyı, benlik kavramını ve haklarının neler olduğunu öğretmek, güvende huzurlu olmasını sağlar” hususlarına değindikleri görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan K25: *“Kendi ve başkalarının özeline saygılı, ayrıca haklarının ne olduğunu bilen kişiler yetiştirmek.”*, K22: *“...o özeli ben daha detaylandırayım. Bence benlik kavramının oluşması için mahremiyet vardır her şeyden önce benlik kavramı oluşturmak için mahremiyet eğitimi verilmelidir.”*, K14: *“Öncelikle kendimizin ve başkalarının her anlamda güvende hissetmesi ve huzurlu olması için bu mahremiyet eğitiminin mutlaka verilmesi gerekir.”* ve K10: *“İnsanın başta bedeni çok özel hani değerli, bunu korumak adına işte zarar görmesin diye her yönden beden, sosyal, psikolojik yönden de çünkü bunun etkisi çok fazla....”* şeklinde ifade etmektedir.

Bazı katılımcıların ifadelerine baktığımızda mahremiyet eğitiminin amacıyla ilgili farklı görüşler beyan ettikleri tespit edilmektedir. Ama sonuçta bütün ifadelerin aslında çocuğa her yönden sağlıklı bir mahremiyet eğitimi sağlamak için olduğu görülmektedir. Ayrıca çocuğun güvende hissetmesi ve huzurlu olmasında mahremiyet eğitiminin etkili olduğunu, çocuğun

haklarını bilmesi, saygılı olması konusunda, kısacası benliğinin oluşmasında mahremiyet eğitiminin çok önemli olduğu tespit edilmektedir.

Araştırmada mahremiyet eğitiminin amacı ile ilgili katılımcıların ifadelerine bakıldığında velilerin büyük çoğunluğu mahremiyet eğitimi koruyucu ve değer aktarımına dayalı bir süreç olarak görmektedir. Ancak çocuğun gelişimsel ihtiyaçları, hak temelli eğitim ve psikolojik boyutlar oldukça sınırlı şekilde ifade edilmiştir. Bu da mahremiyet eğitime dair ebeveyn farkındalığının daha çok dışsal risklere karşı önlem alma düzeyinde kaldığını, çocuk merkezli, bütüncül bir yaklaşımın yeterince yerleşmediği göstermektedir. Bu durum ebeveynlere yönelik mahremiyet eğitimi farkındalık çalışmalarının gerekliliğini ve eğitim içeriğinin daha kapsamlı şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir.

Alan yazında yapılan çalışmalar incelendiğinde Türkyılmaz (2019) araştırmaya katılan anne ve babaların çocuğun mahremiyet eğitiminin özel alan ve kişisel saygı bilincinin oluşmasına yönelik olduğunu, Çalışkan (2019) ise mahremiyet eğitiminin amacı doğrultusunda özellikle çocuğun kendini koruması yönünde olduğunu ifade ettiklerini vurgulamaktadır (Türkyılmaz, 2019; Çalışkan, 2019). Ayrıca alan yazında yapılan diğer çalışmalarda çocuğun kendini korumasını sağlamak amacıyla mahremiyet eğitiminin ne kadar önemli olduğu ifade edilmektedir (Diler, 2014). Yapılan çalışmada mahremiyet eğitiminin amacına yönelik elde edilen bulgular diğer çalışmalardaki bulgularla kıyaslandığında mahremiyet eğitiminin amacının çeşitlilik gösterdiği fakat sonuçta çocuğu koruma amacının olduğu sonucunun ortaya çıktığı tespit edilmektedir.

2.2.2. Mahremiyet eğitiminin önemine dair veli görüşleri

Katılımcılara yöneltilen mahremiyet eğitiminin önemini nedir sorusuna yönelik katılımcılar tarafından verilen yanıtlara baktığımızda çocuğun kendini koruması, edep-adap-saygı kavramlarını öğrenmesi, çocuğun cinsel hayatını düzenlemesi, şekillendirmesi, kişisel hakların korunması ve sınırların öğretilmesi açısından önemli olduğu şeklinde ifadeler kullanıldığı ortaya konulmaktadır. Çocuğun kendini koruması açısından önemine değinen katılımcılardan K3: *“...Özel bölgelerinin görünmesi, hiç dikkat edilmemesi konusunda çocuklar dikkat edemeyebiliyor herkes iyi niyetli olmayabiliyor. Özellikle zamanımızda kötü düşünen insanlar da var. Bundan dolayı daha çok koruma amaçlı bu eğitimi vermek zorundayız...”* şeklinde K4:

“Kendini korumasını sağlar mahremiyet eğitimi. Bu açıdan çok önemli buluyorum. Daha az yanlış yapar doğrusu daha çok olur daha çok doğruyla yol alır çocuklarımız şimdi ve ilerisi için. Çünkü insan seçimi de ona göre olacak kendi önüne sunulan şeyleri düşünmeden değil de emin bir şekilde doğru olduğunu bildiği şekilde tercih ederek hayatını o şekilde idame ettirecek.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin önemi ile ilgili görüşlerine baktığımızda bu korumanın sadece fiziki anlamda bir koruma olmadığını ifade ettikleri tespit edilmiştir. Çünkü istismar sadece fiziksel değil, duygusal, zihinsel ve sosyal alanlarda da olmaktadır. Bu nedenle mahremiyet eğitimi çocuğun neye hayır diyeceğini, neyin kendi değer yargılarına, alanına saldırı olduğunu kestirebilmesini sağlar. Çocuk, sınırlarının ne olduğunu bilmezse ihlallerin ne demek olduğu hakkında yorum yapamaz. Böylece istismarın bir tehdit unsuru olduğunu fark edemez. İşte mahremiyet eğitimi bu noktada bireye sadece savunma becerisi değil aynı zamanda benliğini tanıyarak onunla ilgili ne varsa bilme yeteneği sağlamaktadır. Yani çocuğa kendi sınırları üzerinde söz sahibi olma hakkı ve kabul etme ya da etmeme gibi imkanlar tanımaktadır.

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplara göre mahremiyet eğitiminin çocuğun edep-adap-saygı kavramlarını öğrenmesi açısından önemli olduğunu vurgulayan katılımcılardan K21: *"...mahremiyet eğitimi çocuklarımızın şimdiki hayatını şekillendiren aynı zamanda gelecekte de çocuklarımızın işte sokağa çıktığı anda edep, adap, saygı bunlar çok önemli, mahremiyet eğitimlerden geliyor ve öğrenmesini sağlıyor bu eğitim..."*, K13: *"...daha saygılı, sevgili, yeri geldiğinde mahcubiyetinden başını öne eğen haya sahibi, özgüvenli daha edepli çocuklar, yetişkinler yetiştirilebilmesi açısından, çünkü kişiliği etkilediği için çok önemli mahremiyet eğitimi."* Şeklinde ifade etmektedir.

Bazı katılımcıların yorumlarına baktığımızda mahremiyet eğitiminin bireye öğrettiği edep, adap, saygı kavramlarının hayata geçirilmesi gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Kişiliğin oluşmasında, bireyin haya sahibi, özgüvenli, edepli bireyler yetişmesi açısından bunun önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca mahremiyet eğitimi ile birey sadece kendini korumayı değil kendisiyle birlikte başkalarına da zarar vermemeyi öğrenmektedir. Bu da kişiliğin ahlaki boyutunun biçimlenmesinde önemli bir etken olmaktadır.

Katılımcıların mahremiyet eğitiminin önemi ile ilgili görüşlerinde üzerinde durdukları bir diğer hususun da çocuğun cinsel hayatını şekillendirir ifadesi olmuştur. Bu konuda katılımcılardan K10:

"...insanın fizyolojik ihtiyaçları kadar önemli aslında. Çünkü sağlığını, bedenini, psikolojisini etkileyeceği için bu eğitimin sonucunda, mahremiyet eğitimini nasıl aldığı veya almadığında neler olacağı veya böyle bir problemle karşılaştığında o yüzden belki yeme içme kadar önemli. Cinsel hayat fizyolojik bir ihtiyaç olduğu için ileriki cinsel hayatını da şekillendirecek o yüzden de önemi büyüktür diyebilirim."

Katılımcıların vermiş oldukları cevaplara göre mahremiyet eğitiminin çocuğa kişisel hakların korunması ve sınırların öğretilmesi açısından önemli olduğunu ifade eden katılımcılardan K24:

"...birinci derecede önemli çünkü kişinin kendi sınırlarını bilmesi gerekiyor bu çocuk eğitiminde, trafikte, iş hayatında veya camide her alanda olabilir...Mesela yaşı küçük de olsa camiye önce gelip oturan on, on beş yaşındaki çocukların yaşlılar tarafından yerlerinden

edilmemesi gerekir. Çünkü onun hakkıdır öncelikle bir birey olarak hak sahibi. İşte bu kişisel hakların korunmasını öğretmek mahremiyet eğitimiyle olur.”

Yapılan araştırmada velilerin mahremiyet eğitiminin önemi konusunda farklılık gösterdiği tespit edilmektedir. Çoğunlukla fiziksel ve bedensel özel alanların muhafaza edilmesi şeklinde mahremiyet eğitiminin önemi dile getirilmektedir. Ayrıca bedenine yönelik bir mahremiyet ihlali ile karşı karşıya kalan çocuğun özel bölgelerini bildiği takdirde kendini koruma yetilerinin daha kolay ortaya çıkacağı ve kendini koruyacağını ifade ettikleri dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bu eğitimin sadece bireysel güvenliği sağlamaya yönelik bir pratik olmadığı, edep, adap ve saygı gibi toplumsal değerlerin içselleştirilmesi bakımından da önemli bir işleve sahip olduğu tespit edilmektedir. Katılımcılar, bu eğitimin çocuğun kendisini korumasını, kişisel haklarını tanımasını ve sınırlarını belirlemesini sağladığını vurgulamaktadır. Bunun yanında bu yaklaşım mahremiyet eğitiminin bireyin cinsel kimliğinin şekillenmesinde ve sosyal ilişkilerinde bir denge oluşturmada belirleyici bir rol üstlendiğini göstermektedir. Çalışkan (2019) çalışmasındaki mahremiyet eğitiminin çoğunlukla çocukların bedensel mahremiyetinin korunması bağlamında ön plana çıktığı yani çocuğun fiziksel bütünlüğünü muhafaza etme becerisi ile ilişkilendirildiği vurgulanmaktadır. Türkyılmaz'ın (2019) da çalışmasında mahremiyet eğitiminin öneminin çoğunlukla kişisel sınırların ve değerlerin meydana gelmesi bakımından önemli olduğu yönünde bulgular elde ettiği tespit edilmektedir. Bulgular, katılımcıların ifadeleri ile kıyaslandığında katılımcıların vurguladığı kendini koruma ve kişisel hakların korunması boyutunun, Çalışkan'ın bedensel mahremiyet vurgusuyla örtüşmekte olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, katılımcıların edep, adap ve saygı kavramlarına ilişkin ifadeleri, Türkyılmaz'ın kişisel sınırlar ve değerlerin oluşumu üzerindeki bulgularıyla da benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ayrıca mahremiyet eğitiminin öneminin çocuğun cinsel hayatını düzenlemesi boyutunun ifade edilmesi diğer çalışmalarda bu boyutun doğrudan ele alınmayarak bedensel güvenlik ve kişisel sınır bilinci üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Dolayısıyla çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında katılımcıların mahremiyet eğitimini hem bireysel güvenlik hem de toplumsal bir değer aktarımı boyutunda değerlendirilmesi bakımından çok boyutlu bir perspektif ortaya koyduğu tespit edilmektedir.

2.2.3. Mahremiyet eğitiminin hangi alanlarda verilmesi gerektiğine dair veli görüşleri

Katılımcılara yöneltilen velilere göre mahremiyet eğitimi hangi alanlarda verilmelidir, sorusuna katılımcıların görüşlerinin beden mahremiyeti ve özel bölge şeklinde olduğu görülmektedir. Ayrıca özellikle saygı konusunda, mekân, dinî ve ahlakî alanda; sosyal medya, dil, düşünce-fikir gibi ifadelerin kullanıldığı vurgulanmaktadır. Bu konuda mahremiyet eğitiminin beden-özel bölge alanına vurgu yapan katılımcılardan K23: *“...öncelikle beden mahremiyeti çok önemli benim için birinci sırada diyebilirim. Eğer hepsi bir tarafa konulup bir hiyerarşi yapılacaksa beden mahremiyetini birazcık daha öncelerim daha doğrusu.”*, K25:

“Çocuğun özel alanlarına, özel bölgelerine saygılı olma, ayrıca çocuğun cinsel organlarını sevgi unsuru ya da şakalaşma konusu yapmama gibi alanlarda mahremiyet eğitimi verilebilir.” ve K12:

“...günümüzde çocuk istismarı çok olduğu için özel bölgelerin eğitimi önemli. Ayrıca gençlerde şunu tespit ediyorum, özellikle gençlerimizin üç sözünden ikisi küfür. Bu nedenle en çok bu ikisine önem veriyorum...Çocuklarımızı parka, markete tek başına yollayamıyoruz. Bu sefer de özgüven eksikliği oluyor çocuklarda. Nasıl davranacağımızı biz de bilmiyoruz. Bu sebeple en çok o ikisinin üzerinde duruyoruz yani dil ve özel böyle.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcılara yöneltilen mahremiyet eğitimi hangi alanlarda verilmelidir sorusuna katılımcılardan çoğunun beden mahremiyeti ile özel bölge cevaplarını verdikleri tespit edilmektedir. Katılımcıların bu şekilde ifade kullanmalarına özellikle çocuklarını günümüzde çok yaygın olan istismar ve kötü niyetli kişilerden koruma amaçlı dile getirdikleri vurgulanmaktadır. Oysaki bu mahremiyet eğitiminin alanı çocuklara sadece “dokunulabilir ya da dokunulamaz” bölgeleri öğretmekten ibaret değildir. Aynı zamanda çocukların bedenleri üzerindeki haklarını, beden üzerindeki kontrolü ve rızaları doğrultusunda geçerliliği konusunda bir farkındalık kazanmaları, ayrıca kendilerini ifade etme cesaretini edinmeleri yönünde desteklenmeleri anlamına da gelmektedir. Dolayısıyla beden ve özel bölge mahremiyeti eğitimi, sadece çocuklara değil aynı zamanda anne babalara bu özelliği tanıma ve destekleme sorumluluğu yüklemektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda mahremiyet eğitiminin verilmesi gereken alanlardan birinin de “saygı” olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu konuda K1:

“Bazı konularda çocuğa saygı duymayıp zorlama yapılıyor. Mesela gelen misafirin elini öp şeklinde ama böyle bir şey dini ritüellerimizde yok. Geleneklerimizde var ama kişinin çocuk da olsa mahrem alanına saygısızlık... diğer türlü çocuğun kişisel alanının dışına çıkmış mahrem alanı ihlal edilmiş oluyor... Aynı şekilde oyuncak paylaşımı konusunda zorlama yapılıyor. Bununla ilgili çok güzel bir reklam filmi vardı. Otobüsle giden çocuk teyzenin kucağına oturtuluyor baba ayakta, çocuk babasına “baba teyzenin kucağına otur bir şey olmaz” diyor, sonra babanın arabasını hırsız alıp götürecek çocuk “baba ne kadar ayıp paylaşılsana” şeklinde babayı uyarıyor... Görüldüğü gibi yetişkinlerin mahremiyetine nasıl dikkat ediliyorsa çocuklarda da dikkat edilmesi gerekiyor. Sonuçta kişisel eşyası, alanı. Biz nasıl müdahale ettirmiyorsak onlara da müdahale etmemeliyiz.”

Yine katılımcılardan K3: *“...kendimiz ve ailemizde olan her şeyi başkalarına anlatmamayı, başkalarının mahremiyetine saygı duymayı, nasıl kendi çizgilerimiz, sınırlarımız varsa, başkalarının da aynı şekilde olduğunu ve saygı duyulması gerektiğini çocuklarımıza öğretmeliyiz.” ve K18:*

“...özel bölgeden ziyade istekleri, arzuları ve düşünceleri... Mesela istemiyorsa zorlanmamalı saygı duyulmalı diye düşünüyorum bu da bir mahremiyet gibi geliyor bana. Bir şey yapmak istediğinde ya da istemiyorsa zorlanmamalı hiçbir şekilde... Onun dışında ama genel olarak

herkes tarafından cinsel bölgeleri, cinsel organla ilgiliymiş gibi algılanıyor ama dediğim gibi sadece bunlardan ibaret değil mahremiyet. Her şeyden önce saygıyı çocuklarımıza öğretmeliyiz.”

K14: *“...özellikle inançlarımız konusunda, özgürce ve korkmadan yaşayabilmenin bir hak olduğunu bilip saygı duymayı onun da başkalarının inanç, düşünce ve mahremiyetine saygılı olup sınırlarını bilmesi de bir mahremiyettir. Bu nedenle bu konularda da mahremiyet eğitimi vermek çok önemli.”*

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin saygı alanında verilmesinin önemini vurguladıkları görülmektedir. Aslında mahremiyet eğitiminin temelini oluşturan saygı kavramı sadece bireyi değil tüm toplumu ilgilendiren bir kavramdır. Bu nedenle bazı katılımcılar tarafından nasıl kendi alanlarımıza saygı duyulmasını istiyorsak bizim de karşımızdaki bireylerin alanlarına saygı duymamız gerektiğini ifade ettikleri dikkat çekmektedir. Ayrıca yetişkin bireylere nasıl saygı duyuyorsak, yaşı küçük demeyip çocuklara da saygı duymamız, yapmak istemedikleri birtakım davranışlar için onları zorlamamız gerektiği üzerinde durulmaktadır. Yani saygı, bireyin yalnızca kendi mahremiyet alanının savunması değil aynı zamanda karşısındakini de küçük ya da yetişkin demeden tanıyarak onun sınırlarını kabul etmesi ve saygı duyması demektir. Bu yönüyle de saygı bir nevi karşımızdaki kişinin varlığını kabul etmek anlamına da gelmektedir.

Katılımcıların hangi alanlarda mahremiyet eğitimi verilmesi gerektiği ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer hususun “mekân mahremiyeti” şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Bu konu ile ilgili katılımcılardan K25: *“...tuvaletin kapısını kapalı tutma, banyo yaparken yalnız ya da çamaşırıyla yine kapısı kapalı bir şekilde banyo yapma, odalara izin alarak girmesi gerektiği özellikle yatak odası gibi mekân mahremiyeti alanlarında öğretilmelidir.”*, K20:

“Çocuklarımıza evvela küçük yaşlarda tuvalet eğitimi verilirken mahremiyet eğitiminin verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü mahremiyetin özellikle tuvalet eğitimiyle öğrenilip ömür boyu o şekilde devam edeceği bir gerçektir. Bu dönemde öğrenilen bilgiler, verilen eğitim çocuğun gelişiminde etkili olacaktır. Bu yüzden mahremiyet eğitimi ilk tuvalet eğitimiyle başlar bana göre.”

K8: *“Ayrıca ana sınıfında arkadaşlarının yerine oturmaması gerektiğini, sınıfa girerken kapıya vurup girmesi gerektiğini, yani evimizde de lavabonun ışığı açıksa girilmeyeceği, yatak odasının yine özel bir yer olduğunu oranın da kapısı kapalıyken mutlaka izin alıp kapıyı vurup girmesi gerektiğini yani bunları da öğretmeye çalışıyoruz. Bu alanlarda da mahremiyet eğitimi çocuğa kazandırmak çok önemli.”*

Şeklinde vurgulamaktadır.

Mahremiyet eğitimi alanlarından birinin de mekân mahremiyeti olduğunu söyleyen katılımcıların ifadelerine baktığımızda, mekân mahremiyetinin ne kadar önemli olduğu,

bireyin fiziksel bir alan içerisinde kendine ait bir alan yaratma hakkı olduğu ve bu hakkın da birtakım sınırlarla tanınması gerektiği önemlidir. Örneğin çocuğa ait odanın kapısının çalınması gerektiği, tuvalet eğitimi verirken yalnız bırakma ya da odasında oyuncaklarını alırken mutlaka izin alma gibi davranışların sadece görgü kuralları gereği değil aynı zamanda çocuğun mahrem alanının, mekân bilincinin eğitimidir. Bu durum da çocuğun kendi özel alanı ile diğer alanlar arasındaki sınırları fark etmesini ve bu ayrımı sosyal hayatta da uygulayabilme becerisi kazanması açısından önemlidir. Ayrıca özellikle (K20) kodlu katılımcının mahremiyet eğitiminin çocuğun gelişiminde çok önemli olduğunu ve bu eğitimin de ilk olarak tuvalet eğitimiyle başladığını vurguladığı tespit edilmektedir. Yine bir katılımcının mahremiyet eğitimiyle ilgili özellikle çocuğuna banyo yaptırırken çamaşırıyla olması gerektiğini vurguladığı görülmektedir. Tuvalet ve banyo gibi alanlar çocuğun herkesin bakışlarından uzak, sadece kendisiyle baş başa kaldığı alanlardır. Dolayısıyla mahremiyet eğitiminin bu alanlarda verilmesi, çocuğun yalnız kalmayı ilk deneyimlediği alanlardan biri olması açısından önemlidir. Çocuk aslında burada sadece bedenini değil aynı zamanda sınır koyma, zamanlama ve birtakım becerilerini de geliştirmeyi öğrenmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda mahremiyet eğitiminin verilmesi gereken alanlardan birinin de dinî-ahlakî alanlarda olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu hususta katılımcılardan K5:

“Ahlak yönünden İslam’la ilişkili olarak öğretmeliyiz... Çünkü eskiden mahremiyet çok daha güzeldi şimdi artık yeni dünya düzeninde çok şeyin değeri kalmadı... internet çıktı her şey herkes tarafından ulaştırılabilir olduktan sonra yerle bir oldu mahremiyet. Özellikle de ahlak...”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcının ifadesine bakıldığında mahremiyet eğitiminin din ile ilişkilendirilmesi ve ahlakî boyutunun çocuğa verilmesi gerektiğini vurguladığı görülmektedir. Ayrıca eskiden mahremiyete çok daha fazla önem verildiğini, fakat günümüzde mahremiyete eskiye nazaran dikkat edilmediğini hatta yerle bir olduğunu söylemektedir. O yüzden bu eğitimin öneminden bahsedip mutlaka çeşitli eğitim ve seminerlerle desteklenerek çocuklarımıza bu alanda bir eğitim verilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Mahremiyet eğitiminin verileceği alanların özellikle sosyal medya ve internet konusunda olması da çok önemlidir. Bu konuyla ilgili katılımcı, çocuğu kontrol almak adına gerekirse çocuğun kısıtlanabileceğini vurgulamaktadır. Mahremiyet eğitiminin dinî ve ahlakî alanlarda verilmelidir yönündeki bu öneri mahremiyet eğitiminin yalnızca davranışsal bir yönünün değil, aynı zamanda değerleri öğretmesi açısından da çocuğa bir bilinç alanı oluşturduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, çocuğun mahremiyet farkındalığını sadece içten gelen kurallar yoluyla değil, kendi içinden gelen ahlakî bir çerçeve ve bilinçli bir inanç sistemi üzerinden oluşturmasını hedeflemektedir. Yani çocuğun kendi dünyasını korumasıyla doğrudan ilişkili olmaktadır. Dolayısıyla çocuğa hem vicdani açıdan ve hem de ruhsal bir alanın korunması anlamına gelmektedir. Ayrıca mahremiyet eğitiminin

ahlakî ve dinî alanda verilmesi çocuğun sadece kendi sınırlarını değil, başkasının sınırlarına da anlam ve değer yüklemesine sebep olmaktadır. Yani çocuğun bu sınırlara riayet ederken yasak olduğu için değil, yanlış bir davranış olduğu için yapılmaması gerektiğini öğrenmesini, içselleştirmesini amaçlamaktadır.

Katılımcıların hangi alanlarda mahremiyet eğitimi verilmesi gerektiği ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer hususun sosyal medya alanlarında olduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan K10: *“...sosyal medya sınırlandırılmalı... youtube... İzleyeceği videolar, oralarda karşısına çıkacak şeyler belki de en zoru. Çünkü göremeyebilirsiniz eline aldığında bu alanlar tabii ki çok önemli. Zaten mahremiyetin amacı da çocuğumuzu bunlardan korumak değil mi?”* şeklinde dile getirmektedir.

Katılımcının ifadesine bakıldığında çocuğa sosyal medya alanında mahremiyet eğitiminin verilmesi gerektiği, sosyal medya kullanımının kontrollü olması, bunun çocuk açısından önemli olduğu görülmektedir. Bu da mahremiyet eğitiminin bu alanda verilmesinin aslında önemini göstermektedir. Dolayısıyla verilen mahremiyet eğitiminde sadece paylaşımları sınırlandırmakla kalmayıp gizliliğin bir sorumluluk olduğunun öğretilmesi amaçlanmalıdır. Kendilerini sosyal medyada görünür kılan bireyler aslında birçok değeri ihlal ederek kendilerini ve mahremiyet gibi önemli değerleri kaybetmekte hatta yok saymaktadır.

Katılımcıların ifadelerine baktığımızda velilerin büyük çoğunluğunun mahremiyet eğitimi beden temelli, koruyucu bir alan olarak gördükleri tespit edilmiştir. Dijital, sosyal, psikolojik ve dini boyutlar ise diğerlerine göre daha az vurgulanmıştır. Bu durum, mahremiyet eğitiminin veliler açısından tek boyutlu algılandığını ve gelişimsel, çok yönlü bir yaklaşımın henüz yerleşmediğini ortaya koymaktadır.

2.3. Mahremiyet Eğitiminin Kim Tarafından Verilmesi Gerektiğine Dair Veli Görüşleri

Katılımcılara yöneltilen, çocuğa mahremiyet eğitimi kim tarafından verilmelidir, sorusuna yönelik katılımcıların görüşleri incelendiğinde öncelikle mutlaka ailede verilmesi yönünde olduğu görülmektedir. Aile yanıtından sonra katılımcılar okul, çeşitli kurum ve kuruluşlar, uzman kişiler ve bakıcılar tarafından bu eğitimin verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İlk sırada ailenin yer alması gerektiği hususuna dikkat çeken katılımcılardan K2:

“Mahremiyet eğitimi önce anne-babada özellikle de bende başlıyor. Ben onu bir birey olarak gördüğümde, bütüncül olarak baktığımda, onun bir insan olduğunu, kendi değerleri olabileceğini görüp saygı duyup ona göre davranmam mahremiyet eğitimidir. Bunu böyle yapmalısın, işte birisi sana bir şey yaparsa uzak dur, şurayı gösterme falan değil, onun altını değiştirirken bebekken bile başka bir odaya götürdüysem anne olarak ona o eğitimi vermeye başlamış oluyorum. Ben onu gördüğümde aslında mahremiyet eğitimi başlıyor.”

K3: “...ilk aile diye düşünüyorum hatta anne. Daha fazla vakit geçiren anne çünkü. Genelde çalışan hanımlar da çok fazla tabi ama her şeye rağmen yine de fazla vakit geçiren anneler. Bütün vaktini her şeyini annesiyle beraber geçiriyor çocuklar. Baba da burada çok önemli. Bir tek anne yaparsa baba yapmazsa bu da etkili olamıyor çocuklarda. Yani babasına bakıyor babam hiçbir şey yapmıyor diye çocuk da bu sefer inandırıcı gelmiyor o da yapmamaya başlıyor. Yapılamayabiliyormuş diyor etkili olmuyor. Her iki tarafın da buna dikkat etmesi gerekir diye düşünüyorum.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre çoğu katılımcının mahremiyet eğitiminin özellikle ailede verilmesi gerektiği yönünde görüş beyan ettikleri görülmektedir. Mahremiyet eğitimi verirken çocuğa saygı duyup onun da bir birey olduğunu hatırlayarak ve kendi değerleri olabileceğini gözden kaçırmadan bu bilinci oluşturmak gerektiği üzerinde durulmaktadır. Ayrıca mahremiyet eğitimi verirken anne ve babanın hem fikir olmasının önemine dikkat çekilmektedir. Bunun yanında mahremiyet eğitimi vermede annenin babadan daha etkili bir konumda olduğu da vurgulanmaktadır.

Katılımcıların mahremiyet eğitiminin kim tarafından verilmesi gerektiği ile ilgili bir diğer etkenin, okul” olduğu şeklinde görüş beyan ettikleri görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan K1:

“...okul döneminde, anaokulu ya da fark etmez kreş dönemi. Mesela kreşe verildi çocuk çok önemli o anki verdiğiniz kişinin de bu bilinçte olup çocuklara öğretmesi gerekir bu konuda sadece orada verilir bitirilmesi gerekmez bu eğitimin. Bir tarih, matematik dersini senelerce üst üste alan insanlar var. İşte toplamayı öğrenmeye başlıyor ilkokulda toplama öğrenmeye ya da anaokulunda sayıları öğrenmeye başlıyor. Bu sayılar ömrü boyunca devam ediyor. Aynı şekilde eğitimler de mahremiyet eğitimleri de beşikte başlar mezara kadar gider bu eğitimler. Öğrenmenin yaşı yoktur. Mahremiyette her yaşta öğrenilmelidir o açıdan okullar çok etkili.”

K22: “...ortaokula kadar okulda gördüğümü hatırlamıyorum mahremiyetle ilgili bir eğitim. Orta okulda bir etkinlik oluyordu bir iki kere diye hatırlıyorum. Onun için keşke okullarda daha fazla bu konuyla ilgili farkındalık oluşturulsa, okullarda verilen eğitim çok önemli bu konuda.”

K12: “...okul çok önemli, öğretmen hatta öğretmen seçimi çok önemli diyebilirim. Çünkü her öğretmen aynı donanıma sahip olamayabiliyor. Bazı öğretmenler daha özverili daha sevecen çocuk üzerinde çok büyük bir etkiye sahip olabiliyorken bazıları hakkında aynı düşünceye sahip değilim o yüzden okullardaki öğretmen seçimleri keşke bizlerin elinde olsa.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcılar, mahremiyet eğitiminin okullarda mutlaka verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Burada öğrenilen mahremiyet eğitiminin sadece burayla sınırlı kalmaması gerektiğini, normal bir ders gibi hayat boyu devam eden bir eğitim

olduğunu vurgulayan katılımcılar da mevcuttur. Bu eğitimi verirken okullardaki öğretmenlerin de çok etkili olduğu, her öğretmenin aynı seviyede ve donanıma sahip olmadığı, çocukla iletişimin de bu konuda çok önemli olduğu üzerinde durulmaktadır. Ayrıca mahremiyet eğitimi, kreş, anaokulu, ilkokul ve lise gibi bütün okullarda verilmesi gerektiği konusunda fikir beyan eden katılımcılar bulunmaktadır.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda mahremiyet eğitiminin aileden sonra çeşitli kurum ve kuruluşlarda da verilmesi gerektiği hususuna değinildiği görülmektedir. Bu konuda K4:

“... çeşitli kurum ve kuruluşların da destek olursa daha mahremiyet eğitiminin daha iyi pekişeceğini düşünüyorum. Ben çocuklarıma bu eğitimi veriyorum, çocukları bu şekilde yetiştirmeye özen gösteriyorum fakat böyle bir kuruluşa ihtiyacım vardı. Çocuğumun gidip bir dinî eğitim demek istemiyorum da değerler eğitimi almasını istiyordum.

Yine katılımcılardan K18: “Çeşitli kurum ve kuruluşlar çok önemli bu noktada. Çünkü aileler çok bilinçli değilse desteklemek lazım mutlaka. Önce bizi bilinçlendirilecekler ki biz de çocuğu bilinçlendireceğiz.” şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde bazı katılımcılar mahremiyet eğitiminin aileden sonra çeşitli kurum ve kuruluşların mutlaka vermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Özellikle bir katılımcının çocuğuna dinî eğitim ve değerler eğitimi öğrenmesi açısından böyle bir kuruma ihtiyaç duyduğunu ve çocuğunu böyle bir kuruma gönderdiğini ve bu kurumdan memnuniyetini dile getirdiği görülmektedir. Aslında bunu dinle de ilişkilendirmemek gerektiğini, mahremiyetin her alanda olması açısından ve özellikle değerler konusunda çocukların bilinçlendirilmesinin önemine değinilmektedir. Katılımcılardan birinin ise mahremiyet eğitiminin ailede ve kurumlarda verilmesinin aynı oranda etkiye sahip olduğunu vurguladığı tespit edilmektedir. Bunun nedeni olarak da ailelerin çok bilinçli olmadığı ve mahremiyet eğitimi konusunda desteklenmeleri gerektiğini ifade ettiği tespit edilmektedir.

Katılımcıların mahremiyet eğitiminin kim tarafından verilmesi ile ilgili değindikleri bir diğer hususun uzman kişiler cevabının olduğu görülmektedir. Bu görüşü beyan eden katılımcılardan K4:

“... alanında uzman kişiler tarafından ebeveynlere ve hatta çocuklara mahremiyet eğitimi ile ilgili seminerler ve eğitimler verilebilir... Fakat alanında uzman değerler ve dinî eğitim almış, bu alanda kendini ilerletmiş bir insanın eğitim düzeyiyle benim eğitim düzeyim asla bir olamaz. Bu nedenle onun öğretme şekli çok daha farklı olduğu için daha etkili olacak ve o çocuk da daha çok verim alacaktır.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcılardan bazılarının her ne kadar mahremiyet eğitiminin ailede verilmesi gerektiği konusunda fikir beyan etse de alanında uzman kişiler tarafından verilecek olan mahremiyet eğitiminin çocuk açısından daha etkili olacağı üzerinde durduğu tespit edilmektedir.

Katılımcılara yöneltilen, mahremiyet eğitimi kim tarafından verilmelidir, sorusuna bakıcılar şeklinde vurgu yapan katılımcılardan K9:

“...Bakıcılar en çok muhatap olan kimse onun eğitimi çok önemli. Çünkü onun iknası daha yüksektir. Bakıcıyı da öyle alelade seçemezsin ki o bakıcıyı da sen eğitecek ve yönlendireceksin...çocuğun eğitiminde anne babadan çok bakıcı zaman geçirdiği için dolayısıyla çocuk çoğu şeyi ondan öğrenecek ve onu örnek alacaktır. Mahremiyet konusunda da temelleri anne babadan sonra bakıcı devam ettirecektir.”

Şeklinde dile getirmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre mahremiyet eğitiminde bakıcıların da önemli bir etkiye sahip olduğunun vurgulandığı görülmektedir. Çünkü çocuk ile ailesinden çok bakıcıların zaman geçirdiği, bu nedenle bakıcı seçiminden eğitime kadar, kişilik, karakterine kadar araştırılıp uygun kişinin bulunmasının çocuk açısından büyük önem taşıdığı ifade edilmektedir. Çünkü her konuda olduğu gibi mahremiyet eğitimi konusunda da temelleri anne babadan sonra hatta belki onlardan da önce çocukla zamanın çoğunu geçiren bakıcılar olduğu vurgulanmaktadır.

Katılımcıların ifadelerine göre, mahremiyet eğitimi kim tarafından verilmelidir, sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda gelişen, çoğu katılımcının kendilerinin mahremiyet eğitimini ilk olarak aileden aldıklarını, sonrasında okuldan ama onun da bir kere etkinlik şeklinde olduğunu ve bu almış oldukları mahremiyet eğitiminin çoğu zaman yeterli olmadığını ifade ettikleri tespit edilmektedir. Bu konuda katılımcılardan K3:

“...daha çok anneden aldım ben de mahremiyet eğitimini ama anlamadan alıyorsun yani onu dikte edip söyleyen birisi değildi annem. Zaten ablamdan, annemden, yengemden görüyordum. Görerek ve annem de bir şeyleri söyleyerek geliyordu. Hani illa beni oturtup da bunu böyle yapacaksın şunu şöyle yapacaksın diye bir durumumuz yoktu o dönemde. Zaten onu yapmamız da çok mümkün değildi açıkçası.”

K8: *“...Biz bu konuda utandırıldık, ailemiz ve çevre tarafından. Aldığımız mahremiyet eğitimi yeterli değildi... ayıp günah kavramları bize çok söylendi belki de ondan dolayı çekiniyoruz. Hareketlerimizde kısıtlamalarımız var. Evlatlarımıza da bunu aşıyoruz ama biz biraz daha okuyan nesiliz daha böyle rahat olması gerektiğini söylüyoruz çocuklarımıza araştırdıklarımızdan okuduklarımızdan öğrendiklerimiz kadarıyla.”*

Şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Katılımcı (K8) kendi çocuğuna mahremiyet eğitimi verirken çok zorlandığını, bu konuda eksiklikleri olduğunu ve bu konudan bahsederken çok sıkılıp bunaldığını ifade etmektedir. Bunun nedeni olarak da mahremiyet eğitiminin ailesi tarafından sürekli bir cinsel obje

anlamında bahsedildiğini ve ayıplanarak utandırıldığını, bu yüzden de çocuklarına bu konuda faydalı olabilmek için öncelikle kendisinin bu eğitimi alması gerektiğini vurgulamaktadır.

K8: *"Bence ilk başta bir anne baba olarak biz almamız bu eğitimi. Ben bile şu anda inanın takılıyorum yani bu konuda hassas bir konu mahremiyet benim için biraz daha hani özel cinsel obje gibi gördüğüm için belki ya da bize bunlar böyle anlatıldığı için sıkılıyorum bunahıyor anlatırken ya da kelime bulamıyorum biraz daralıyor içim."*

Yurt dışında doğup büyüyen bir başka katılımcı(K11) ise mahremiyet eğitimini ailede aldığını ama bunu uygulama konusunda ne kadar zorlandığını dile getirmektedir.

K11: *"...aile ortamında öğrendim. Alman okulunda okuduğum için öyle bir şansımız yoktu. Etik dersler vardı ama onların mahremiyeti ile bizimki çok farklı. Ben o zaman da beden eğitimi dersinde daha çok kendimi izole ederek havlu sararak o şekilde üst değiştirdim. Yüzme derslerimiz vardı karışıkta havuz onlarda mahremiyette görülmemesi gereken yer yok. Onlarda edep, haya duygusu yok kesinlikle bu yüzden rahatlıkları... Yüzme kurslarına özellikle işte duş almaya sıra geldiğinde genellikle bülüğ çağına girdikten sonra hastayım diyerek katılmamaya çalışıyordum. O zaman tişörtle girip çıkardım. Zaten belli bir şeyden sonra da sadece kadınlara ait olan havuzlara annemle gidiyordum. Anneden babadan direkt olarak öğrendik. Sanırım bu şekilde görerek annemin hareketleri babamın söylemeleri, etrafımız, ortamımız da o şekildedir..."*

Yapılan araştırmada mahremiyet eğitiminin kim tarafından verilmesiyle ilgili katılımcılardan çoğunun bu eğitimi çocuğuna verme konusunda ilk olarak anne babanın vermesi gerektiği, yani bu konuda ailenin çok etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Mahremiyet eğitimi, bireyin her yönden bedensel, duygusal ve sosyal sınırlarını tanıma, koruma ve bu sınırlara saygı duyma becerilerini edinmesini sağlayan bir süreçtir. Bu sürecin ilk basamağı ise kesinlikle aile içinde atılmaktadır. Yani aile, mahremiyet eğitiminin sadece öğrenildiği ilk kurum değil, aynı zamanda çocuğun sınırlarını öğrenip deneyimlediği ilk yerdir. Dolayısıyla aile çocuğun mahremiyet ile tanıştığı, mahremiyetin sevgiyle harmanlandığı bir kurumdur. Ayrıca çocuğu koşulsuz olarak kabul eden ilk yer ailedir. Diğer eğitim kurumlarında kurallar gereği sınır koymalar varken ailedeki bu sınır koyma sevgi bağlamında olmaktadır. Yine bu da çocuğa mahremiyetin yalnızca korunması gereken bir alan olmadığını, aynı zamanda karşılıklı sevgi ilişkisi içerisindeyken bile ihmal edilmemesi gereken bir alan, bir değer olduğunu gösterip içselleştirmesini sağlamaktadır.

Ayrıca bu sorunun araştırma açısından oldukça önemli olduğu kanısına varılmaktadır. Yapılan çalışma, alan yazındaki çalışmalarla karşılaştırıldığında kısmen benzer sonuçların elde edildiği tespit edilmektedir. Örneğin Türkyılmaz (2019) araştırmasında mahremiyet eğitimini kimin vermesi gerektiği ile ilgili, ebeveynlerin görüşlerine göre büyük çoğunluğun ilk olarak anne-baba, daha sonra geniş aile sonrasında eğitim kurumları vb. vermeleri gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu açıdan çalışmada mevcut bulgular, öncelikli sorumluluk olarak aileyi ilk sıraya koyan anlayışla örtüşmektedir. Çalışkan (2019) tarafından yapılan başka bir

araştırmada katılımcıların birçoğunun mahremiyet eğitimi aile ve öğretmenin birlikte vermesi gerektiğini belirtmektedir, yani eğitim süreci aile-okul iş birliği bağlamında değerlendirilmiştir. Bu bakımdan çalışma katılımcıların sadece öğretmeni değil uzman kişiler, bakıcı ve çeşitli kurumları da sürece dahil etmesi açısından daha geniş bir perspektif sunmaktadır. Çakır (2015) ise çalışmada, mahremiyet eğitiminin kimler tarafından verilmesi gerektiğini araştırmıştır ve katılımcılardan çoğunun anne ve babanın mahremiyet eğitimi vermesi gerektiği yönünde sonuca ulaştığı tespit edilmektedir (Türkyılmaz 2019; Çalışkan, 2019; Çakır, 2015). Çalışmada bu yönden benzerlik olmakla birlikte aile dışında uzmanlar, bakıcılar vb. farklı yönlerde yapılan vurgu daha kapsamlı bir bakış açısı olduğunu göstermektedir.

2.3.1. Çocuğa mahremiyet eğitimi verirken nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair veli görüşleri

Katılımcıların, çocuğa mahremiyet eğitimi verirken nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili görüşleri incelendiğinde genellikle düzgün rol model olunarak, söylemler ve yaklaşımlar şeklinde, kılık kıyafete, tuvalet adabına dikkat ederek ifadelerini vurguladıkları görülmektedir. Ayrıca çocuğun yaşına, cinsiyetine göre davranılması, kişisel ve özel alanına saygı duyulması, bu konuda anne ve babanın birlikte hareket etmesi şeklinde dile getirmektedir. Bu konuda düzgün rol model olunarak bu eğitim verilmesi hususuna değinen katılımcılardan K1: *"...Bu yaştaki çocuklara zaten anlatmak çok etkili değil. Örnek olmak önemli, çünkü duyduğunu değil gördüğünü yapıyorlar bu bir gerçek."*, K3:

"...ilk önce bunu benim yapmam gerekiyor ki ben çocuğuma örnek olabileyim... Yoksa inandırıcı olmuyor zaten örneğin tuvalete gitsem bile tuvaletin kapısının açılmaması gerektiğini çocuğuma söylüyorum ve o gittiği zaman ben de açmıyorum gerekmedikçe. Böyle başladık..."

K13: *"Doğduğu andan itibaren görerek modelliyor bizim yaşantımızı. Sonra iletişimle destekliyoruz. Kızım böyle yapılmaz dediğimde neden öyle yapılmaz demiyor ya da sen yapmadığında onu örnek alıyor sen nasıl davranırsan sonra örnek alıp o da öyle davranıyor. Yani söz o kadar çok etkili olmuyor model olarak gördüğünü daha çok uyguluyor çocuklarımız."*

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında katılımcılardan çoğunun mahremiyet eğitimi verirken öncelikle kendilerinin davranışlarıyla bunu uygulayıp çocuğa rol model olunması gerektiğini vurguladıkları görülmektedir. Bazı katılımcılar mahremiyet eğitiminin çocuğun doğduğu andan itibaren başladığını ve özellikle annenin çocuktaki bu bilincin oluşması adına gerek emzirirken ya da alt değiştirirken çok dikkat etmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca diğer mahrem konulardaki davranışları bir kamera misali kaydeden çocuğun mahremiyet bilincinin

oluşması ve gelişmesi konusunda etkili olduğu dile getirilmektedir. Yine anne babaların kendilerinin uygulamadıkları davranışları çocukta beklemelerinin faydasız olacağına değinilmektedir. Eğer çocukta bir davranışın etkili olması isteniyorsa o davranışın önce anne babalar tarafından yapıp çocuğa örnek olunması gerektiği vurgulanmaktadır.

Katılımcıların mahremiyet eğitimi verilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer husus, söylemler ve yaklaşımlar ifadesidir. Bu konu ile ilgili katılımcılardan K4:

".....Odalara, tuvalet ve banyoya izinsiz girilemeyeceğini çünkü şu an işte burası benim özel alanım, müsaade eder misin üstümü giyiniyorum gibi söylemlerle öğretmeye çalıştım... ama evimizde konuştuğumuz ya da yaşadığımız özel bir durum da mahremiyettir. Yani bu bizim özel bir durumumuz... çocuğa eğer bu şekilde verirse çocuğun davranışlarını da kolaylaştırmış oluyoruz."

K9: "... Çocukların eşyalarına bile ondan izin alarak dokunmalıyız. Çantasını, o çanta da bir mahremiyet değil midir? Ben hiç hoşlanmam çantamın karıştırılmasından bir eşyamın odamda yerinin değiştirilmesinden. Aynı şeyi ben çocuk için de düşünüyorum... Çekmece karıştırmak bunlar tamamen herkesin özel hayatı mahremiyetidir. Yani ben oğlumu o odaya yerleştirdiysem odasına saygı duymam gerekiyor. Bunu yaparken de kırmadan güzel bir üslup ve yaklaşımla yapmak gerekiyor."

Şeklinde beyan etmektedir.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde bazı katılımcıların çocuklara bu eğitimi verirken davranışlarının çok önemli olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Özellikle tuvalet ve banyo konusunda yapılan yanlışlar karşısında sabırla, yumuşak bir dille çocukların uyarılması, sert bir şekilde kızmadan bu davranışların oturtulması gerektiğini vurgulamaktadır. Yine bunu yaparken günlük hayattan örnekler vererek, çocuğa empati yetisi kazandırarak ve özellikle ayıp, günah kelimelerini kullanmayarak yapılması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, mahremiyet eğitimi verilirken nelere dikkat edilmesi ile ilgili bir diğer hususun kılık kıyafete dikkat etmek şeklinde olduğu görülmektedir. Bu konuya dikkat çeken katılımcılardan K21:

"...biz evde bile giyimimize dikkat ediyoruz onun da dikkat etmesini sağlamaya çalışıyoruz... bir başkasının yanında hal ve hareketlerine kılık kıyafetine dikkat et yalnızken yatağında istediğin şekilde giyinebilirsin, oturabilirsin ama bazen dikkatimi çekiyor, gözümle işaret ediyorum derhal toparlanıyor. Giyim çok önemli bu konulara dikkat etmeye çalışıyoruz."

K20: "Ebeveyn olarak öncelikle giyim kuşama dikkat edilmeli mesela iki erkek evladım var işte erkek evladı olduğu için biraz daha giyimine özen göstermeye çalışıyorum baba olarak daha hasır neşir oluyoruz. Ayrıca büyük kardeş, abi de bu konuda etkili... elbisesini giyinirken işte nasıl davranmamız gerektiğini nelere dikkat etmeliyiz onları öğretmeye çalışıyorum..."

K9: *“...öncelikle onun yanındayken giyinmeme dikkat ediyorum ben kapalı bir insanım evde de kısa kollu şortla gezmiyorum sonuçta hem erkek, erkek olmasından hariç yetişkin bir çocuğum daha var. Yanında oturmama, konuşmama dikkat etmeye çalışıyorum özellikle de giyimime.”*

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitimi verirken kılık kıyafet konusunda öncelikle anne babanın dikkat etmesi, çocuğa örnek olması gerektiğini vurguladıkları tespit edilmektedir. Katılımcılardan bazıları özellikle erkek çocukları yanında buna dikkat ettiklerini, ayrıca bu konuda babanın daha etkili olduğunu dile getirmektedir. Banyo ve tuvalet konusunda, elbiseyi giyip çıkarırken ayrıca abi ve kardeşlerin yine bu konuda etkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda mahremiyet eğitiminde giyilen kıyafetin çocuğa bedeninin hangi bölümlerinin herkese açık, hangi bölümlerinin özel olduğunu öğretme konusunda çok etkili olduğu söylenilebilir. Özellikle vücudu gösteren ince, şeffaf ya da vücut hatlarını belli eden kıyafetlerden ziyade kalın ve kapalı kıyafetlerin tercih edilerek çocuğa giydirilmesi çocuğun mahremiyetini öğrenmesine zemin hazırlamaktadır. Böylece mahremiyet eğitimi sadece sözlü olarak değil, çocuğun bedeninde doğrudan deneyimlediği bir durumdur.

Katılımcıların mahremiyet eğitimi verilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer husus tuvalet adabına dikkat edilmesi gerektiği ifadesidir. Bu konuda katılımcılardan K18: *“...özel bölgesine dokundurmuyor kendi temizliyor ben de ona alan sağlıyorum arkamı dönüyorum, onun dışında pek nadir bazen mikrop kapmaması açısından ikna ederek devreye girmeye çalışıyorum.”* Ve K15:

“...ama oğluma iki yaşından itibaren öğretmeye başladım. İnsanların içinde özel bölgeler açılmaz tuvaletini yapamazsın şeklinde. Bunu anlatırken de insanların vücudunda belli başlı özel bölgeleri var kapanması gereken yerleri var biraz kitaplardan da destek aldım Örneğin... ama bu organın ismini söylerken insanların içinde kimsenin yanında bunlar söylenmez çünkü bunlar özel ve kıymetli değerli yerler ben oğluma öyle öğrettim.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında bazı katılımcıların mahremiyet eğitimi verirken tuvalet adabına dikkat edilmesi gerektiğini vurguladıkları görülmektedir. Tuvalet eğitimi esnasında çocuğun yalnız kalması, kapısının kapalı olması ve beden temizliği konusunda mahremiyet bilincinin oluşması adına çok dikkat edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Çünkü çocuğun kendi bedenine ilişkin ilk kontrol, hijyen ve sınır kavramlarıyla ilk defa bilinçli bir şekilde teması tuvalet deneyimiyle olmaktadır. Dolayısıyla tuvalet adabına dikkat edilmesi mahremiyet eğitiminin sadece hijyen boyutuyla değil, çocuğun kişilik ve kimliğini oluşturma süreciyle de yakından ilişkili olduğu söylenebilir (Çakır 2015).

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, mahremiyet eğitimi verilirken nelere dikkat edilmesi ile ilgili bir diğer hususun yaşına, cinsiyetine göre davranmalı” ifadesidir. Bu hususta katılımcılardan K24:

“Çocuğun yaşına kişiliğine cinsiyetine göre artık onun anlayacağı dilde anlatmak gerekir. Her çocuğun anlama şekli bir olmayabiliyor kişilik olarak da farklı olduklarını göz önünde bulundurmak gerekir. Cinsiyetine göre mesela erkek çocuğuna bu eğitimi babanın vermesi daha uygun olur.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcılar mahremiyet eğitimi verirken çocuğun yaşına ve cinsiyetine göre davranmak gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca her çocuğun kişiliğinin farklı olmasının da göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmektedir. Mahremiyet eğitimi verirken çocuğun cinsiyetine göre anne ya da babanın devreye girmesi gerektiği, özellikle erkek çocuklarında bu eğitimi babanın vermesinin daha uygun olacağı dile getirilmektedir. Dolayısıyla çocuğun mahremiyet anlayışında yaş ve cinsiyet önemli bir etkiye sahiptir. Bu sürecin sağlıklı bir şekilde işlemesi adına mahremiyet eğitiminin çocuğun gelişimsel zamanlarına uygun bir şekilde verilmesi gerekmektedir. Ayrıca mahremiyet eğitiminin çocuğun yaşına, gelişimsel kapasitesine uygun anlatılmadığında, çocuğun mahremiyet algısını zedeleyerek korkmasına sebep olabilmektedir. Böylece, çocuk istismarlara karşı savunmasız kalabilir yine bu durum, mahremiyet eğitiminin içeriği kadar zamanlamasının ve cinsiyete uygunluğunun da önemini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların mahremiyet eğitimi verilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer husus kişisel ve özel alana saygı ifadesidir. Bu hususta katılımcılardan K2: “...ben onu bir birey olarak gördüğümde... kendi değerleri olabileceğini görüp saygı duyup ona göre davrandığımda, onun sınırlarına saygı duyabiliyorsam ve bu konuda örnek olabiliyorsam, asıl orada başlar mahremiyet eğitimi.”, K3:

“...kendi özel alanına girilmesine izin vermedik asla müdahale ettiremedik, biz kendimiz de müdahale etmedik başkasının özel alanına girmemesi saygı göstermesi gerektiğini ona öğrettik öncelikle diyebilirim. Buna çok dikkat ettik. Çünkü mahremiyet zaten saygı kavramı üzerine kurulmuş bir kavramdır diyebilirim.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların yaptığı yorumlara bakıldığında bazı katılımcıların mahremiyet eğitimi verirken özellikle kişisel ve özel alana saygı duymanın önemini dile getirdikleri görülmektedir. Onun da bir birey olduğunu kendi değerleri olabileceğini göz önünde bulundurarak saygılı davranmak gerektiğine, bunu yaparken de özellikle davranışlarla gösterilmesine, ayrıca özel alanına girilmesine müsaade edilmemesi ve başkalarının da özel alanına girilmemesi gerektiğini vurguladıkları dikkat çekmektedir. Bu bağlamda mahremiyet eğitimi, kişisel ve özel alana saygı üzerinden çocuğa sadece kendini korumayı değil aynı zamanda başkalarının da varlığının

farkına varıp ahlakî bir değer katmasını da sağlamaktadır. Böylece çocuklukta başlayan bu saygının yetişkin bir birey olduğunda bu mahremiyet bilinci ile yaşamın her alanına yayılması sağlanmış olmaktadır.

Katılımcıların mahremiyet eğitimi verilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer hususun anne- baba birlikte hareket ederek ifadesini kullandığı görülmektedir. Bu hususta katılımcılardan K21:

“...evde ya da dışarda olumsuz bir durum olduğunda kızımıza bunun yanlış olduğunu söylüyoruz ama bunu yaparken anne babanın birlikte hareket etmesi gerekiyor. Örneğin biz eşimle boşandık ayrı yaşıyoruz benim tasvip etmediğim konularda o esneklik gösterebiliyor. O zaman maalesef çocuk bocalıyor verdiğimiz eğitim de etkili olamıyoruz.”

Yine katılımcılardan K19: *“...Bu konuda anne baba çok etkili ayrıca fikir birliği içerisinde örnek olarak ve birlikte hareket ederek bu eğitim verilmelidir.”* şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitimi verirken özellikle anne babanın birlikte hareket etmesi gerektiğini vurguladıkları görülmektedir. Birlikte hareket edilmeyen durumlarda verilecek olan eğitimin amacına ulaşmadığı, aynı zamanda çocuğun bocalamasına sebep olduğuna dikkat çekilmektedir. Bu da çocuğa verilecek mahremiyet eğitiminin yalnızca anne babayla çocuğun kurduğu bireysel bir iletişimle değil, aynı zamanda anne babanın da birbirleriyle kurdukları ortak mahremiyet diliyle bütünlük kazanıp şekillenmektedir. Eğer anne baba birlikte hareket ederse çocuk da bunu, mahremiyetin sınırlarını içselleştirecek ve güvenli bir alan olduğunun farkına varacaktır.

Katılımcıların ifadelerine göre mahremiyet bilincinin oluşmasında öncelikle anlatılanlarla davranışların uyumlu olması ve birbirini tamamlaması gerektiği vurgulanmaktadır. Yani çocuğa söylenilen davranışın eğer tersi yapılıyorsa anne baba tarafından, zaten bu davranışın kazanılmasında etkili olmayacağı ifade edilmektedir.

Çocuğa mahremiyet eğitimi verirken ilk olarak huzurlu ve güvenli bir ortamda verilmeye başlanmalıdır. Anne babalar mahremiyet ile ilgili konuşma yaparken kendilerini rahat hissetmeli, sanki günlük bir konuşma yapıyormuş gibi sakin bir şekilde bu konuşmayı gerçekleştirmelidir.

Mahremiyet bilincinin oluşturulmasında çocukları korkutarak ya da ürküterek vermeye çalışmak maalesef çocukların kime güveneceklerini bilemeyen ve herkese şüpheyile yaklaşan ayrıca çocuğu sosyal çevrede savunmasız bir hale getirebilir. Dolayısıyla çocuklarımıza gayet kibar bir şekilde yaklaşılmalı, yapılması gerekenler anlatılarak ve yapılmaması gerekenleri yasaklamak yerine konu açık bir dille anlayacakları şekilde konuşularak ve dikkat etmesi gereken noktalar üzerinde durularak öğretilmesi gerekmektedir. Basit bir şekilde konu anlatıldıktan sonra bu süreçte çocuklara dokunmaktan kaçınılmalıdır (Martı, 2020, 19).

Anne babaların çocuklarıyla arasındaki bağ ne kadar güçlü ve sevgi dolu olursa inanç, duygu, düşünce ve değerler noktasında da çocuğun kalbine hitap edebilmesi o denli güçlü olacaktır. Anne babaların çocuğun kendilerinden ne kadar etkilendiğini gözlemleyerek buna dikkat etmeleri gerektiğinin farkında olmaları gerekmektedir.

Anne babaların çocuklara mahremiyet eğitimi verirken, erkek ve kız çocuklarının farklı kişilik özelliklerine sahip olduklarını bilerek ve bu özelliklere dikkat ederek bu eğitimi vermeleri önemlidir. Dolayısıyla çocukların kişilik özelliklerinin farklı olduğunun bilinmesin mahremiyet eğitimi sürecinde anne babaların ipuçları yakalayarak daha sağlıklı bir eğitim vermelerini sağlar.

Mahremiyet olgusu ve cinsellik konularında eğer çocuğa doğru ve yeterli bilgiler verilmezse maalesef çocuk bu boşluğu farklı ve yanlış kaynaklardan doldurabilir. Öğrenilen yanlış bilgiler ise çocuğun duygusal ve ruhsal açıdan sorunlar yaşamasına yol açabilir (Çakır,2015, 33). Bu nedenle mahremiyet eğitimi çocuğa verilirken bu hususlara dikkat edilmelidir.

Çalışmada araştırmaya katılan velilere, mahremiyet eğitimi verirken nelere dikkat edersiniz, sorusu yöneltilmiştir. Velilerin çoğuna göre düzgün rol model olmaya dikkat ettiklerini, sonrasında söylemler ve yaklaşım tarzlarına özen gösterdiklerini vurguladıkları görülmektedir. Alan yazında yapılan diğer çalışmalara bakıldığında Çalışkan (2019) da araştırmasında katılımcıların birçoğuna göre mahremiyet eğitiminde söylemler ve yaklaşımın önemli olduğu ve özellikle buna dikkat edilmesi gerektiği sonucu elde ettiği görülmektedir. Çalışmaya katılan velilerin çoğunda mahremiyet eğitimiyle alakalı doğru davranışlara sahip oldukları tespit edilmektedir. Ayrıca katılan velilerden bazılarının çocuğun kendine ait bir odası olduğunu ve çocuklarının odalarına girerken izin aldıklarını bunun çocuktaki özel alan tanımlaması için önemli olduğunu ifade ettikleri dikkat çekmektedir.

2.3.2. Çocuğa mahremiyet eğitimi verirken zorlanılan noktalara dair veli görüşleri

Katılımcılara çocuğa mahremiyet eğitimi verirken zorlanılan noktaların neler olduğuna yönelik soru yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri genellikle tuvalet, banyo ve lavabo eğitimi verirken zorlandıklarını vurguladıkları görülmektedir. Ayrıca çocukların bazı davranışlarını oturtma konusunda zorlandıklarını, eşlerin birlikte hareket etmesi adına aile birliğini sağlayabilme konusunda zorluk yaşadıklarını dile getirmektedir. Yine kendilerindeki bilgi eksikliğinden, çocuğun seviyesine inemediklerinden kaynaklı ve çocuğa bedenini korumayı, ayrıca özel bölgelerini öğretme konularında zorluk yaşadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu konuda tuvalet-banyo ve lavabo konusuna vurgu yapan katılımcılardan K3:

“.... Tuvalet eğitiminde kendini temizlemesi konusunda çok zorlandım. Şu anda daha iyiler büyük kızımda bir sıkıntı olmadi diğerine nazaran ama bu çocuğumda yine bazı sıkıntılarımız var hâlâ aşamadık. Çünkü tuvalet eğitimi ilk öğrendiği mahremiyet alanı, bunu oturtursak zaten bu eğitimin büyük bir kısmını oluşturmuş olacağız.”

K22: "...çocuklarda bir gelişim dönemi, kasların el becerilerinin gelişim evreleri var ve tuvalet eğitimi el becerisiyle de alakalı bir durum. İlk kızımda her şey çok kolay oldu. Ama diğerinde tuvalet eğitiminde o temizlik benim için daha zor oldu. Yine lavaboda ve banyoda kapıların sürekli açık bırakılması, banyo yaparken mahremine dikkat etmemesi zorlandığım konular arasında gerisinde zorlanmadım diyebilirim."

K20: "...iki yaşındaki çocuğum henüz tuvalet eğitimi aşamasında olduğu için tam anlatamamıyor. O konuda çok zorlanıyorum ama diğer altı yaşındaki çocuğum duşunu aldıktan sonra nasıl giyinilir bu konuda mesela melekler görür, ayıp günah şeklinde uyararak, o şekilde izah ederek çocuğa eğitim vermeye çalışıyorum beni de anlıyor bir sonraki süreçte de "baba kapıyı ört melekler görmesin, baba kardeşim beni görür, ayıp" gibisinden bu şekilde o bilincin yerleşmeye başladığını gözlemledim."

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında çocuğa mahremiyet eğitimi verirken özellikle tuvalet ve banyo konusunda zorluk yaşandığını, tuvalet ve banyo eğitimi verirken çocuğun kendini temizleme açısından çok zorlandığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla okul öncesi dönemde çocuğun tuvalet eğitimi verilirken hijyen ihtiyacının karşılanması konusunda bedensel temas, aslında mahremiyet eğitimi bir nevi ertelemektedir. Bu durumun çocuğa uygun bir dille yaşına uygun bir şekilde anlatılıp rızası dahilinde yapılması gerekmektedir. Ayrıca sağlığı açısından önemli olduğunu belirterek, özel bölgesine asla bakılmadan anne ya da babanın kafasını çevirerek, çocuğa saygı duyduğunu ve çocuğun değerli olduğu izlenimini kazandırması açısından çok önemlidir. Bunun yanında anne babanın gereğinden fazla çocuğun bedenine müdahalesi, çocuktaki mahremiyet sınırlarını zihninde bulanıklaştırırken, zamanından erken geri çekilmesi de çocuğun henüz bu sınırları tamamen kavrayamayıp yalnız kalmasına sebep olmaktadır. Böylece mahremiyet eğitiminin banyo ve tuvalet gibi alanlarda anne baba tarafından aşırı müdahaleyle ya da tutarsız davranışlarla gerçekleştirilmesi, çocuğun sadece bedenine değil, aslında ileriki yaşamında kuracağı tüm ilişkilerindeki sınırları biçimlendirmesini de sağlayacaktır.

Katılımcıların, çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken zorlanılan hususlar ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer konu aile birliği ifadesidir. Bu konuda katılımcılardan K1:

"Erkek çocukta babanın mutlaka çocuğun gözünün önünde olması gerekli özellikle ergenlik dönemi yaklaşınca. Şimdi aile birliğinden bahsediyoruz aile birliği olmayınca bu noktada zorlanıyoruz. Çünkü o anda babasının orada olmasına ihtiyaç duyarken, bir hareket yapıyor, bir şey söylüyor ya da soruyor, yetersiz kalıyorsun cevap veremiyorsun. Yaptığı şeyle onu suçlayıp, yargılayıp karşıdaki çocuğun "ben yanlış bir şey mi yapıyorum" deyip kabuğuna çekilmesine sebep olunabiliyor. Onun için aile birliğinin olması gerekiyor babaya ihtiyaç duyuyor çocuk..."

K21: *"Ben eşimden ayrıldım... Çocuğuma bir şeyler öğretmek bazı davranışları oturtmak istedim yapamadım hiçbir zaman birlikte hareket edemedik. Özellikle bazı konularda sırf bana inat olsun diye evet dediklerime hayır, hayır dediklerime evet şeklinde karşılık verip çocuğuma kötü örnek oldu... Yani mahremiyet konusunda da şimdi ayırız, farklı hayatlarımız var. Onun da hayatında biri olduğu zaman kızımıza karşı mahremiyet sınırlarına biraz daha dikkat etmesini istedim. Bir de çocuğun gerek kişisel gerek farklı eşyalarını karşı tarafın kullanmasını da asla doğru bulmuyorum uygun değil...Çocuk da bu durumdan rahatsız ama anlatamadım birlikte hareket edemedik maalesef."*

K7: *"...Şu an oğlum altı yaşında poposunu silerken, oğlum poponu sil kurula, artık okula başlayacaksın, bazen çağırıyor popomu sil falan diye artık o kadar bıkkınlık geliyor ki normalde silmemem gerekiyor ama siliyorum, birinci sınıfa başlayacaksın ve bu olmayacak, diyorum onu kabul ettiremiyoruz. Neden çünkü evde tek bunu dayatan sürekli anne, babanın bir yardımı daha da önemlisi örnekliliği, birlikte hareket etme yok çoğu konularda olduğu gibi bu konuda da ben yalnız kalıyorum. Bu nedenle onda da çok etkili olmuyor."*

Katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde bazı katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitimi verirken aile birliğini sağlama konusunda zorlandıklarını dile getirmektedir. Çocuğun cinsiyetine göre özellikle erkek çocuğun belirli dönemlerinde babaya ihtiyaç duyduğunu, bu konuda aslında annenin geri planda olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bir katılımcı yine aile birliğini sağlayamamasından kaynaklı çocuğuna istediği gibi bir eğitim veremediğinden bahsetmektedir. Yine bir katılımcı da bu konuda eşi tarafından yalnız bırakıldığını bu sebeple katılımcının çok zorlandığını dile getirdiği görülmektedir. Dolayısıyla mahremiyet eğitiminde aile birliğinin sağlanamaması, örneğin babanın özel alana saygı konusunda hassasiyet gösterip, annenin bu sınırları ihlal etmesi, ya da tam tersi durumda o çocuğun zihninde mahremiyetin kişiden kişiye değişen bir durum olduğu algısını oluşturarak bütün hayatını etkileyebilmektedir. Bu nedenle de aile birlikteliğinin sağlanması önem arz etmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken zorlanılan hususlar ile ilgili bazı davranışları oturtma konusunda zorlandıkları vurgulanmaktadır. Bu hususta katılımcılardan K10:

"...sosyal medyada, YouTube vesaire orada zorlanıyoruz sınırlama noktasında. Evde eşimle duruyor, belki eşim çok dikkat etmiyor arkadaşıyla izliyor ben ortamda yokum, geldiğimde kötü şeylerle karşılaşmadım desem yalan olur karşılaştım. Bu nokta beni zorluyor veya ben görmüyorsam da elinde televizyondan da açabiliyor o noktada şu an zorlanıyorum ama artık bir an önce bu davranışları oturtturmamız gerekiyor alışması açısından."

K14: *"Kızımda çok zorlandım. Tuvalette asla kapıyı kapattırmaz biz girdiğimizde de rahat bırakmaz. Anne babanın odasına girerken izin almadan pat diye içeri girer. Her defasında tekrarlamamıza rağmen hiç umursamaz. Ayrıca telefon ve televizyon konusunda da bizi çok zorluyor."*

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcıların çocuklarına mahremiyet eğitimi verirken çocuğunun özel alan mahremiyetini öğrenme konusunda, kişilerin tuvalet ya da banyodayken tek başlarına olmaları gerektiği konusunda ve özellikle de televizyon ve sosyal medya kullanımıyla ilgili zorlandıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla mahremiyet eğitiminde bu alanlara ilişkin yaşanan güçlükler mahremiyetin hem mekânsal hem psikolojik ve hem de dijital boyutlarını ortaya koymaktadır. Ayrıca bu eğitimde özellikle çocuğa özel alana saygının yerleştirilmesi, banyo ve tuvalet gibi bireysel mahremiyet gerektiren alanlarda bireylerin tek başına kalması gerektiğinin desteklenmesi ve sosyal medya konusunda da çocuğu koruma amaçlı birtakım tedbirlerin alınması gerekmektedir

Katılımcıların, çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken zorlanılan hususlar ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer görüş bilgi eksikliği ifadesidir. Bu hususta katılımcılardan K8:

“...mesela çocuk nasıl doğar diye sorduklarında leylek getiriyor denildiği vakit olay bitiyor zaten. Onu çocuğun anlayacağı bir dilde anlatmak gerekiyor. Bunu anlatmak için öğrenmek gerekiyor. Bu nedenle eğitimler düzenlenmeli seminerler verilmeli farklı kurumlar ve Diyanet tarafından olabilir...Ayrıca mahremiyet bilincini oluşturma konusunda herkes aynı imkanlara sahip değil. Mesela biz bir kitaba ulaşabiliriz. Ya da bir video açıp izleyebiliriz. Eksik kaldığımız noktalarda birisine danışabiliriz. Hiç okul görmeyen, aile baskısıyla yetişip erkek egemenliği altında olan kadınlar var. Bu konuda eğitim almayan insanların mahremiyet bilincini çocuklarına anlatırken ne derece etkili olacakları tartışılır. Bu insanlar kendilerinin sahip olamadığı ya da eksik kaldığı mahremiyet bilincini çocuklarına nasıl aktaracaklar? Mahremiyet eğitiminden yoksun büyüyen çocuklar kendi haklarını nasıl koruyacak yetişkin bireyler olup ailelerinin baskılarına maruz kaldıklarında kendilerini nasıl savunacaklar. Dolayısıyla buradaki eğitimsizliğin bilgi eksikliğinin giderilmesi gerekir.”

K15: *“... zorlandım, hala zorlanıyorum. Mesela, anne baba neden beraber yatıyor, neden kardeşim sizin yanınızda onu anlatamıyorum, ... mahremiyet, cinsellik konusunda aşırı derecede zorlanıyorum. Yanlış bir şey söylerim de yanlış algılanır diye. Kısa anlatmaya çalışıyorum ama bir yere kadar öğrenip geliyor arkadaşlarıyla evcilik oynarken anne olmayı baba olmayı. Ama dediğim gibi özellikle cinsel organını tanımaya çalışırken çok zorlanmıştım, hala zorlanıyorum, anlatamıyorum çok fazla kendimizi geliştirmemiz gerekiyor o konuda kesinlikle. Yani kaynaklardan falan bakmaya çalışıyorum ama yeterli olmuyor maalesef. Bu konularda anne babalar olarak eğitimlere, seminerlere ihtiyacımız var.”*

Yine katılımcılardan K18: *“Biz de bilinçli değiliz kendimize göre cevaplar veriyoruz. Ama çok bilinçli cevaplar değil. Çünkü bununla ilgili bir eğitim ya da aileden gelen bir katkı yok bize...ayıp, günah açma şeklinde öğretildi maalesef. O yüzden biz de çok bilinçli değiliz.”* şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcılar çocuğa mahremiyet eğitimi verirken çocuğun seviyesine inemediklerini, bu konuda çok büyük eksikliklerinin olduğunu bunun da bilgi eksikliğinden kaynaklandığını vurgulamaktadır. Özellikle çocukların sormuş oldukları

birtakım sorulara cevap veremediklerini, bu durumun onları rahatsız ettiğini, bu konuda bilinçlenmek için çeşitli eğitim ve seminerlere ihtiyaç duydukları ifade edilmektedir. Ayrıca henüz evine televizyon girmemiş, okul nedir görmemiş, mahremiyet bölgelerinde yaşayan insanların özellikle bilgilendirilmeleri gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bazı katılımcıların bu konuda her kurumdan, öncelikle de Diyanet kurumundan mahremiyet bilincinin oluşturulması, bu eğitimin çocuklara nasıl verilmesi gerektiğiyle ilgili eğitim ve seminerler verilmesi konusunda beklentilerinin olduğunu vurguladıkları da tespit edilmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken zorlanılan hususlar ile ilgili bedenini koruma ve özel bölgelerini öğretme konusunda zorlandıkları vurgulanmaktadır. Bu hususta katılımcılardan K25: *“Özellikle çocuklara beden mahremiyeti ve özel bölgelerini anlatabilme konusunda çok sıkıntılar yaşıyabiliyorum.”* ve K10:

“...tabii ki bedenlerini koruma noktasında öğretirken özel bölgeleri öğretme konusunda bayağı zorlandığım dönemler oldu. Bunu oturtana kadar baya zaman geçti. Yani aşama aşama oturttuk diyebilirim. Ama artık beş yaşında olduğu için kendisi buna dikkat etmeyi biraz daha öğrendi diyebilirim.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, bazı katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitimi verirken özellikle bedenini korumayı ve özel bölgelerini öğretme konusunda zorluk yaşadıklarını dile getirmektedir. Yine bazı katılımcıların bu davranışı yerleştirene kadar bayağı zaman geçtiğini vurguladıkları, çocuklara bu konuları anlatırken de iletişim dilinde nasıl anlatmaları gerektiği konusunda zorlandıklarını ifade etmektedir. Görülüyor ki çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken karşılaşılan en temel zorluklardan biri de çocuğun beden farkındalığını öğretecek kavramları karşılamada seviyesinin yeterli olmadığıdır. Özel bölge kavramı, çocuk zihninde bu bölgenin nereler olduğunu, nerede başladığını ve nerede bittiğini, kime ve neye göre özel olduğu gibi soyut kavramları oturtamayacak kadar karmaşık gelmektedir. Bu nedenle özel bölge öğretimi çocuğun bilişsel gelişimiyle de yakından ilgilidir.

Katılımcıların, çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken zorlanılan hususlar ile ilgili görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer görüş çocuğun seviyesine inememe ifadesidir. Bu hususta katılımcılardan K18:

“...verdiğim cevap doğru mu, bu yaşta bu cevap verilir mi, ya da işte hani beş yaşındaki çocuğa bu denilir mi gibi. Aslında her doğruyu söyleyebilirsin ama bu yaşta çocuğa bütün doğrularını anlatamazsın. Bazı şeyleri onun yaşına nasıl anlatabilirim diye düşünüyorum bu konuda zorlanıyorum. Erkek çocuk olduğu için babanın örnekliliğine ihtiyacı oluyor ama genelde anneler hem baba hem anne olmak zorunda kalabiliyorlar bu da yanlış. Aslında bunu nasıl yapacağımızı da bilemiyoruz... Bu nedenle bizlerin eğitimlere ihtiyacımız var.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcılardan bazılarına göre çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken zorlanılan noktalar arasında çocuğun seviyesine inememekten kaynaklı bu eğitimde yeterli olamadıklarını söyledikleri tespit edilmektedir. Bu konuda ailelerin bilinçsiz olduğu, bu eğitimi verenin genellikle anne olduğu ama bunun doğru olmadığı belirtilmektedir. Çünkü çocukların cinsiyetlerine göre belirli dönemlerde özellikle erkek evlatların babaların desteğine ve rol model olarak bazı konularda çocuklarını bilinçlendirmeleri gerektiği üzerinde durulmuştur. Lakin babaların da bu konularda yeterli eğitime sahip olmadığı vurgulanarak eğitim ve seminerlere olan ihtiyaç bir kez daha dile getirilmiştir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken zorlanılan hususlar ile ilgili çevreden olumsuz davranışlar görme konusunda olduğu vurgulanmaktadır. Bu hususta katılımcılardan K2:

"Zorlandığımız noktalar oluyor. Yani bunu bir kere hani bedensel olarak zaten sen küçük çocuk alıp emzirmek için şu odaya götürdüğünde bir başkası tarafından zorlanıyorsun. Toplumsal uyum noktasında aynı şekilde. Büyüdükçe mesela denize gidiyoruz yazın kuzenleriyle ya da arkadaşlarıyla. Farklı tarz giyinmeyi tercih ediyor ama biz daha uygun olsun diye söylüyoruz. Bu sefer onu yapıyor ama o arada kalıyor çocuk olduğu için, sen arada kalıyorsun. Ait hissettiği kişiler gibi olmaya çalışıyor, özentili oluyor... bunun duygusal, psikolojik boyutu olarak sen birey yerine koyuyorsun, onun için hayatını düzenleyip değiştiriyorsun ama toplum tarafından kabul görmüyorsun. İşte burada her zaman farkındalıklı bir yaşam sürmek gerekiyor...Biz bile zorlanıyoruz çocukların uyum sağlaması da zor tabii. Aslında yine mahremiyet eğitimine çıkıyor bütün kapılar. Okulda olumsuz bir durum yaşadım kızım ve artık gitmek istemedi. Her anne baba çocuğuna bu mahremiyet eğitimi verebilse aslında bu çocuklar da birbirine karşı çok saygılı olacaklar. Sen uğraş dur, mahremiyet eğitimi ver ama orada seni ihlal edip uygulamadıktan sonra hiçbir geçerliliği yok. Bunlar çok büyük zorluklar ben özen gösteriyorum mesela diyorum ki bu yemesin daha, tamam saygı duyayım ama öğretmen yesin diye ısrar ediyor, ben bir sınır koyuyorum çocuğuma saygı duyuyorum, ama toplum dayatıyor. O zaman çocuk bocalıyor. Mesela doktor, açın, çabuk bir an önce bakacağım, diyor ama çocuk korkuyor burada bunlar zorlaştırıyor mahremiyet eğitiminin verilmesini."

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre katılımcılardan (K2) kodlu katılımcının çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken zorlanılan hususlar konusunda daha bunun doğumdan hemen sonra çevreden görmüş olduğu olumsuzlukları sıralamasıyla başlamaktadır. Katılımcı mahremiyet bilincini oluşturmak adına çocuğu emzirmek, beslemek için farklı bir odaya gitmesinin bile çevre tarafından hoş karşılanmadığını ifade etmektedir. Ayrıca uyum konusunda, anne babalar ne kadar dikkat etseler de bu eğitimi vermek için, çocukların çevreden gördükleri akrabalarına, arkadaşlarına özenerek onlar gibi yapmak istediklerine, bunun da çocuğu psikolojik açıdan yıpratarak arada kaldığına yani kısacası kişiye göre doğru olan bazı davranışların toplum tarafından kabul görmediğini ifade etmektedir. Aynı zamanda çocukların okul ya da girdikleri ortamlarda mahremiyet ile ilgili bir olumsuzluk yaşadıklarında çocukta bir anlam

karmaşasının meydana geldiği üzerinde durulmaktadır. Yani anne babalar bu bilinci oluşturmak, mahremiyet eğitimi vermek için ne kadar çabalasalar da çocukların bulundukları ortamlardaki gerek öğretmenler gerek çalışanlar ve arkadaşları tarafından aynı hassasiyet gösterilmediğinde anne babanın vermiş olduğu bu eğitimin bir fayda sağlamadığı vurgulanmaktadır.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde özellikle katılımcıların deneyimlerinden hareketle çocuğa aktarılacak olan mahremiyet eğitimi sadece bilinçsel veya davranışsal içeriklerle sınırlı olmadığını göstermektedir. Bunun yanında ebeveynlerin pedagojik yeterlilikleri, aile içi iş birliği ve iletişim konusuyla doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Çocuğun tuvalet, banyo ve lavabo eğitimi gibi günlük temel bakım süreçlerinde yaşanan zorluklar, mahremiyet eğitiminin yapılan pratiklerle karşılık bulan bir alan olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca ebeveynlerin bilgi eksiklikleri, çocukla arasındaki iletişimde yaş düzeyine uygun yaklaşım geliştirmekte yetersiz olmalarına yol açmaktadır. Bu durum mahremiyet eğitiminin niteliğini doğrudan etkilemektedir. Bunun yanında ebeveynlerin birlikte hareket etmesi ve tutarlı davranamaması çocuğa verilen mesajların çelişkili hale gelmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla mahremiyet eğitiminin başarıya ulaşması sadece çocuğun hazır bulunuşluk seviyesiyle ilgili değil ebeveynlerin bilgi donanımları, iletişim becerileri ve aile içi birliktelik düzeyiyle de doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, mahremiyet eğitimi ebeveynlerin bireysel sorumluluğunun ötesinde, aile içi etkileşim dinamiklerinin ve ebeveynlerin pedagojik yeterliliklerinin bütüncül bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

2.4. Mahremiyet Eğitiminin Zamanı Konusundaki Veli Görüşleri

Katılımcılara mahremiyet eğitiminin hangi yaştan itibaren verilmesi gerektiğine dair soru yöneltilmiştir. Katılımcıların konu ile ilgili görüşleri genellikle çoğunun üç yaşından, iki yaşından, bebeklikten itibaren, bazı katılımcıların anne karnında, anaokulunda, eş seçimiyle başlaması gerektiğini ifade ettiği görülmektedir. Bu konuda mahremiyet eğitiminin üç yaşından itibaren verilmesi gerektiğine vurgu yapan katılımcılardan K3:

“Üç yaşından itibaren başlanması gerekiyor diye düşünüyorum mahremiyet eğitime. Ben çocuklarıma öyle yaptım en azından yapmaya çalıştım. Kaç yaşına kadar? Bu eğitim bitmez tükenmez... ama o dönemde verirse mahremiyet eğitimi sonraki hayatta daha kalıcı olabiliyor çocuklar için ama üstüne koya koya devam eder.”

K4: “Mahremiyet eğitimi çocuğun cinsel kimliğini algılaması fark etmesiyle başlar. Ben üç yaş diye biliyorum. Çocuk kendindeki farklı özellikleri o dönem anlamlandırmaya çalışıyor. Farklılıkları kendisini de yine öyle kendisindeki farklılıkları vücudundaki değişimleri üç yaşından itibaren anlamaya başlıyor diye düşünüyorum. Örneğin oyun oynarken ya da bir çocukla bir ortamda kendisindeki farklılıklarla arkadaşındaki farklılıkları o yaşta daha kolay algılıyor. Bu cinsiyet kimliğini de bu yaşta algılamaya başlıyor yani ben 3 yaşında diye düşünüyorum.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerini bakıldığında özellikle (K4) kodlu katılımcının mahremiyet eğitiminin çocuğa üç yaşından itibaren verilmesi gerektiğini vurguladığı, çünkü çocuğun bu dönemde cinsel kimliğini, vücut bütünlüğüne dair farkındalığının olduğu dönem olduğunu dile getirmektedir. Dolayısıyla üç yaşın çocukların bedenleriyle ilgili farklılıkları öğrenmeye, isimlendirmeye yani anlamlandırmaya başladıkları bir dönem olduğu vurgulanmaktadır. Yine bu yaşta çocukların artık bedenlerinin özel bölgelerinin nereler olduğu, kimlerin dokunabileceği ile ilgili ifadeleri yavaş yavaş anlayabilecekleri de tespit edilmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitiminin bebeklikten itibaren verilmesi gerektiğini ifade eden katılımcılardan K5:

“Bebekliğinden itibaren başlanmalı ve okul öncesi dönemde kesinlikle tamamlanmış olmalı. Bu çok önemli. Çünkü çocuk onu bir şekilde hissediyor. Mesela çocuğun alt değiştirmesiyle ilgili... Mümkün olduğunca yalnız ve aynı kişi tarafından olmalı... Büyüdüğünde iki yaşında hâlâ bezli olabiliyorlar. O yüzden bebekken verilmeye başlanmalıdır. Banyo olayına gelince iç çamaşırı giymeliler, mayo falan da olabilir. Anne baba da olsa çocukla arasında o kadar büyük bir bağ olmasına rağmen yine o çamaşır olmalı. Ayrıca çocuğun yanında, giyinip soyunma olmamalı bu da çok önemli çocuğa da sürekli üzerini çıkardığımız zaman kimse görmesin diye bunu dile getirmeliyiz ki çocuk bunu biraz daha içselleştirsın.”

K12: “Bebeklikten başlıyor aslında 0-6 yaş arası muhakkak bunun temellerinin atılması gerekiyor. Yani muhakkak aşılacak gerekiyor onu. Başka birilerinin yanında giyinip soyunmamak... böyle AVM’lerde bebek- anne odalarında alt açmamak. Onlar da çok hoşuma gitmiyor emzirmek bile bence hoş değil. Çünkü günümüzde çıplaklık çok fazla olduğu için artık insanlara bu normal olarak aksedilmek isteniyor. O yüzden çocuğumuza da normal gelmesin diye açıkçası. Bebeklikten öyle yetiştirmek dikkat etmek gerekiyor hem ailemizin hem de toplumumuzun refah ve selameti için.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin bebeklikten itibaren çocuğa verilmeye başlaması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Yine bu eğitimi verirken nelere dikkat edilmesi ve nasıl davranılması gerektiğiyle ilgili örnekler verilerek. Özellikle bir katılımcının kalabalık yerlerde, AVM’lerdeki bebek odalarında mahremiyete dikkat edilmediğini, annelerin gerek çocuğun altını değiştirirken ve çocuğu beslerken kim girip kim çıkmış, hiç dikkat etmediklerini, bunun da aslında normal bir davranış olmadığını, toplum açısından bakıldığında toplumdaki huzur ve toplumun bekası için, mahremiyet eğitiminin çocuklara mutlaka kazandırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Mahremiyet eğitimi, bebeklik döneminde başlar. Bu nedenle ebeveynler, akrabalar ve yakın dostlar tarafından çocuk sevilirken vücudunun özel bölgelerine dokunulmamalıdır. Özel bölgelerini öperek veya vurarak sevmek doğru değildir. Bu davranışlardan kaçınılması gerekir.

Ayrıca mahrem bölgelerini göstermeye teşvik edilip şakalar yapmak da yanlıştır. Dikkat edilmesi ve unutulmaması gereken nokta, çocuğun vücudunun bütün bölgelerinin dokunulabilir ve sevimli olduğu fikrinin çocuğu herhangi bir istismar davranışına karşı savunmasız bırakabileceğidir (Martı, 2020, 21).

Bebeklik döneminde çocukların kıyafetlerini başkalarının yanında değiştirmek, nasıl olsa yaşı küçük diyerek çocukları iç çamaşırlarına kadar soymak ya da çıkarmasına göz yummak yapılan en büyük hatalardandır. Ayrıca dört beş yaşlarından sonra çocukları banyo yaptırırken banyoyu iç çamaşırları ile yaptırmak, iç çamaşırı çıkarırken ve temizlerken kafamızı, gözlerimizi çevirmek (saygı) çocuğun mahremiyet bilincinin ve saygı değerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Yine tuvalette temizlenme konusunda özellikle yedi yaşından sonra kendi özel bölgelerini temizlemeleri sağlanmalı bu da önemli bir ayrıntıdır (Bilgiç, 2017, 101).

Katılımcıların vermiş oldukları ifadelerine bakıldığında, çocuğa verilecek mahremiyet eğitiminin anne karnında başlaması gerektiğine dair görüş beyan eden katılımcılardan K1: *"Anne karnında başlamalı. Neden? İçeceği anne sütünün oluşmasıdır annenin yediği içtiği. Mahremiyet eğitimi de çok önemli. Anne babanın, anne babalık faaliyeti başladığı andan itibaren başlamalı..."* ve K25: *"Bence bu eğitimin çocuğun anne karnında iken verilmesi gerekmektedir. Çünkü anne karnındaki olumlu ve olumsuz durumları çocuk hisseder mutlaka, o açıdan da çok önemlidir diyebiliriz."* şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine baktığımızda bazı katılımcıların çocuğa verilecek mahremiyet eğitiminin ilk olarak anne karnında verilmeye başladığını hatta annenin beslenmesiyle ilgili yiyeceği yiyeceklerden tutun da içtiği içeceğe kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca bazı katılımcıların da anne karnında olan bebeğin annenin yaşadığı bütün olaylardan etkilendiğini, olumlu ve olumsuz duygu durumlarını hissettiğini belirterek bu açıdan da mahremiyet eğitiminin verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, çocuğa mahremiyet eğitiminin iki yaşından itibaren başlanması gerektiği vurgulayan katılımcılardan K20:

"...mesela iki çocuğum var birisi altı diğeri iki yaşında. İki yaşından itibaren eşim özellikle mahremiyet konusundan titiz davranıyor. Şu anda tam küçük yaşta tuvalet eğitimi gördüğü için orada yavaş yavaş bilinçaltına yerleştirmeye çalışıyor. Çünkü eğer bu yaşlarda verilmezse ileriki yaşlarda gecikebilir. Neyin ne olduğunu anlamayabilir. Artık kalabalık bir çevreye gireceği için başka insanlardan dışarıdan gelebilecek zararları algılayamayabileceği için erkenden öğrenmesi gerektiğini düşünüyorum."

(K8): *"...iki yaştan itibaren verilebilir diye düşünüyorum. Zaten anne, baba artık herkes bilinçli çok okuyor, görüyor sosyal medyada araştırıyor ya da her şey zaten açık biliyorsunuz internet var herkes her şeyi çok kolay bir şekilde araştırabiliyor. Çocuğun konuşmaması eğer bir etken değilse konuşabiliyorsa zaten kendini ifade edebiliyordur. İki yaştan itibaren, görme*

ve algıyla da yapıyor...bilinç açık olduğundan bu yaştan itibaren verilmeli diye düşünüyorum.”

Şeklinde dile getirmektedir.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde bazı katılımcıların çocuğun mahremiyet eğitiminin iki yaştan itibaren verilmesi gerektiğini vurguladıkları görülmektedir. Özellikle tuvalet eğitimi verilirken bu bilincin yavaş yavaş çocuğun bilinçaltına yerleştirilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Yine çocuğun mahremiyet eğitimine iki yaşından itibaren başlanması gerektiğini vurgulayan bir katılımcının buna gerekçe olarak yürümeye başlayan çocuğun artık daha kalabalık bir çevresi olacağını ve bu çevreden gelebilecek istismarlara karşı çocuğu korumanın çocuğa verilecek olan mahremiyet eğitimiyle mümkün olacağını dile getirdiği görülmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, çocuğa mahremiyet eğitiminin aslında eş seçimiyle başlayacağını ifade eden katılımcılardan K10: *“Başta eş seçiminde başlar, erkek çocuğu özellikle babayı model alacağı için...”* ve K16:

“...mahremiyet eğitimi ölene kadar. Başlama zamanlaması hamile kalmadan önce bence yani onun öncesinde eş seçimine bile götürebiliriz bu eğitimin zamanlamasını. Çünkü aile eğitimi olacak, baba da eğitimi olmak zorunda, bu konuda hem fikir olacaklar. Hamile kalmadan önce yani besmeleyle başlar ya aslında mahremiyet eğitimi ben öyle düşünüyorum.”

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde çocuğa verilecek olan mahremiyet eğitiminin eş seçimiyle ilişkilendirdiği görülmektedir. Bunun gerekçesi olarak da seçilecek eşin yarının babası olacağı, çocuğunu yetiştireceği, bu nedenle eş seçiminde bunların dikkate alınması gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Çünkü seçilecek olan bu eşle kişi hayatını birleştirerek bir ömür geçirecektir. Yapılacak olan evliliğin meyvelerinin olgunlaşması açısından da yine seçilecek olan bu eşin bilgili, eğitimi ve ahlaklı, her açıdan insanlara, özellikle de çocuklarına örnek olabilecek vasıflarda olması gerekmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, çocuğa mahremiyet eğitiminin anaokulundayken başlanması gerektiğini vurgulayan katılımcılardan K18:

“Anaokulunda biraz daha bizim gözetimimiz dışında oluyorlar göremiyoruz ne yaptıklarını evdeyken koruyabiliriz ya da dediğim gibi evde kendi çevremizde büyütüyoruz. Tanıdığımız insanların çocuklarıyla bir araya geliyor. Ama okulda tanımadığım bir sürü insanın çocuğuyla bir araya geliyor ve aile yapısını bilmiyorsun. O çocuğa normal gelen bir şey senin çocuğuna normal gelmiyor. Mesela küfür olayı vardı bizim sınıfta çocuğun hiçbir suçu yok. Çünkü aileden gelen bir şey çocuk onu küfür olarak bilmiyor bile. Ama bu çocuk da onun küfür olduğunu bilmeyip ondan alılabiliyor. O yüzden anaokulunda başlamalı bu eğitim. Aile ile de desteklemeli yani ailede bitiyor. Her çocuk bu imkanlara sahip olamayabiliyor bilinçli ailesi olmadığı için o da diğer çocukları etkileyebiliyor maalesef.”

Şeklinde vurguladığı görülmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında çocukların okul öncesi dönemde artık ailelerinin gözetiminden çıkarak sosyal çevrelere girmesi, çocuğa verilen mahremiyet eğitiminin sadece aile temelli bir süreçle sınırlı olamayacağına işaret etmektedir. Çocuğa ailesi tarafından verilen mahremiyet eğitimi, okul ortamında farklı sosyo-kültürel altyapılardan gelen arkadaşlarıyla etkileşimde olmaktadır. Bu da bireysel ailelerin mahremiyet hakkındaki bilinç düzeyleri arasındaki farklılıkların çocukların arasındaki davranış aktarımı yoluyla yayılmasına sebep olabilmektedir. Mesela aile ortamında çok normal olan bir davranışın başka bir çocuk için riskli veya sakıncalı bir tutumun içselleştirilmesine imkân sunabilir. Dolayısıyla mahremiyet eğitimi sadece ailelerin sorumluluğu olarak değil, okul kurumunun da bilinçli olarak üstlenmesi gereken toplumsal bir görevdir. Böylece hem aileden gelen değer aktarımındaki farklılıklar dengelenebilir hem de çocukların ortak bir ahlaki ve sosyal bilinç zemininde buluşmaları sağlanabilir.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde mahremiyet eğitiminin başlangıç zamanına ilişkin toplumsal ve bireysel algıların oldukça farklılık gösterdiği dikkat çekmektedir. Bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin doğum öncesi döneme, hatta anne karnına kadar indirilebileceğine vurgu yaparken bazı katılımcılar bebeklik, 2-3 yaş sonrası ya da okul öncesi dönemi uygun görmektedir. Bu çeşitliliğin mahremiyet eğitiminin evrensel bir başlangıç noktasından ziyade bireylerin kültürel, dini ve pedagojik referanslarıyla şekillendiğini bize göstermektedir. Ayrıca bazı katılımcıların özellikle eş seçimi aşamasında başlayan mahremiyet eğitimi vurgusu bu eğitimin sadece çocukluk dönemiyle sınırlı olmadığını, aile kurma süreçlerini de kapsayan çok katmanlı bir değer aktarımı olarak algılandığını göstermektedir. Dolayısıyla mahremiyet eğitimi katılımcı perspektiflerinde biyolojik gelişim aşamalarıyla sınırlı kalmayıp, yaşamın farklı evrelerine yayılan hem bireysel hem de toplumsal düzeyde süreklilik gösteren bir süreç olarak anlamlandırıldığını göstermektedir.

2.5. Mahremiyet Eğitiminin Hangi Kurumlarda Verilmesine Dair Veli Görüşleri

Katılımcılara çocuğa mahremiyet eğitimi hangi kurumlarda verilmelidir şeklinde soru yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri genellikle eğitim kurumlarından okul, anaokulu, 4-6 yaş Kur'an kursları, kültür merkezleri, yaz Kuran kursları, spor kursları, hastane ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığında verilmesi gerektiği yönünde olmuştur. Bu konuda mahremiyet eğitiminin okullarda verilmesi gerektiğini vurgulayan katılımcılardan K4:

"...ilkokul, ortaokul, lise bütün kurumların hepsini sayabilirim çünkü çok hassas bir konu bu mahremiyet konusu. Liseye gelmiş ama hala mahremiyetten haberi olmayan ya da olup da önemsemeyen, dikkat etmeyen gençlerimiz var. Keşke o döneme kadar öğrenilse ama maalesef her anlamda her zaman öğretilmeli veya hatırlatılmalı."

K9: *"...ilkokul, ortaokul hatta lise çok önemli diyebiliriz. Lisede çocukların gözü açılıyor hayatın daha farkında oluyorlar. Çok etkili olmaz belki ama caydırıcılığı olur, gelişmiş oluyor çocuklar her şeyi almış gibi görünüyor ama bence değil çünkü en ufak bir şey öğretmenle mi alakalı öğretmenin iletişimiyle mi bilmiyorum ama bazı çocuklarda öğretmenlerin söylediği*

şeyler yer ediyor. Yani etkili midir belki değildir ama liseye kadar o mahremiyet eğitimi her şekilde verilmeli, toplumun refahı için her an üzerinde durulmalı bence bu konunun.”

Şeklinde beyan emektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre mahremiyet eğitiminin ilkokul, ortaokul ve hatta lise düzeyinde bile verilmesi yönünde görüş beyan ettikleri dikkat çekmektedir. Mahremiyet eğitiminin ilk olarak ailede verilmesi gerektiğini vurgulayan hemen hemen bütün katılımcıların ailede verilen bu eğitimin bazı durumlarda yeterli olmadığını, hatta yeterli olsa bile çeşitli kurum ve kuruluşlardan desteklenerek mutlaka verilmesi gerektiği üzerinde durdukları dikkat çekmektedir. Yine bazı katılımcıların liseye kadar mutlaka bu eğitimin verilmesi gerektiğini, fakat çeşitli sebeplerden dolayı bu eğitimi alamayan gençlerin olduğu, bu nedenle lisede bile mahremiyet eğitiminin verilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, çocuğa mahremiyet eğitiminin 4-6 yaş Kuran kurslarında verilmesi gerektiğini vurgulayan katılımcılardan K10:

“Diyanet’in 4-6 yaşına gönderiyorum çocuğumu. Çünkü özellikle bu eğitimin ve değerler eğitiminin bu kurumda daha ayrıntılı ve güzel verildiğini düşünüyorum. Bu nedenle Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 yaş Kur’an kursuna gönderiyorum, çok da memnun kaldığımı söyleyebilirim.”

K14: “Diyanetin 4-6 yaş kursuna giden bir çocuğum var. Bir de ondan büyük ablası var ikisi de aynı ailede yetişmiş olmasına rağmen 4-6 yaş kursuna giden çocuğum daha bilinçli, sorgulayan, dürüstlük, paylaşma değerler gibi bunlara önem veren ve bunu uygulayan, biz uyguladığımızda bizi uyaran bir evlat oldu. Aslında öncesinde kursa verip vermeme konusunda biraz kaygılarımız vardı kararsız kalmıştım. Acaba nefret eder mi diye ama beklediğim gibi olmadı ve çok memnunum.”

K1: Bizim zamanımızda bu şekilde imkanlar yoktu ama biz ne yaptık mesela çocuğunuzu 4-6 yaş Kur’an kursuna göndermeye başladık. Birinci etap bizim için orada başlar, din ve değerler konusunda çocuğumuz daha bilinçli yetişsin amacıyla bu kurumu tercih ettik.” ve katılımcılardan K7: “Kesinlikle 4-6 yaş Kuran kursları, önceden oğlumu iki yıl devlet okuluna götürdüğümde öyle bir mahremiyet eğitimi falan hiçbir şekilde görmedim ama şimdi buraya getirdiğimde birçok şeyde veriliyordu mesela mahremiyet eğitimi.” şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin Diyanete bağlı 4-6 yaş K.K’ nda verildiğini, verilmesi gerektiğini, verilen bu mahremiyet eğitiminden memnuniyetlerini, hatta din ve değerler eğitimiyle birlikte verilip çocuğun bu bilinçle yetişmesi açısından bu kurumu tercih ettiklerini ifade etmektedir. Bazı katılımcıların çocuklarını, farklı sebeplerden dolayı önyargıları olduğu için bu kuruma vermekte tereddüt ettiklerini ama çok güzel sonuçlar alarak, memnuniyetlerini de dile getirerek isabetli bir tercih yaptıklarını vurgulamaktadır.

DİB' e bağlı 4-6 yaş K.K'nda çoğu zaman değerler eğitimi adı altında, Allah sevgisi, merhamet, affetme, doğruluk ve korunma temaları üzerinde durularak çocuklara bu eğitim verilmeye çalışılmaktadır. Bu temalar çocuğun duygusal gelişimiyle doğrudan ilişkilidir. Mahremiyet eğitimi bu minvalde verildiğinde, çocuk kendisinin ne kadar değerli olduğunu, korunmaya değer bir varlık olduğunu hissederek duygusal açıdan güçlenir. 4-6 yaş K.K' ndaki sevgi ve saygı temelli bu atmosfer, mahremiyet eğitiminin duygu yüklü, ayrıca güvene dayalı olması nedeni ile çocuğun bunu daha da içselleştirilmesini sağlamaktadır.

Katılımcıların vermiş oldukları ifadelerine bakıldığında, çocuğa verilecek mahremiyet eğitiminin anaokullarında başlaması gerektiğine dair görüş beyan eden katılımcılardan K12:

"... önce milli eğitimin anaokullarında başlamalı mahremiyet eğitimi. Çünkü aileden sonra ilk karşılaştığı çevre anaokulları. Çocuklarımız orada başka bir ortama giriyor ve ilk defa aile dışınca kuralları, nasıl davranması ve kendini nasıl koruması gerektiğini de aslında ilk burada öğreniyor. O yüzden çok önemli bu eğitimin verilmesi. Özellikle de çocuk istismarlarına karşı zaten okulların içerisinde ilk oradan başlamalı bence."

K15: *"...milli eğitime bağlı kurumlarda verilebilir. Mesela anasınıfında verilmesi gereken bir eğitim bu mahremiyet eğitimi önceleri bu kadar üzerinde durulmuyordu ama günümüzde insanlar daha bilinçli çocuklarının bu eğitimi alması konusunda bu adımı atan ilk yerde anaokulu diye düşünüyorum."*

Yine katılımcılardan K16: *"...anaokulunda başlıyor bu eğitim. Etkinliklerle çocuğa verilmeye çalışılıyor. Mesela çocuklar özel bölgeleri ile ilgili bir etkinlik yapmışlardı. Çocuklarda farkındalık oluşturulması bu konuda çok güzel."* şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında mahremiyet eğitiminin anaokulunda verilmesi, çoğu zaman çocuğun korunması yönüyle ele alındığını göstermektedir. Bu dönem, çocukların bedensel yani sadece vücutlarını tanıması değil, kendine ait olanla karşısındaki kişiye ait olan arasındaki sınırı da ayırt edebilme becerisini kazandırması açısından da önemlidir. Çocuk, hangi davranışların kendisine ait olduğunu, neleri paylaşabileceğini ne zaman evet ya da ne zaman hayır diyebileceğini bu yaşta öğrenmeye başlamaktadır. Anaokullarında verilen mahremiyet eğitimi toplumsal yaşamla da ilişkilendirdiğimizde bu eğitimin sadece bireysel, koruma amaçlı olmadığını, aynı zamanda toplumsal yaşamda sınırların, mesafelerin ve karşılıklı saygının da temellerinin atıldığı bir dönem olduğunu görmekteyiz.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitiminin kültür merkezlerinde verilmesi gerektiğine değindikleri görülmüştür. Bu hususta katılımcılardan K5: *"...kültür merkezleri olabilir. Çocuklarımız oralara da gidiyor böyle sosyalleşeceği sosyal ortamlar çünkü"* ve K25: *"...kültür merkezlerinde verilmelidir. Çünkü çocuklarımız oradaki kurslara gidiyor. Sonuçta bu eğitim bu kurumda verilmeli her yerde çocuğun kendini koruması açısından bunun üzerinde sürekli durulmalı."* şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, bazı katılımcıların mahremiyet eğitimi sadece okul ve aileyle sınırlandırmadığını görmekteyiz. Katılımcıların ifade ettiği gibi bu önemli kavramın sadece okul ve aileyle sınırlandırılması bireysel sorumlulukların da sınırlı kalmasına sebep olur. Halbuki belediyeler ve kültür merkezleri gibi kurumlar mahremiyetin toplumsal bir değer olarak benimsenmesini sağlama açısından büyük öneme sahiptir. Böylece birey sadece kendi sınırlarını değil, birlikte yaşadığı toplumun sınırlarını da tanıma ve gözlemleme fırsatı bularak bu bilincin gelişmesi sağlanmaktadır.

Katılımcıların vermiş oldukları ifadelerine bakıldığında, çocuğa verilecek mahremiyet eğitiminin yaz Kuran kurslarında verilmesi gerektiğine dair görüş beyan eden katılımcılardan K22:

“Yaz kuran kursları çok önemli. Diyanet bu boşluğu tam anlamıyla dolduramıyor. Diyanetin yaz kuran kursları takviminin farklı işleyişi çocukların ailelerinin memleketlerine ya da tatile gitmelerinin etken olması eğitimde hedeflenen verimi en aza düşürmektedir... İnsanlar küçük yaşlarda aldıkları eğitimleri tüm hayatları boyunca devam ettiriyorlar. Bahsi geçen konular nedeniyle alınan bu eğitim yetersiz kalıyor bu nedenle bu stratejinin geliştirilmesi gerekmektedir. Mahremiyet de dahil alınan bütün eğitimlerde bu husus göz ardı edilmemelidir. Ayrıca bu eğitimler verilirken veli de teşvik edilerek eğitimin bir parçası haline getirilerek eğitimler daha kalıcı hale dönüştürülebilir.”

K24: *“Biz de mahremiyet ile ilgili çoğu şeyi camilerde yaz kuran kurslarında öğrendik hocalarımız tarafından. Örneğin tuvalet temizliği... giyim kuşam meselesinden olabilir erkeklerin şöyle giyinmesi lazım bayanların böyle giyinmesi lazım...daha değişik konularda yani onların hiç duymadığı veya duyup da detayına inilmeyen konuları biz elimizden geldiğince anlatmaya çalışıyoruz, anlatmak zorundayız çünkü biz anlatmazsak yanlış yerlerden öğrenebiliyorlar. Bu nedenle yaz Kuran kursları çok büyük öneme sahip”*

K8: *“...mesela camiler diyebilirim oralarda sürekli veriliyor eğitim. Bence çok önemli camiler bu durumda. Yaz kuran kursları ilaç gibi geliyor bizlere çünkü bizler de her şeyi yaz kuran kurslarında öğrendik. Keşke hiç bitmese kapanmasa gerçekten çok önemli bir yere sahip camilerimiz...”*

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında bazı katılımcıların, özellikle dinî eğitim alan katılımcıların, bu eğitimlerini Yaz K.K’ nda aldıklarını, bu dönemde alınan eğitimin hayatlarında hala etkili olduğunu, bu açıdan yaz kurslarının önemini belirttikleri tespit edilmektedir. Bu konuyla ilgili özellikle bir katılımcının Yaz K.K’nın zamanlama açısından yeterli gelmediğini ve Diyanetin bu konuyla ilgili boşluğu bir an evvel doldurması gerektiğini vurgulamaktadır. Yaz K.K’nda mahremiyet eğitiminin, görevli hocalar tarafından gayet güzel ve ayrıntılı bir şekilde anlatıldığını, ayrıca tuvalet eğitimi, temizliği ve adabı, kılık kıyafetteki sınırlar ve nasıl olması gerektiği, daha birçok konuda çocuklara bu eğitimlerin verildiği,

çocukların da bu ortamlarda gayet rahat davrandıklarını ve verilen bu eğitimlerden olumlu sonuçlar alındığı tespit edilmektedir.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitiminin Spor kurslarında da verilmesi gerektiğine değindikleri görülmüştür. Bu hususta katılımcılardan K1:

“Biz spora gönderiyoruz antrenörümüz diyor ki kızlar şurada erkekler burada çalışsınlar, kızlar ve erkekler hareketlerine dikkat etsin diye sürekli uyarır bizi. Kızlarla erkekler birbirleriyle çok fazla haşır neşir olup sporun doğasını bozamazlar oraya spor yapmak için geldiyse o iş için oradalar ve bunu yerine getirirler bu sadece gittiği yerde aldığı eğitim kurumlarıyla alakalı değil her yerde ve alanda bu bilinçte olunması gerekiyor.” (K1).

K13: *“...spor salonu olur. Çünkü bu alanda da çocuklar kız erkek karışık, temasın olduğu daha doğrusu olmak zorunda kaldığı bir yer spor salonları kursları. O yüzden bu kurslarda mahremiyet konusunda özellikle dikkat edilmeli, çocukların beden mahremiyeti korunmalı.”*

Şeklinde dile getirmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, bazı katılımcıların kişinin mahremiyetine dikkat edilmesi ve bu eğitimin verilmesi gereken yerlerden birinin de spor kursları olduğunu dile getirdiği görülmektedir. Bireyin özellikle fiziksel güvenliğini sağlaması açısından mahremiyet eğitiminin bu alanlarda verilmesi önemli görülmektedir. Ayrıca sınırlar konusunda ve sorumluluklar gibi konularda sosyal becerileri de yine deneyimleyerek öğrendiği yerler bu kurumlardır. Gerek fiziksel temas gerek spor sonrası duş alma, soyunma odalarındaki kılık kıyafetteki sınırlara riayet edilmesi ve farklı durumların (istismar gibi) yaşanmaması adına bu alanlarda da mahremiyet eğitiminin verilmesi ve mahremiyete dikkat edilmesi gerekmektedir.

Katılımcıların vermiş oldukları ifadelere bakıldığında, hastanelerde de çocuğa mahremiyet eğitimi verilmesi görüşünü beyan eden katılımcılardan K11:

“... hastanelerde olabilir. Mesela hastaneye götürdüm çocuğumu çocuğa anlatmalıyım öncesinde bu doktor seni muayene edecek, doktora öyle yaklaşmalı ya da kan alıracak kan aldırma istemiyor işte burada yine o mahremiyeti vücut bütünlüğünü onu korumak olabilir.”

K6: *“...hastaneler olabilir çok önemli çünkü başımdan öyle ufak bir durum geçmişti bir doktorla. Çünkü mahremiyet alanınızı bilmiyorsunuz herhangi bir bölgenize bakması gerektiğini düşünüyorsunuz sonra bakıyorsunuz öyle bir muayene söz konusu değil öğrendiğinizde ise insan kendini kötü hissediyor bunu bizzat deneyimledim o nedenle mutlaka hastanelerde verilmeli.”*

Katılımcıların ifadeleri göz önünde bulundurulduğunda, hastanelerin de mahremiyet açısından çok önemli olduğu görülmektedir. Çünkü hastaneler zaten sağlık açısından ve psikolojik açıdan savunmasız bir şekilde giden bireyin en savunmasız olduğu yerlerdir. Dolayısıyla hastaneler mahremiyetin en yoğun şekilde tehdit edildiği kamusal alanlardır. Mahremiyet eğitimi ile desteklenmeyen süreçte hem hasta hem de sağlık çalışanı tarafından rahatlıkla ihlal edilebilir.

Bu nedenle bu alanlarda mahremiyet eğitimi mutlaka verilmeli ve hastaların mahremiyeti her koşulda sağlanmalıdır.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplarda, katılımcıların çocuğa mahremiyet eğitiminin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda da verilmesi gerektiğine değindikleri görülmüştür. Bu hususta katılımcılardan K18:

“Yani Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından mutlaka verilmeli. Çünkü aileler bu konuda çok bilinçsiz. Öncelikle ailelerin eğitilmesi, bu konuyu öğrenmesi ve nasıl öğretilmesi gerektiğinin bilincinde olması lazım, aile toplumun temeli bu temeli sağlam atacağız ki binamız da sağlam kalemiz de korunaklı olsun.”

Katılımcıların ifadelerine göre mahremiyet eğitiminin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından özellikle ailelere verilmesi gerektiğini, ayrıca bu konuda aileleri bilinçlendirerek onların da bu eğitimi nasıl vermeleri gerektiğini öğrenmeleri açısından çok önemli olduğunu, zira sağlam güvenilir huzur dolu bir toplum inşa etmek için bunun önemine dikkat çekilmektedir.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde mahremiyet eğitiminin verilmesi gereken kurumlara dair bulguların, mahremiyet eğitiminin sadece ailede değil bunun yanında formel eğitim kurumları olan okul, anaokulu; dinî/değer temelli kurumlar olan 4-6 yaş Kur'an kursları, yaz Kur'an kursları, kültür merkezleri, ayrıca spor kursları ve etkinlik temelli kurumlarla sağlık ve sosyal politika alanı olan hastaneler ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi farklı kurumlarda da bu eğitimin verilmesi gerektiğine ve birbirini tamamlayan bir işlev gördüğüne işaret etmektedir. Aynı zamanda mahremiyet eğitiminin sadece bilişsel bir aktarım olmayıp günlük yaşam pratiği ve koruyucu boyutları olan bir süreç olarak kavrandığını vurgulamaktadır.

2.5.1. Anaokulları ve 4-6 yaş Kur'an kurslarındaki mahremiyet eğitimine dair veli görüşleri

Katılımcılara anaokullarında ve 4-6 yaş Kur'an kurslarında verilen mahremiyet eğitiminin yeterli olup olmadığı ile ilgili soru yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri, evet yeterli verilen eğitimden çok memnunum, veli ve öğretmen arasında iletişim eksikliği var arttırılabilir ama yine de memnunum, bazı katılımcıların da yeterli olmadığı yönünde ifadeler kullandıkları görülmektedir. Yeterli görüp memnuniyetlerini dile getiren katılımcılardan K16:

“Yeterli ben çok memnunum iki oğlumu da ilk önce sevgi anaokuluna gönderdim orada kuralları öğrendiler daha sonra 4-6 yaşa iki sene boyunca gönderdim. Kimisi sıkılabileceğini söylese de 4-6 yaşlar gerçekten kurtarıcı oldu. Anne babanın veremediği eğitim veriliyor orada mahremiyet eğitimine de gayet güzel değindiler, çocuğumun davranışlarında ben bunu çok güzel gözlemledim.”

K12: “Evet zaten okul gruplarımızda da rehber öğretmenimiz sürekli anketler bilgilendirme videoları ekstra ara ara toplantı yaparak bizi bu konuda çok güzel bilgilendirdi. Özellikle bu konuda bir toplantımız sadece mahremiyet konusunda olmuştur. Onun dışında hani her zaman bizi destekleyici mesajlar atıyor ben buradayım kafanıza takılan bir şey olursa muhakkak görüşelim diye sürekli bizi boş bırakmıyor. Böyle destekleyici video makaleler sürekli atıyor ve okuyoruz rehber öğretmenimizden memnunuz.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcılardan K6 yeterli olduğunu ve memnuniyetini dile getirdiğini hatta ağız alışkanlığı sebebiyle çocuğuna uygun olmayan kelimeler kullandığında çocuğunun onu uyardığını, dolayısıyla alınan bu mahremiyet eğitiminin çok faydalı olduğunu ifade ettiği görülmektedir:

“Tabi çok memnunuz ayıp diyor mesela konuşmalarımıza da... ben çocuğuma bir şey olduğu zaman anlamıyor, geri zekalı diyebiliyorum ama ayıp diyor, halk dilinde uygun olmayan ifadeler kullandığımızda hemen uyarıyor. Örneğin hani küfür konuşmuyoruz da bazen kaçıyor “anne öyle değil” diyor uyarıyor çocuk seni o da bir mahremiyettir bana göre.”

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında bazı katılımcıların kurumlarda verilen mahremiyet eğitiminden çok memnun olduklarını hatta bir katılımcının Diyanetin 4-6 yaş kursuyla ilgili çocuğunu verip vermeme konusunda tereddüt ettiğini ama çok güzel sonuçlar aldığını, tereddüdünün yersiz olduğunu ve memnuniyetini dile getirdiği görülmektedir. Yine bir katılımcı çocuğunu bir yıl normal anaokuluna gönderdiğini, sonrasında Diyanetin 4-6 yaş K.K’ na verdiğini ve mahremiyet eğitimi konusunda 4-6 yaş K.K’ nda verilen eğitim ile anaokulundaki mahremiyet eğitimi karşılaştığını ve 4-6 yaş K.K’ ndaki eğitimin daha ayrıntılı, daha özen gösterilerek anlatıldığını ifade ettiği tespit edilmektedir.

Katılımcıların ifadelerini göre anaokullarında ve 4-6 yaş kur’an kurslarında verilen mahremiyet eğitiminden memnun olduklarını fakat daha da artırılabilirliği konusunda görüş beyan eden katılımcılardan K3: “Yani zaman zaman değiniliyor o konulara okullarda mahremiyet eğitimi ile ilgili olsun memnunuz ama daha çok değinilebilir, çocukla konuşulabilir veya öğretmenin izlemine göre ailesiyle iletişime geçilip çocukla birebir konuşulup aileden de destek alınabilir.”, K4:

“... artırılabilir, anaokulları ve kurslarda çocuklara pedagoglar tarafından seminerler ya da tiyatro oyunları hazırlanıp bu eğitim verilebilir...Çünkü görsel daha çok akılda kalıyor çocuklarda...ama dönem dönem mesela bunlar yapılırsa o davranışlarda pekişir, ailenin çocuğu üzerinde ilgisi de artar, daha keyifli olur... Onun haricinde çocuklar değerler eğitiminin daha fazla olduğu okullara gönderilebilir. Yaz kurslarımız var bunun için yaz kurslarına gönderebilir aileler. Biz gidiyoruz ve çok da memnunuz bu anlamda. Ama tabii ki gittiğin bu kuruluşlarda yapılan uygulamaları evde sürdürebilmek öğretmenle iletişim halinde olmak önemli, desteklemeden güzel bir sonuç alınamaz maalesef.”

K18: “... artırılabilir. Özellikle iletişim konusunda eksikliklerin olduğunu düşünüyorum. Yani biz eğitimin içeriğini bilmiyoruz çocuklardan duyduğumuz kadarıyla o da anlattığım gibi işte

özel bölgelerini tanıtip bunlara kimsenin dokunamayacağını ve şarkı söyleyerek desteklemişler yani çocuğumun anlattığı kadarıyla biliyorum bize yönelik olmadı ama rehber öğretmenleri anlattı geldiğimde çocuğum anlattı etkisi olmuş dediğim gibi ondan sonra işte banyoda mesela çamaşırını çıkartmadı.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında kurumlarda verilen mahremiyet eğitiminin fazlaştırılabileceği, daha ayrıntılı bir şekilde verilebileceği ve özellikle veli ile öğretmen arasındaki iletişimin mutlaka olması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca kurum tarafından verilen bu eğitimin ailede de desteklenmesi gerektiği üzerinde durdukları görülmektedir. Yine bir katılımcının bu konularla ilgili uzmanlar, pedagoglar tarafından seminerlerin verilebileceği veya bununla ilgili bir sinema ya da tiyatronun düzenlenip mahremiyet eğitimiyle ilgili çocukların bu şekilde faydalanabileceğini belirttiği görülmektedir. Bunun nedeni olarak da bu alanın özellikle çocuklar konusunda önemli ve gerekliliğini vurguladığı tespit edilmektedir.

Katılımcıların verdiği yanıtlara göre anaokullarında ve 4-6 yaş Kur'an kurslarında verilen mahremiyet eğitiminin yetersiz olduğu yönüne vurgu yapan katılımcılardan K7:

“...yeterli diyemem çünkü konu, müfredat belli. Mesela hep bir öğretmen var o konuşuyor. O da normalleşiyor artık ya da alan değişikliği olmuyor. Hep sınıfın içindeler oysaki çocukların algısını da değiştirmek gerekiyor. Yani çıkabildikleri tek yer cami o da çok nadir. Tecrübe edemiyorlar nasıl bize farklı insanların konuşmaları daha algıda seçicilik ile algılarımız açılıyor, çocuklarda daha fazla bu durum. Kişilerin yüzü değiştikçe çocukların dinleme şevki de değişiyor diye düşünüyorum. Yine dışarıdan gelen farklı bir yüz, ses tonu, eğitim şekli ya gruplarına göre anlatım çok etkili. Bir bireyin aynı bana anlattığı gibi bu yaş grubuna anlatmasını bekleyemeyiz...”

K9: *“...sadece özel bölgelere değinildiğini biliyoruz ama diğer alanlarda çok da yeterli olduğunu söyleyemem. Çünkü onunla ilgili ne bir etkinlik yaptıklarını gördüm ne de bu konuyla ilgili bir paylaşım yapıldı. Yani mahremiyet sadece özel bölgelerden ibaret değil bir çocuğun oyuncağının elinden alınması, sandalyesine oturulması bile mahremiyet bence.”*

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında anaokulları ve 4-6 yaş Kur'an kurslarında verilen mahremiyet eğitiminin yeterli olmadığını vurguladıkları görülmektedir. Bu eğitimin hep aynı alanda ve aynı öğretmen tarafından verildiğinde çok etkili olamayacağı ifade edilmektedir. Bu konuyla ilgili farklı etkinliklerin yapılabilmesini, bu konuya hâkim kişiler tarafından daha kapsamlı çocuklara mahremiyet eğitiminin verilebileceğini ve bunun çocuklar açısından çok daha etkili olacağını vurgulandığı tespit edilmektedir. Katılımcılardan biri bu konuyla ilgili hiçbir etkinlik görmediğini ne yapıp yapılmadığı hakkında bilgisinin olmadığını belirtmektedir. Bir katılımcı da eğitim kurumundan mahremiyet eğitimiyle ilgili olarak sadece

özel bölgeler konusunda eğitim verildiğini, fakat mahremiyetin sadece özel bölgelerden ibaret olmayıp verilen bu eğitimin yeterli olmadığını ifade ettiği tespit edilmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında anaokulları ve 4-6 yaş Kur'an kurslarında verilmekte olan mahremiyet eğitiminin yeterliliğine dair velilerin algılarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Bazı katılımcıların mevcut uygulamaları yeterli gördüğünü ve verilen eğitimden memnuniyetlerini dile getirirken bir başka grup özellikle veli-öğretmen arasındaki iletişim eksikliğinden kaynaklı olduğuna dikkat çekerek bu sürecin daha etkili hale getirilebileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca bazı katılımcıların sunulan mahremiyet eğitiminin içerik ve yöntem bakımından yeterli olmadığına dair görüş beyan ettikleri görülmektedir. Bu durum, uygulamanın her kurumda eşit düzeyde yürütülmediğini, standart bir yaklaşımın eksikliğini ve eğitimde bireysel farklılıkların göz ardı edilebildiğini göstermektedir.

2.5.2. Kurumlarda mahremiyet eğitimi ile ilgili hangi konulara değinilmesine dair veli görüşleri

Katılımcılara, kurumlarda mahremiyet eğitimine dair hangi konulara değinilmesi gerektiği ile ilgili soru yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri genellikle tuvalet ve banyo, özel bölge, kendini koruma- istismar, mahremiyet ihlalleri ve kişisel eşyalar (izin alma) yönünde ifadeler kullandıkları görülmektedir. Kurumlarda özellikle tuvalet ve banyo konularına değinilmesi gerektiğine dair görüş beyan eden katılımcılardan K4:

"...tuvalet eğitimi. Tuvalette kendilerini sakınmaları, kapıyı kapatıp tek başına orada bulunmaları gerektiği söylenmeli. Tek kaldıkları zaman arkadaşlarıyla temaslarında dikkat etmeleri, birbirlerinin cinsel organlarına dokunmamaları gerektiği öğretilmeli. Çocukların bu konuda uyarılması ve konuyla ilgili bir eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum."

K12: "Bazı okullarda maalesef erkek çocuk, kız çocuk tuvaletleri bir oluyor. Özellikle DİB' nin bazı kurumlarında ama onların da işte yeterli yer verilmediği için mi yoksa kursun fiziki ortamı müsait olmadığı için... Kur'an kursunda illaki dikkat ediyorlardır ama bu doğru değil bence. Çünkü bunlar küçük çocuklar çok da dikkat edemeyebilirler, birbirlerini görebilirler. Zaten tam da keşfetme, merak çağı olduğu için o yüzden çok dikkat edilmeli mahremiyet eğitimi konusunda."

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında katılımcılardan çoğunun kurumlarda çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken özellikle tuvalet, lavabo ve banyo konularına, bu konularda nelere dikkat etmeleri ve nasıl davranmaları gerektiğine daha çok değinmelerinin önemli olduğunu ifade etmektedir.

Katılımcıların, kurumlarda mahremiyet eğitimi ile ilgili hangi konulara değinilmelidir, sorusuna verilen cevaplarda özel bölge yönünü vurguladıkları görülmektedir. Bu hususta

katılımcılardan K14: “Vücudumuzla ilgili özel bölgelerimize mutlaka değinilmeli. Çocuğa öncelikle bu eğitimin verilmeli.”, K15: “Fiziki olarak özel bölgeleri olabilir, ilk olarak bu eğitim verilmeli bence. Çocuğun kendinin farkına varması bu bölgelerin neden bu kadar önemli olduğu ve sakınması gerektiği göstermemesi gerektiğiyle ilgili.” ve K18:

“Özel bölge olmalı ilk çocuğun kendini istismarlara karşı koruyabilmesi adına. Ama duygusal istismar da oluyor ya da çocuğun öz güveni düşüyor kendi içine kapanıyor bu da hayatını olumsuz etkiliyor. İlla bir cinsel istismara uğraması değil akran zorbalığı bile mahremiyet ihlalidir. Biz okulda ilk başta bir arkadaşının yanaklarını sıkmasıyla başlayan bir olay yaşadık daha sonra işte kucağına alıp kaldırması oldu çocuk kötü hissetti ve o arkadaşından uzaklaştı. Bunun üzerine kötü dokunuş iyi dokunuş diye anlatmış öğretmenleri. Bunları daha çok anlatmaları gerekir çocuklara benim çocuğuma etki ediyorsa diğer çocuğa da etki etmeli onu kötü hissettirmemeli bunlar da önemli.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde bazı katılımcıların kurumlarda verilecek olan mahremiyet eğitiminin öncelikle özel bölge alanında olması gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılara göre çocukların öncelikle bu özel bölgelerini öğrenmesinin çocuğu her türlü istismardan koruması adına çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca sadece cinsel istismarlara karşı değil duygusal istismarlara karşı da çocuğu koruyacağı dile getirilmektedir. Katılımcılardan birinin belirttiği akran zorbalığı da duygusal istismara girmektedir.

Katılımcıların kurumlarda hangi konularda mahremiyet eğitimi ile ilgili hangi konulara değinilmesi gerektiğine dair görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer hususun kendini koruma-istismar ifadesi olduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan K25: “Çocukların kendilerini nasıl korumaları gerektiği istismarlara karşı birbirlerine karşı saygılı ve hoşgörülü davranıp birbirlerinin alanlarına girmemeleri gerektiğine denilmeli.” ve K9: “Şöyle ki çocukların kendilerini korumaları gerektiği, nasıl yapacakları, böyle bir durumla karşılaştıklarında kendilerini koruma adına ilk olarak bence bu eğitimin verilmesi gerekir.” şeklinde dile getirmektedir.

Katılımcılara yöneltilen, kurumlarda mahremiyet eğitimi ile ilgili hangi konulara değinilmelidir, sorusuna bazı katılımcıların çocuğun istismara uğramaması adına nasıl kendini koruması gerektiği yönünde bir eğitimin verilmesi gerektiğini ifade ettikleri tespit edilmektedir. Katılımcıların vermiş oldukları bu cevabın, aslında bazı katılımcıların vermiş oldukları özel bölge konusunun ilk anlatılması gerektiği ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü çocuğa öncelikle özel bölge tanımı yapıp benimsetilmeli, bunun akabinde istismarlara karşı kendisini nasıl koruması gerektiği öğretilmelidir.

Fiziksel istismar çocuğun bedenine şiddet uygulanması, uygulanan bu şiddet sonucunda çocuğun bedeninde iz bırakacak şekilde yaraların oluşması ve çocuğa zarar verilmesidir. Ayrıca yetişkin tarafından çocuğa cinsel tatmin gayesi ile zarar verilmesi de fiziksel istismara

girmektedir. İstismarın bir çeşidi de duygusal istismardır. Bu istismar çocuğun bakımından tutun da şefkatten, ilgiden, sevgiden mahrum edilme şeklidir diye tarif edilmektedir (Çakır 2015, 53). Dolayısıyla cinsel istismarı engellemek için çocuğa göbek kısmı, göğüs ve kalça çevresinin onun için çok özel olduğu ve bu alanlara izin almadan hiç kimsenin dokunmaması gerektiği mutlaka öğretilmelidir (Ünal, 2019, 30).

Katılımcıların kurumlarda mahremiyet eğitimi ile ilgili hangi konulara değinilmelidir, sorusuna verilen cevaplarına bakıldığında mahremiyet ihlalleri hususuna değindikleri görülmektedir. Bu hususta katılımcılardan K25:

“...birbirlerine karşı saygılı ve hoşgörölü davranıp birbirlerinin alanlarına girmemeleri gerektiğine mutlaka değinilmeli. Çünkü çocuğum bazen anlatıyor işte oyun odasında oyun kurup oynarken, arkadaşının gelip onu rahatsız ettiğini ya da bir oyuncağı elinden çekip aldığını bunların da onu üzdüğünü söylüyor. Tuvalete girdiğinde örneğin başka birinin kapıyı açtığını bundan da rahatsızlık duyduğunu dile getiriyor.”

K16: *“Mesela erkek çocukları biraz daha hareketli oluyorlar... Yani 4-6 yaş eğitiminde oradaki hocalarımız birbirlerinin oyunlarına müdahale etmemeleri ve arkadaşlarına izin almadan dokunmamaları gerektiğini her seferinde anlatıyorlar...”* ve K17:

“Ayrıca sınıfa girerken kapının vurulması, arkadaşlarının nerelerine dokunması gerektiğini uygulamalı olarak anlatıp gösterebilirler. Karşıdakinin sınırlarını koruma anlamında söylenilecek şeyler ve söylenmemesi gerektiği halde yapılan davranışların, yanlışlıkların anlatılması da gerekiyor. Çünkü çocuklar birbirlerini çok incitebiliyor. Kişisel sınırlarını çok zorluyorlar.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcılar kurumlarda mahremiyet eğitimi verilirken özellikle mahremiyet ihlalleri hakkında çocuklara bilgi verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Oyun odalarında, sınıfta, lavabolara girerken ve çocukların bedenleri ile ilgili bir takım mahremiyet ihlallerinin yapıldığı ve bunun çocuğu rahatsız ettiği konusu dile getirilmektedir. Bunun önlenmesi açısından mutlaka kurumlarda mahremiyet ihlallerinin anlatılıp çocuğa benimsetilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu da mahremiyet eğitiminde özel bölge, istismar ve kendini koruma eğitimleri kadar aslında hepsiyle ilgili olan mahremiyet ihlallerinin de önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu alanlarda yaşanan sıkıntı mahremiyet ihlallerinden kaynaklanmaktadır.

Katılımcıların, kurumlarda mahremiyet eğitimi ile ilgili hangi konulara değinilmesi gerektiğine dair görüşlerinde ortaya çıkan bir diğer hususun kişisel eşyalar (izin alma) ifadesi olduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan K25:

“...bu onun kişisel eşyası. Mesela öğrenci yok çocuk diyor ki öğretmenim “ben arkadaşımın boyasını kullanabilir miyim” ben de “kullanamazsın diyorum. Çünkü arkadaşın yok. Kimden izin alacaksın” diyorum, “tamam” deyip bırakıyor sonra bazen de ne yapıyorlar “arkadaşım

bana boyasını kullandırtmıyor”, ben de diyorum ki “şimdi o arkadaşının boyası kullanırmak istemiyorsa kullanamazsın, çünkü o ona ait bir şey” bu şekilde de hani tabii ki veriyoruz bu eğitimi ve bu da bir mahremiyet.”

K8: “...orada özellikle tabii ki çocukların kendilerine ait alanları bir kutusu var, özel bir kutusu. Herkesin kişisel, kendine ait. Onlar izinsiz, öğretmen de izin vermediği sürece alınmıyor ve onun dışında da arkadaşlarıyla da izinsiz paylaşmıyorlar. Sonra oyuncaklar izinsiz alınmıyor ya da birbirleriyle paylaşmaları gerektiğinde, o istiyorsa onun vermesi gerektiğini biliyorlar.”

K14: “Bize ait olan eşyalarımız örneğin bu bir çanta, cep telefonu ya da evimizdeki bir çekmece olabilir, bunların kişiye ait olduğu, aynı zamanda bunun çocuk için de geçerli olduğunu, onun da özel eşyalarının olduğu ve başkalarının izinsiz aldığı ya da dokunduğunda ne kadar üzüleceğine bu nedenle hiç kimsenin izinsiz bakamayacağı, açılmayacağı ve başkasının müdahale etmemesi gerektiği konusunda bu eğitim verilmeli.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, bazı katılımcıların, kurumlarda çocuklara izinsiz hiç kimsenin eşyasının alınmaması hatta bakılmaması gerektiği konusunda mahremiyet eğitimi verilmesinin gerektiğini ifade ettikleri görülmektedir. Ana okulu öğretmeni olan bir katılımcı bu konuda çocuklara nasıl davrandığını ve onların da nasıl davranmaları gerektiği konusunda, nasıl farkındalık oluşturduğunu açıklamaktadır. Katılımcılardan biri kişilere ait özel eşyalardan bahsederek ve bunlara örnekler vererek yine izinsiz alınmalarını gerektiğinin empati yeteneğini de kullanarak çocuklara öğretilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla mahremiyet eğitiminde izinsiz hiç kimsenin eşyasının alınmaması gerektiği davranışının çocuğa öğretilmesi, kendisine ait olanın farkına varması ve bunu koruyabilme hissinin oluşmasına neden olmaktadır. Çocukta güven alanının oluşmasını sağlayan bu davranışlar mahremiyet kavramının daha sağlam bir temel üzerine oturtulmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca çocuğun bu sahiplik hissiyle “benim” dediği eşyalar üzerinden öğrendiği bu duygu ileride çocuğun sınırlarını belirlemesine ve “benim sınırlarım” diyebileceği bir alan oluşturmaya katkı sunmaktadır. Böylece değerlerimizden saygıyı da öğrenip benimsemesine yardımcı olmaktadır.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında yapılan yorumların ve hangi konularda mahremiyet eğitimi verilmesi gerektiği konusunda verilen cevapların aslında birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu da çocuğun her yönden gelişimi ve düzgün bir birey olabilmesi açısından mahremiyet eğitiminin her alanda mutlaka çocuğa verilmesi, bu bilincin oluşturulmasının ne kadar elzem olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kurumlarda mahremiyet eğitimiyle ilgili sadece “özel bölge” eğitimi değil de mahremiyetin bütün alanlarını kapsayan konularına değinerek bir mahremiyet eğitimi verilmesi gerektiği tespit edilmektedir.

Çalışma, alan yazında yapılan diğer çalışmalarla kıyaslandığında kısmen benzerliklerin olduğu tespit edilmektedir. Örneğin Türkyılmaz (2019) yaptığı çalışmada ebeveynlerin okul öncesi kurumlarda hangi konulara değinildiği ile ilgili görüşlerin vurgulandığı, bu görüşlerin yapılan çalışmadaki, kurumlarda mahremiyet eğitimi ile ilgili hangi konulara değinilmesi gerektiği ile ilgili tuvalet-banyo eğitimi, mahremiyet alanları, sınırların tayin edilmesi, kurallar, mahremiyet algısı gibi konularda kısmen benzerlik gösterdiği dikkat çekmektedir.

2.6. Mahremiyet Eğitiminin Bireyin Hayatına Katkılarına Dair Veli Görüşleri

Katılımcılara mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına katkılarının neler olduğu ile ilgili soru yöneltilmiştir. Katılımcıların görüşleri mahremiyet eğitiminin bireyin özgüvenli, sınırlarını bilen, saygılı davranan, kendini korumayı, hayatını şekillendirmeyi öğrenen, güzel ahlaklı olmayı, iletişim yeteneği, saygınlık, kişilik-karakter ve ahiretini kazandıracağı yönünde ifadeler kullandıkları görülmektedir. Mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına katkılarından birinin özgüvenli olması hususuna dikkat çeken katılımcılardan K21: *“Mahremiyet eğitimi özgüven kazandırıyor kendisini dışarıda rahatlıkla ifade etmesi için kendisinin, başkalarının farklı bir gözle bakmasını bir nebze engelliyor mahremiyetini korumuş oluyor.”* ve K18: *“...daha özgüvenli olur diye düşünüyorum ve ayrıca bunun farkında olursa daha özgüvenli yetişebilir diyebilirim.”* şeklinde vurgu yapmaktadır.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına özgüven katacağı şeklinde ifadeler kullandıkları görülmektedir. Özgüven bireyin istemediği bir durum karşısında hayır diyebilme cesareti göstermesidir. Dolayısıyla bireyin bütün alanlarda sınırlarını koruyabilmesine imkân tanımaktadır. Ayrıca mahremiyet eğitimiyle çocuk, duygularının, düşüncelerinin ve en önemlisi bedeninin sadece kendisine ait olduğu bilincini geliştirir. Bu da bireyin ilerleyen dönemlerde karşılaşılan baskılara karşı kendine korumasını sağlamaktadır.

Katılımcıların mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına katkılarından birinin kişiye sınırlarını bilmeyi öğretir ifadesi olduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan K23:

“...işte özgürlük noktasından bakıyorum kendi sınırlarını çizebilmiş olma yeteneği kazandırıyor. Birisi ona müdahale ettiğinde “sen ne yapıyorsun bu benim alanım” diyebilir. Böyle bir eğitimi, algısı yoksa kendi sınırlarıyla ilgili herkes onun her bilgisine ulaşmaya çalışır. Vücutuyla ilgili her şekilde ona müdahale etmeye çalışır onun bedeni “bu benim bedenim kimse bu noktada bana karışamaz” derken hani müdahale edemez ya da “bu benim telefonum dur bakalım” diyebilmeli yoksa özel hayatıyla ilgili herkes her şeyde ve her yerde konuşabilir “bu benim özel hayatım sen buraya karışamazsın bu benim mahremim” diyebilme özgürlüğü, gücü kazanmış olur diye düşünüyorum.”

K19: *“Mahremiyet eğitimi insana kendi sınırlarını çizebilmeyi burası benim alanım deme yetisini kazandırır ve başkalarının sınırlarını da ihlal etmemeyi öğretir.”* ve K7: *“... Mesela odasının*

kapısını kapatıyor ben oyun oynayacağım anne girme diyor bazen böyle konuşuyorum oyun oynarken oyunumun arasına girip unutturuyorsun diyor yani müdahale ettirmiyor, kapatıyor kapıyı ben de çıkıyorum.” şeklinde vurgu yapmaktadır.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında bazı katılımcıların mahremiyetin bireyin hayatına, kendi sınırlarını çizebilmeyi ve karşısındaki kişilerin de alanlarına müdahale etmeme yetkisi kazandıracağını ifade etmektedir. Çünkü mahremiyetin hayatın her alanında var olduğunu ve mahremiyetin kişilerin her anlamda ve alanda öğrenmesi gereken kurallar bütünü olduğunu vurgulamaktadır.

Katılımcıların verdiği yanıtlara göre mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına katkılarından birinin bireye saygıyı öğretir ifadesi olduğu görülmektedir. Bu yönüne vurgu yapan katılımcılardan K14: *“Ben de üstümü değiştirirken odama girmez. Girse de mutlaka gözünü kapatır. Yani ileride bir birey olduğunda hem kendi hem de başkalarının mahremiyetine saygı duymasını sağlar.”* ve K15: *“...çocuk mahremiyet eğitiminde kendine saygılı olmayı öğreniyor, kendine saygılı olduğu zaman ben özelim diyor ve insanlara da bunu gösteriyor. Onlar da ona o şekilde özelmış gibi görüyor ve davranıyor. Yani bence özel ve saygı duyulması gerektiğini öğreniyor.”* şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına saygı katar yönündeki görüşleri dikkat çekmektedir. Bazı katılımcılar mahremiyet eğitimiyle öncelikle çocuğun kendine saygılı olmayı öğrendiğini böylece kendisinin özel olduğunu hissettiğini, ayrıca bunu da insanlara gösterdiğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda mahremiyet eğitiminin çocuğa sadece kendisine değil başkalarının mahremiyetine de saygı duymasını öğrettiği ifade edilmektedir. Dolayısıyla mahremiyet eğitimi sadece bireyin sınırlarını korumasını sağlamaz. O sınırların ardındaki anlamı, onu değerli ve dokunulmaz bir şekilde kabul etmesini sağlar. Bu nedenle mahremiyet eğitimi saygının öğretim sürecidir denilmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına katkılarından birinin bireye kendini korumayı öğretir şeklinde olduğu görülmektedir. Bu konuda katılımcılardan K14: *“Kötü insanlara özellikle de istismarcılara karşı kendini korumayı öğrenir. Böylece başkalarına da zarar vermemesi gerektiğini öğrenmiş olur.”* ve K18: *“Kendini koruması açısından önemli ve kendini korudukça her açıdan kendini daha iyi hisseder...”* şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına etkilerinden birinin bireye hayatını şekillendirmeyi öğretir şeklinde olduğu görülmektedir. Bu hususa vurgu yapan katılımcılardan K2:

“Hayatını başlı başına şekillendirir. Mesela ben bunu böyle yapmak istiyorum ya da birisi onu zorlayacak hayır ben böyle yapacağım diyerek irade sahibi yapıyor aslında. Bu da çocuğun hayatının genelinde çok önemli. Her alanına yansıyacak çünkü namazda, tesettürde, oruçta

irade var. Ben aç kalıyorum ama işte bunu yapacağım çünkü ben bunu istiyorum ya da istemiyorum tercihime kalmış onu birey yapıyor aslında.”

K11: “Girdiği ortamları belirler böylece onun gelecekteki hayatını şekillendirecektir ona göre de zaten işte dinine, toplumuna, devletine, köklerine sahip çıkmada aslında bireye çok şey katar. İleride evlenecek kişiyi, yetiştireceği çocuğunu, ilerideki toplumu belirleyecektir ve hani bu kendini topluma karşı korumasına etki edecektir. Onun için mesela iş seçimini, eş seçimini dediğim gibi işte çocuk yetiştirmesine çevresini takıldığı arkadaşları her şeyi belirleyecektir. Bu şekilde belirleyip değiştirecektir.”

K17: “Çocuğun geleceğine yatırım hence mahremiyet eğitimi. Çünkü sosyal statüsüne etki eder, hayatına bakışı değişir, hayatını nasıl şekillendireceğini öğrenir, çevresindeki arkadaşı, eşi dostu bu kişinin kendi gelişimiyle alakalıdır... Tabii önce davranışlarında doğruyu yapmasını sağlıyor aile içinde de bir düzen oluşturuyor aile içindeki çocuğun yerini olumlu yönde etkiliyor sonuçta çocuk da birey aileye bir katkısı var. Sonrasında toplumu oluşturuyor bireyler. İşte bu eğitimde kişinin hayatını şekillendirmesini büyük ölçüde öğretiyor bireye diyebiliriz.”

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcılar mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına daha doğrusu geleceğine bir yatırım olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca sosyal statüsüne etki edeceğini, hayata bakış açısının değişeceğini ve hayatını öğrenmiş olduğu mahremiyet eğitimiyle şekillendireceğini vurgulamaktadır. Bazı katılımcıların mahremiyet eğitimi almış bireylerin dinine, vatan ve milletine ayrıca köklerine sahip çıkacağı ifade edilmektedir. Son olarak bazı katılımcılar almış oldukları mahremiyet eğitime göre eş seçimi yapılacağını, arkadaş çevresinin bu eğitime göre şekilleneceğini, hatta doğacak çocuklarının bile almış olduğu bu mahremiyet eğitime göre yetiştirileceğine dikkat çekmektedir.

Katılımcıların verdiği yanıtlara göre mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına katkılarından birinin bireye güzel ahlaklı olmayı öğretir ifadesi olduğu görülmektedir. Bu yönüne vurgu yapan katılımcılardan K6:

“Yani ahlakî yönden çocuk kendini daha çok geliştirir. Mahremiyet eğitimi verilmeyen, bu konuda dikkat edilmemiş çocuklar kendini bilmez, küfreden, işte oturmasına dikkat etmez, saygısızca davranır, sürekli konuşur. Ama bu eğitimi almış çocuğun davranışlarına baktığınız zaman hemen zaten görülür farkı. Ne kadar ahlaklı, ne kadar iyi yetiştirmiş deriz.”

K13: “...mahremiyet eğitimi de bunun içinde yani edep hayâ diyoruz, güzel ahlaklı olmasını sağlıyor...Temellendiriyor aslında bu eğitim. Ahlakın da temellendirilmesini sağlıyor bu mahremiyet eğitimi. Bununla o yüzden ilişkilendiriyoruz. İnsanın hayatına da çok büyük etkileri vardır.”

K16: “...daha ahlaklı, güzel ahlaklı oluyor çocuk. Bu ahlaklı olan çocuk ahlaklı çocuklarla arkadaş oluyor ya da Allah korusun kötü çocuklarla arkadaş olup belki kendini yani iyi yönde geliştirdiği için o çocuğu da düzeltmeye çalışıyor ve toplum düzeliyor bu şekilde. Kendi çocuğunu eğitirsen çocuğun da başkalarını eğitebiliyor.”

Şeklinde dile getirilmektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına etkileri arasında güzel ahlaklı olacağı yönünde ifadeler kullandıkları görülmektedir. Dolayısıyla mahremiyet eğitiminin ahlakı temellendirdiği, bu eğitimi almış olan çocukların kendisi gibi olan kişilerle arkadaşlık kuracağı ve yine hayatını ona göre şekillendireceği, yanlış davranışı olan arkadaşlarını olumlu yönde etkileyeceği ve böylece toplumun da düzeleceğine dikkat çekmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında, mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına etkilerinden birinin de bireye iletişim yeteneği kazandıracağı yönünde olduğu görülmektedir. Bu hususa değinen katılımcılardan K22: *“...iyi bir iletişim yeteneği kazandırır. Bu iletişim yarın iş ve ilişkilerinde her türlü sonucu etkileyecektir. Bütün hayatıyla alakalı diyebiliriz. Çünkü o iletişimin nasıl olması gerektiğini bildiği zaman bütün hayatına yansıyacaktır.”* ve K8:

“...sosyal çevresinde çok büyük etken oluşturur diye düşünüyorum... Yani bir kişiyle olan iletişimini bile büyük ölçüde etkileyebiliyor. İnsanlarla ilişki kurmasında bence ona çok fayda sağlayacak. Kişisel olarak ve olumlu yönde olacak. Arkadaşlık, sosyal çevre edinmede büyük etken olur diye düşünüyorum ben iletişim yeteneği kazanmasının.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde bazı katılımcılar mahremiyet eğitiminin bireyin hayatında nasıl iletişim kurması gerektiği konusunda büyük katkılar sağlayacağını vurgulamaktadır. Bu iletişim yeteneğinin bireyin bütün hayatına yansıyacağı ifade edilmektedir. İletişim yeteneği bireyin kişiliği açısından çok önemlidir. Sosyal çevresi arkadaşlarıyla ilişkilerinde iletişim yeteneğinin büyük bir etken olacağı ifade edilmektedir.

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplara bakıldığında, mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına etkilerinden birinin de saygınlık kazandıracağı hususunda olduğu görülmektedir. Bu konuya değinen katılımcılardan K23:

“...toplumda saygınlık kazanma mahremiyetle olur mu evet olur her türlü bedenine müdahale edilen bir insanla, hop dur bakalım benim bedenime müdahale edemezsin diyen insan arasında toplum seçici davranıyor. Burada gerçekten o bedenine müdahale ettirmeyen insana birazcık daha saygı çerçevesinde daha düzenli, disiplinli davranıyorlar. Oradaki kişiye aynı şekilde başka konularda da bu kişinin seçici olduğuna ya da bu kişinin işte sınırlarının olduğunu bilerek, toplum o kişiye daha saygı duyuyor. Hem daha dikkatli oluyorlar sınırlarını ihlal etmemek için, zaten yeterince bu da o kişi için artı bir kazanım olmuş oluyor saygınlık.”

Şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcıların ifadelerine bakıldığında bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına etkileri arasında bireye saygınlık kazandırmak olacağını dile getirmektedir.

Mahremiyet eğitimi almış bireyin sınır ihlali yapmayacağı ve kendi alanına da müdahale ettirmeyeceği bilinmektedir. Ayrıca mahremiyet eğitiminin bireyin güzel ahlaklı olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır. Bu bilinçle yetişen insan herkes tarafından sevilerek saygı görür, saygınlık kazanır. İnsanlar bu kişinin sınırlarını ve hassasiyetini bildikleri için daha özenli ve temkinli davranır. Bu da mahremiyet eğitiminin bireye saygınlık kazandırdığını göstermektedir.

Katılımcıların verdiği yanıtlara göre mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına katkılarında birinin bireye kişilik-karakter kazandırır ifadesi olduğu görülmektedir. Mahremiyet eğitiminin bu yönüne vurgu yapan katılımcılardan K24: *“Kişiliğini kazandırır. Nasıl bir insan olması gerektiğini hangi davranışlara dikkat ederek nasıl davranması gerektiğini yani kişiliğini oluşturmaya yardımcı olur.”* ve K12:

“...büyük ölçüde kişiliğini etkileyecektir. Karakterli bir insan olmasını sağlayacaktır. Muhakkak kişilik ve karakterin büyük bir çoğunluğu zaten mahremiyettir bence. Sonra zaten iyilik tohumları da ekince içine yani yanlış yapsa da doğruyu bulacağına emin olur o insan kendi kendine.”

Şeklinde vurgulamaktadır.

Katılımcıların ifadelerine göre bazı katılımcıların mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına kişilik ve karakter kazandırma açısından etkili olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla nasıl bir insan olması gerektiğini, hal ve hareketleri konusunda nasıl davranması gerektiği ile ilgili mahremiyet eğitiminin etkili olacağına değinilmektedir. Bunun da bireyin kişiliğini oluşturmada büyük bir etken olduğu dikkat çekmektedir.

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplara bakıldığında, mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına etkilerinden birinin de ahiretini kazandıracığı hususunda olduğu görülmektedir. Bu konuya değinen katılımcılardan K1: *“Ahiretini kazandırır bir de bu bilinçle yetişen bir insan herkes tarafından sevilir de zaten yani saygı da görür o yüzden ahiretini kazandırır.”* şeklinde ifade ettiği görülmektedir.

Katılımcının ifadesine bakıldığında mahremiyet eğitiminin bireye ahiretini kazandırır şeklindeki yorumu dikkat çekmektedir. Ayrıca mahremiyet bilinciyle yetişen bir insanın herkes tarafından sevilip saygı göreceğine, ahiretini kazanmakla birlikte dünyada da saygınlık kazandıracığını ifade etmektedir. Görüldüğü gibi mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına etkileri yadsınamayacak kadar büyüktür.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde mahremiyet eğitiminin bireyin öz saygı ve öz denetim seviyelerini arttıran, kendini koruma, sınır bilinci ve saygılı ilişki kurma yetilerini pekiştiren bir gelişim alanı olarak vurgulanmaktadır. Elde edilen bulgulara bakıldığında mahremiyet eğitiminin sadece çocuğu riskten korumaya dönük tedbir amaçlı bir eğitim değil, aynı zamanda yaşamı şekillendiren sosyal, duygusal bir öğrenme şekli olduğunu göstermektedir. Ayrıca katılımcıların güzel ahlak ve ahiret ile ilgili ifadeler kullanmaları mahremiyetin değerler ve

inanç temelli normlar sistemi ile iç içe algılandığını göstermektedir. Dolayısıyla eğitimin etik, kültürel ve dini boyutlarıyla bütüncül bir şekilde kavrandığını düşündürmektedir.

SONUÇ/SONUÇ VE ÖNERİLER

Mahremiyet, yer yüzünde en şerefli varlık olarak yaratılan insanın dokunulmazlığını ifade eden bir kavramdır. Bu nedenle gizlilik, saygınlık ve yasaklılık gibi anlamlara da gelmektedir. Mahremiyet insanın olduğu birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Özellikle beden, mekân, bilgi ve sosyal medya gibi farklı alanlarda karşımıza çıktığı görülmektedir. Mahremiyetin sadece fiziki, somut bir alanı yoktur. Aynı zamanda mahremiyet düşünsel ve soyut bir boyutu ihtiva eder. Bireyin her açıdan sağlıklı olabilmesi için sadece fiziksel sağlık değil ruhsal açıdan da sağlıklı olması, sağlam bir toplum açısından önemlidir. Ruhsal açıdan sağlıklı olan bireyler kendilerini tanıdıkları, işlerinde başarılı oldukları ve sosyal ilişkilerinde sağlıklı iletişim kurabildikleri için mutlu olan bireylerdir. Bu niteliklere sahip olmak için aile büyük bir etkindir. Dolayısıyla çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirilmesi anne ve babanın tutum ve davranışlarına göre şekillenmektedir.

Anne ve baba olmak sadece biyolojik açıdan anne baba olmak demek değildir. Bunun yanında anne baba olmak bilinçli bir şekilde görev ve sorumlulukların farkına vararak bunları yerine getirmektir. Anne babanın en büyük sorumluluğu, çocuğu düzgün bir şekilde yetiştirmek, ona güzel bir terbiye ve ahlak kazandırmak, ayrıca onu eğitmektir. Bütün bunlar anne babanın çocuğuna bırakacağı en kıymetli miras olarak kabul edilmektedir.

Okul öncesi dönemde mahremiyet eğitiminin öneminin veliler tarafından elde edilen bulgulara göre tespit etmeye çalıştığımız araştırmanın sonuç ve önerileri aşağıda yer almaktadır.

Araştırmanın çoğu yerinde üzerinde durulan ve özellikle vurgulanan mahremiyet eğitiminin çocukların kesinlikle öğrenmesi gereken bir eğitim olduğu ve bütün katılımcıların bu konuda hem fikir oldukları saptanmıştır. Ayrıca bu eğitim için öncelikli kurumun aile olduğu bütün katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Ailede alınan eğitimin okuldaki eğitime önemli katkılar sunduğu ve öğretmenlerin işini kolaylaştırdığı tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre temellerinin ailede atıldığı, bu nedenle anne babaların çocuğa mahremiyet eğitimi kazandırmalarında en etkili yolun doğru rol- model olunması gerektiği ortaya konulmuştur. Ayrıca yapılan çalışmada bireylerin mahremiyet algısı incelenmiş, bu algının genellikle önceki tecrübelerle şekillendiği tespit edilmiştir.

Ayrıca velilerin mahremiyet kavramıyla ilgili çocukluk ve gençlik dönemlerinde edindikleri tecrübelerin onların bugünkü mahremiyet algısında etkili olduğu dolayısıyla ailelerin kendilerini mahremiyet eğitimi konusunda yeterli görmedikleri ve bu yönde eğitim almak istedikleri saptanmıştır.

Yapılan araştırmada günümüzde toplumda kültürel ve dinî değerlerle ilgili birçok mahremiyet ihlalinin yapıldığı, bu ihlallerin insanlar arasında huzursuzluk ve anlaşmazlığa sebep olduğu ve

bu mahremiyet ihlallerini ortadan kaldırmanın ilk adımının ise ailede çocuğa erken yaşlarda verilecek olan mahremiyet eğitimi ile mümkün olacağı tespit edilmiştir.

Temelleri ailede atılan mahremiyet eğitimi sayesinde geleceğin yetişkin bireyleri olup her biri toplumumuzu oluşturacak olan çocukların erken yaşlarda benimsediği değerlerin daha yapıcı ve aynı zamanda kalıcı olduğu saptanmıştır. Bu nedenle mahremiyet eğitimi verilirken ailelere büyük görevler düştüğü, özellikle bu eğitimi çocuğa benimsetirken takındıkları tutum ve davranışların çocukta çok etkili olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla anne babaların çocuğa hoşgörü içinde sevgi temelli bu eğitimi vermeleri gerektiği belirtilerek anne babanın mahremiyet algısı nasılsa çocuğun da o yönde bir mahremiyet algısı oluşacağı ortaya konulmuştur.

Araştırmada katılımcıların mahremiyet eğitiminin okul öncesi dönemde başlaması gerektiğini vurguladıkları görülmüştür. Çocuğun tuvalet eğitimi ile mahremiyeti fark etmeye başladığını sonrasında çeşitli sorularla cinsiyet ile ilgili merakını belli etmeye çalıştığı tespit edilmiştir. Çocuğun bu konuyla ilgili merakı ve sorduğu sorular mahremiyet eğitiminin gerekliliğini ortaya koymuştur. Ayrıca çocuğun bu merakının görmezden gelinmesi, üstünün kapatılması ya da ertelenmesinin doğru bir yaklaşım olmadığı, çocuğun gelişimine göre uygun bir dille merakının giderilmesi konusunda eğitim verilmesi gerektiği saptanmıştır.

Araştırmada mahremiyet değerinin, okul öncesi kurumlarda ve okullarda öğretmenler tarafından desteklenmesi gerektiği aynı zamanda öğrencilere benimsetilmesi gereken bu değer öğrenciler ve toplum tarafından da desteklenerek bu sayede; kendini, kendi özel alanını tanıyan ve diğer bireylerin de özel alanlarını tanıyıp saygı duyan bireyler yetişeceği ortaya çıkarılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre mahremiyet eğitimi daha çok beden mahremiyeti üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu durum toplum tarafından mahremiyete atfedilen bir mesele olması hasebiyle mahremiyet eğitiminin ana problemi haline gelmektedir. Bu da mahremiyet algısında anne babaların mahremiyet anlayışlarında kültürün etkili olduğunu göstermektedir.

Araştırmada elde edilen verilerden hareketle katılımcıların mahremiyet eğitiminin önemine binaen bu eğitimde ilk olarak çocukların bedenlerini ve özellikle de özel bölgelerini tanıma, tuvalet ve banyo eğitimi, saygı, izin isteme adabı gibi konularda nasıl davranmaları gerektiğinin öğrenilmesi, bunun da çocukların sosyalleşmesi anlamında önemli olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada mahremiyet eğitiminde anne babaların yapmış olduğu hataların çocuğun bütün hayatını etkilediği üzerinde durulmuştur. Özellikle yanlış eş tercihi, eşi ve çocukları ile hatta anne babası ile olumsuz ilişkiler kurduğu tespit edilmiştir. Bunun nedenin ise anne babaların çocuğun yetişmesinde yapmış olduğu hatalardan kaynaklı olduğu belirtilmiştir. Araştırmada mahremiyet adına yapılan her ihmal ve önemsenmeyen her davranışın veya çocukta sebep olunan her olumsuz duygunun, çocuğun ileriki hayatına bir müdahale olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada mahremiyetin toplumsal bir mesele olduğu çok az katılımcı tarafından din ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu da mahremiyet algısının kişiden kişiye değiştiğini göstermektedir. Dolayısıyla dinin referans alındığı, bu duygularla temellendiren mahremiyet anlayışının, bireyi mahremiyete aykırı davranışlar yapmaktan alıkoyarak mahremiyete uygun davranışlar yapmayı sağlayan en önemli ve en etkili unsur olduğu tespit edilmiştir. Dinin hükümlerine göre temellendirilen, Allah'ın koyduğu ölçülere göre sınırlarının çizildiği mahremiyet eğitiminin hem birey hem de toplumun düzeni, huzuru açısından önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada mahremiyet eğitimi ile ilgili sosyal medyanın çocuklar üzerinde olumsuz etkileri tespit edilmiştir. Ayrıca basın, medya, televizyon vb. konularında çok büyük eksiklik olduğu çocuklara verilecek eğitim ve mesajların asıl bu yöntemle verilmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarında mahremiyetin genelde özel bölge olarak anlaşıldığı görülmektedir. Bu bağlamda mahremiyet alanları dikkate alınarak bireylerin bu konuda mahremiyet alanlarında daha bilinçli olmaları konusunda program yapımcıları, ilgili kurumlar tarafından mahremiyet alanlarının sadece dinî ve ahlakî boyutuyla ilgili değil sosyal alanlarla da ilgili olduğu konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, anne babaların mahremiyet eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ortaya konulmuştur. Bu nedenle ailelerin mahremiyet ve mahremiyet eğitimi konusunda bilinçlenmek ayrıca çocuklarını bilinçlendirmek adına çeşitli araştırmalar yapmaları, kitaplar, dergiler vb. okuyarak yaşamın her alanında etkili olan mahremiyet değerini hayatlarına geçirmeleri gerektiği önerilmektedir. Fakat mahremiyet eğitimine dair kaynakların yetersizliği, bu konuyla ilgili doğru ve ihtiyaca yönelik bilgiye ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla özellikle de çocuklar ile iletişim halinde olan kişilerin kolaylıkla ulaşabileceği kaynakların oluşturulması önerilmektedir.

Araştırma sonuçlarında mahremiyet alanlarının çeşitliliği ve mahremiyet eğitimi ile ilgili anne babaların yeterli bilgiye sahip olmadıkları bu nedenle aileleri bilgilendirmek amacıyla ailelere çeşitli seminer ve konferanslar verilmesi, mahremiyetin din ile ilişkisini, dinî açıdan mahremiyetin temellendirilmesi gerektiğini konu edinen çalışmaların düzenlenmesi önerilmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre yapılması istenilen seminer ve konferansların sadece ailelere yönelik değil çocukla iletişim halinde olan herkese özellikle anaokullarında ve 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapan öğretmen ve çalışanlara da mutlaka verilmesi önerilmektedir. Ayrıca konunun önemine binaen anaokulu ve 4-6 yaş Kur'an kurslarında öğretmen ve velilerin sürekli iletişim halinde olmaları verimin artırılması anlamında etkinlik bazında yapılan çalışmalardan haberdar edilmesi konuyla ilgili bilgilendirmelerin yapılması önerilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre medyanın mahremiyetin yozlaşmasında büyük etkiye sahip olduğu göz önünde bulundurularak; çocukların ahlakını bozacak içerikler temizlenerek anne babaların kontrolleri altında çocukların izlediği programlardan oynadıkları oyunlara kadar bilinçli olmaları, mahremiyet ihlallerinin yaşanmaması adına bu konuda seçici davranmaya dikkat etmeleri önerilmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre mahremiyet eğitiminin okul öncesi dönemde verilmesinin ne kadar önemli ve gerekli olduğu fakat bu eğitimin sadece bu dönemle sınırlı kalmaması bütün eğitim kurumlarında liseye kadar hatta çok bir etkisi olmasa bile çeşitli sebeplerden dolayı lisede dahi verilmesi önerilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre mahremiyet eğitiminin sadece aile ve eğitim kurumlarında değil hastane, belediyeler (kültür merkezleri), cami, spor salonları vb. akla gelebilecek her türlü kurum ve kuruluşta verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler A. (2012). *Çocuk Eğitimi*. (Şipal, K. Çev.) İstanbul: Cem Yayınevi.
- Ahmed b. Hanbel (241/855), el-Müsned, I-VI, ts.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASPB). (2020). *Çocuklarda Mahremiyet Bilinci*. Ankara: ASPB Yayınları.
- Köylü, M.- Altaş, N. (2019). *Din Eğitimi*, İstanbul: Ensar Yayınları. (48-80).
- Arvas Balci, F. (2020). "Aile, Değerler ve Din: Teorik Bir Yaklaşım". Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi 4/1.
- Avrupa Konseyi. (2007). *Lanzarote Sözleşmesi: Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunmasına Dair Sözleşme*. Strazburg: Avrupa Konseyi.
- Aydın, A. (2016). *Eğitim Psikolojisi*. Pagem.
- Aydın, Mehmet Zeki. *Din Öğretiminde Yöntemler*. İstanbul: Ensar Yayınları, 10., ts.
- Aydın N. (2015) *Hadislerde Mesken Mahremiyetini Tehdit Eden Unsurlara Karşı Alınan Önlemler*. Ekev Akademi Dergisi, 63: 287-314.
- Akcan E. (2016). "Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi". Akdeniz Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Merkezi Bülteni: 10/82., 63/65. Albayrak, Ş. (ed.) (2022). *Tüm Yönleriyle Ailede Mahremiyet, Ailede Mahremiyet Eğitimi*, Artı6 Medya Reklam Matbaa Ltd. Şti., Ankara.
- Anar, Suat, (1983). "Değerlerin Sosyolojik Açidan İncelenmesi". Çağdaş Eğitim Dergisi 82, 8-44.
- Aybek, A., vd. (haz). (2019). *Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Nasıl vermeli?* Erişim: 16.12.2020.
- Aybey, Salih. (2015). "Karakterin Değişmesinde Din Eğitiminin Rolü". Turkish Studies, 201-214. Erişim Tarihi: 25. 12.2024. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8354>
- Bacanlı, H. (2007). *Bilişsel ve Duyuşsal Hedefler: Bir Model Önerisi Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu İçinde*, Dem Yayınları, İstanbul.
- Bağlı, M. (2011). *Modern Bilinç ve Mahremiyet*. İstanbul: Düşünce Yayınları.
- Belsey, Andrew (1998). "Mahremiyet, Aleniyet, Siyaset". *Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar*. Ed.: Andrew Belsey ve Ruth Chadwick. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Berkup, B.S. (2015). *Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Basılmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. Bilgin, Beyza. (1981), "Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 24/474.
- el-Buhârî, Muhammed b. İsmail (1979). el-Câmiu's-Sahîh, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmî, İstanbul (256/869).
- Cevizci, A. (2010). *Eğitim Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (S. B. Demir & M. Bütün, Ed.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çağrı, M. (2001). *TDV İslam Ansiklopedisi*, (izin md. 23. Cilt, ss. 510), İstanbul: TDV Yayınları.
- Çalık, N. S. (2018). *Beden, Mesken ve Bilgi Mahremiyeti Açısından Sosyal Medyadaki Tasarrufların Fıkhi Açidan Değerlendirilmesi*. 7/3, 25-44.

- Çalışkan, H. (2019). *Okul Öncesi Dönemde Çalışan Öğretmenlerin Mahremiyet Eğitimi Konusunda Bilgi Düzeylerini Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Ana Bilim Dalı, Konya.
- Çalışır, D. (2011). *Cinsel Eğitim Çocukluktan Ergenliğe*, Profil Yayınları, İstanbul.
- Çamdibi, Mahmut H. (1983). *Şahsiyet Terbiyesi ve Gazali*. İstanbul: HAN Yayınları.
- Çamlıbel İrkin, A. (2012). *Çocukların Gelişim Süreci ve Televizyonun Etkileri*. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu: Ankara.
- Çekiç, S. (2019). *İslam Hukukunda Mahremiyet ve Sosyal Medya*. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Dam, H. (2021). *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi. Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi içinde* (ss. 57–101). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dedeoğlu, G. (2004). *Gözetleme, Mahremiyet ve İnsan Onuru*. TBD Bilişim Dergisi, 89. Sayı.
- Devellioğlu F. (2020). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitap Evi, 680.
- Diler, R. (2014). *Mahremiyet Eğitimi ve Önemi*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(1), 69-98.
- Dodurgalı, A. (2010). *Ailede Din Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Dolgun, U. (2008). *Şeffaf Hapishane yahut Gözetim Toplumu*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Duran, H.E. (2018). *Değerler Eğitimi Bağlamında Mahremiyet Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Samsun.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş' as es-Sicistânî (275/889), es-Sünen, I-IV, Haz. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd, el-Mektebetü'l-İslâmî, İstanbul ts.
- Ebu İsa, Et-Tirmizi (1987). *el-Camiu's-Sahih*, I-V, Thk. Ahmed Muhammed Şakir, "Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye", Beyrut.
- Erden, M.- Akman, Y. (2017). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara, Arkadaş Yayınevi.
- Ertürk, Selahattin (1979). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Yelkentepe Yayınları.
- Eroğlu, Ş. (2018). *Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler*: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 35(2), 130-153.
- Farnworth, M.L., Scheweinhart, L., Berrveta, c. (1985). *Preschool Intervention School Success and Delinquency in a High-Risk Sample of Youth*. American Educational Research Journal. 22, 445- 464.
- Göle, N. (2001). *Modern Mahrem*, 7. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.
- Gümüş, Sadrettin. (vd.) *Kur'an Yolu Tefsiri*, DİB Yayınları, Cilt: 2.
- Gündoğdu Y. B. (2017) *Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyetleri*. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Temmuz, 7(2), 389.
- Güneş, A. (2017). *Kişilik Gelişiminde Cezasız Eğitim*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Güneş, Â. (2020). *Nezakete ve Zarafete için Mahremiyet Eğitimi*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- Hekimoğlu, H. (2019). *Sosyal Ağlarda Mahremiyetin Dönüşümü: Instagram örneği*. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, Kayseri.

- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, (2. basım). İstanbul: Timaş Yayınları.
- İpek, Nagehan (2020). *İslam'ın Mahremiyet Algısı Işığında Mahremiyet Eğitiminin Çocuk Cinsel İstismarını Önlemedeki Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan.
- Kalın, Faiz (2002). "Kur'an'a göre Eğitim ve Öğretimin Temel Kriterleri". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 2/3 (2002).
- Kandehlevi, M. Yusuf. *Hayâtü's-Sahabe*, Akçay Yayıncılık, 2/453.
- Kaplan, C. (2019). *Türkiye'de Mahremiyetin Dönüşümünün Aileye Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Karagülle, A. E. (2015). *Günümüzde Değişen Mahremiyet Algısının Sosyal Ağlar Bağlamında İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve İletişim Sistemleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Karakaya, İsmail. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Anı Yayınları, Ankara 2012.
- Karslı, İbrahim Hilmi. *Sorularla Mahremiyet Bilinci*, DİB Yayınları, Ankara-2018.
- Kasapoğlu, Abdurrahman (2011). "Kur'an'da "Hayâ"/Utanma Olgusu", İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(2), 1-47.
- Kentler, H. (2008). *Çocuğuma Nasıl Cinsel Eğitim Verebilirim?* Turkuaz Yayıncılık, İstanbul.
- Kırca, C. (1996). "Kur'an'a Göre Çocukların Talim ve Terbiyesinde Takip Edilecek Esaslar". *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9.
- Koçoğlu, E.ve Avcı, Y. E. (2021) *Okul Müdürlerinin Görüşleri Doğrultusunda Türkiye'de Mahremiyet Eğitimi*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Köylü, Mustafa- Altaş Nurullah (2016). *Din Eğitimi*. İstanbul: Ensar Yay., 10. Basım, ts., (309-341).
- Köylü, Mustafa - Altaş, Nurullah (2016). *Din Eğitimi*. İstanbul: Ensar Yayınları, 10. Basım, ts., (48-80)
- Kurtoğlu, M. (2016). *Çocuk Bu İhmale Gelmez*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Kutub, M. (1987). *İnsan Psikolojisi Üzerine Etüdler*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Kutupyıldızı, M. İ. (2013). *Türkiye Geleneğinde Aile Tahlili ve Evlilik Sanatı*. İstanbul: Sokak Kitapları Yayınları.
- Kuzgun, Y. (1972). *Kendini Gerçekleştirme*. Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi: 10.
- Lokke, E. (2020). *Mahremiyet Dijital Toplumda Özel Hayât*, çev. Dilek, B. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Martı, H. (2020). *Dünü ve Bugünüyle İslam'da Mahremiyet*, İstanbul: TDV Vakfı, 220.
- MEB. (2024). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Meriç, Ü. (1991). "Sosyolojik Açısından Kılık Kıyafet ve Örtünme", *İslam'da Kılık Kıyafet ve Örtünme*. 3.Baskı, 29-37. İstanbul: İlmi Neşriyat
- Metin, O.ve Ünal, Ş. (2022) *İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 22/2.
- NSPCC. (2017). *Talk PANTS and Stay Safe*. Londra: National Society for the Prevention of Cruelty to Children.
- Okumuş, E. (2014), "Din ve Sosyalleşme", *Turkish Studies*, Ankara, 447.

- Okumuşlar, M. ve Genç, F. (2015). *Din Eğitimi'nin Bilimselleşmesi/Neliği* Ankara: Grafiker Yayınları. (ss. 374).
- Oruç, Cemil. (2013). Erken Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Teorileri Bağlamında Din Eğitimi. *Turkish Studies*, 8/8, 971-987. Erişim Tarihi: 25.12.2024. <http://doi.org/10.7827/TurkishStudies.4804>
- Öz, N. (2019). *Modern-Seküler Süreçte Ailenin Çözülmesi*. Kilis Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 6(11), 795-835.
- Özavşar, M.E. (2020). *Hadislerle İslam*, (Beden mahremiyeti md. 4. Cilt, ss. 253) İstanbul: Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü.
- Özavşar, M.E. (2020). *Hadislerle İslam*, (Aile mahremiyeti md. 4. Cilt, ss. 85), İstanbul: Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
- Özavşar, M.E. (2013). *Hadislerle İslam*, (Tecessüs md. 3. Cilt, ss.481.), Ankara: Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü.
- Özçelik, Durmuş A. (1992) *Eğitim Programları ve Öğretim*, ÖSYM Yayınları, Ankara.
- Özdemir, Ö. (2019). *Ailenin Çocuklarının Din Eğitimine Katkısı (İstanbul Örneği)*. Marmara Üniversitesi.
- Özeri, Zeynep N. (2004). *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*. İstanbul: DEM Yayınları.
- Öztekin, H. ve Öztekin A. (2010). *Modernleşme-Mahremiyet İlişkisi ve Siber Mekânda Mahremiyetin Aleniye Dönüşmesi*. Yeni Dünya Bilimleri Akademisi Dergisi. 5(4), 526- 540.
- Pakdemir, Ş. (2015). *Mahremiyet Algısı Hak Olgusu*. Din Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu. Cilt: I, 129-139.
- Selçuk, M. (1991). *Çocuğun Eğitiminde Dinî Motifler*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2. Basım.
- Serinsu, N. (2000). *Kur'an'ı Gençlerimize Nasıl Anlatalım*. Gençlik Dönemi ve Eğitimi Sempozyumu.
- Sezen, A. ve Erden, M. (2018). *Mahremiyetin Psiko-Sosyal Yansımaları*. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (20), 83-92.
- Shea, J. (1981). *Changes in Interpersonal Distances and Categories of Play Behaviour in the Early Weeks of Preschool*. *Developmental Psychology*, 17:4, 417-425.
- Şener, Mehmet. (1991). *TDV İslam Ansiklopedisi*, (Avret md. 4.cilt, ss. 125-126), İstanbul: TDV Yayınları.
- Şimşek, T. (2019). *Sosyal Medyada Mahremiyetin İfşası: instagram örneği*. *Sosyolojik Düşün*, 4(1), 10-24
- Şirin, S. (2019). *Yetişin Çocuklar*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Tarhan, N. (2012a). *Güzel İnsan Modeli*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Tarhan, N. (2012b). *Sen, Ben ve Çocuklarımız*. Timaş Yayınları. İstanbul.
- Tarhan, N. (2012). *İnanç Psikolojisi*, Timaş Yayınları, İstanbul-2012.
- Tatlılıoğlu, K. (2012). *Okul Öncesi Dönemde Anne Baba Tutumunun Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi*.
- Tongar, H. K. (2021). *Korkutarak Değil Sevdirerek Din Eğitimi*. İstanbul: Hayy kitap Yayıncılık
- Topçu, N. *Türkiye'nin Maarif Davası*, Dergâh Yayınları, İstanbul-2017.
- Toksarı, A. (2012). *Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kitap ve Sünnete Göre Özel Hayatın Gizliliği*, Diyanet İlmi Dergi, 2, 7-30.
- Tosun, C. (2020). *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi. doi:10145279789756802571.

Türkyılmaz, Z. (2019). *3-6 Yaş Grubu Olan Ebeveynlerin Mahremiyet Eğitimine Dair Bilgilerinin İncelenmesi (Üsküdar Örneği)* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

UNICEF, Türkiye. (2023). *UNICEF Türkiye Yıllık Rapor-2021*, Türkiye-UNICEF İş Birliği Programı 2021-2025. Erişim Tarihi: 20.07.2025. www.unicef.org/turkey

Uysal, V. (2006). *"Geleneksellik-Çağdaşlık Bağlamında Türkiye'de Dindarlık ve Kadın"*. İstanbul: Dem Yayınları.

Uzun, Mehmet - Köse, Akif. (2017), *"Okul Öncesi Eğitimde Değerler Eğitiminin Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri"* 12/23, 34.

Ünal, F. (2019). *Çocuk Cinsel İstismarında Cinsel Kimlik ve Mahremiyet Eğitiminde Rehber Öğretmenlerinin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Yalova.

Ünver, N. (1982). *3-6 Yaş Çocuğunun Sosyalizasyonunda Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Etkisi*. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi-Eğitimde Yeni Ufuklar*. İstanbul: Akçağ Yayınları. 4. Basım.

Yavuz, Kerim (2012). *Çocukta Dinî Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1. Basım.

Yavuzer H. (2015) *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yörükhan, T. (2012). *Sosyolojik ve Sosyal Psikolojik Görüş Açısıyla Şehir, Konut ve Mahremiyet*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Yurdagül, Ayhan - Şanver, Mehmet (2019). *"İslâm Din Eğitiminde Montessori Modelinin Uygulanabilirliği Üzerine"*. Karaelmas Journal of Educational Sciences 7, 19-36.

Yüksel, M. (2003). *Mahremiyet Hakkı ve Sosyo- Tarihsel Gelişimi*. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58(01).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

EKLER

EK-1. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler

KOD	CİNSİYET	YAŞ	MESLEĞİ	ÖĞRENİM DURUMU
K1	Kadın	37	Memur	Lisans
K2	Kadın	35	Hemşire	Lise
K3	Kadın	31	E. Hanımı	Lisans
K4	Kadın	38	E. Hanımı	Ön Lisans
K5	Kadın	41	Öğretmen	Lisans
K6	Kadın	44	Muhasebeci	Lisans
K7	Kadın	36	Katip	Lisans
K8	Kadın	39	Muhasebeci	Ön Lisans
K9	Kadın	36	Sigortacı	Lise
K10	Kadın	28	E. Hanımı	Lisans
K11	Kadın	35	Doktor	Lisans
K12	Kadın	31	E. Hanımı	Lise
K13	Kadın	42	Antrenör	Ö.Lisans
K14	Kadın	35	Öğretmen	Yüksek Lisans
K15	Kadın	30	Bankacı	Lisans
K16	Kadın	35	Öğretmen	Lisans
K17	Kadın	38	Öğretmen	Lisans
K18	Kadın	32	E. Hanımı	Ön Lisans
K19	Erkek	42	Memur	Lisans
K20	Erkek	38	Memur	Y. Lisans
K21	Erkek	48	Esnaf	İlkokul
K22	Erkek	36	Akademisyen	Doktora
K23	Erkek	35	Öğretmen	Lisans
K24	Erkek	39	Din Görevlisi	Lisans
K25	Erkek	42	K. İşçisi	Lise

EK-2. Görüşme formu

Değerli velim,

“Veli Görüşlerine Göre Okul Öncesi Din ve Değerler Kapsamında Mahremiyet Eğitimi” başlıklı tez çalışmam için kıymetli fikir ve düşüncelerinize ihtiyaç duymaktayım. Çalışmamın temel amacı okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynlerin mahremiyet ve mahremiyet eğitime dair bilgilerinin incelenerek gerekli görülüp görülmediğidir. Çalışmam özellikle okul öncesi dönemde çocuklara mahremiyet eğitimi verilmesi gerektiği ve bu konuda ailenin rol model olması öngörüsüyle planlanmıştır. Düşüncelerinizle büyük katkı sunacağınız çalışmam bu alanda ailelere ve araştırmacılara ışıktutacaktır.

Kişisel bilgileriniz ad ve soyadınız kesinlikle gizli tutulacaktır. Önemli olan konuyla ilgili düşüncelerinizi bizimle samimi bir şekilde paylaşmanızdır. Araştırmanın daha sağlıklı olması için ses kaydınızın alınması gerekmektedir. Görüşmemizin 30-60 dakika süreceği varsayılmaktadır. Çalışmama yapacağınız katkılarınızdan dolayı ve zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

Hatice DEMİRDEN

Hitit Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

SORULAR

1-Kendinizi tanıtabilir misiniz?

-Cinsiyetiniz :

- Yaşınız :

- Mesleğiniz :

- Öğrenim Durumunuz:

- Aile Türünüz :

-Dini eğitim aldınız mı:

2- Size göre mahremiyet nedir?

-Mahremiyetin hangi alanları vardır?

3- Size göre mahremiyet eğitimi nedir?

-Mahremiyet eğitiminin amacı nedir?

-Mahremiyet eğitimi hangi alanlarda verilmelidir?

-Mahremiyet eğitimi ne derece önemlidir?

4-Size göre mahremiyet eğitimi kim tarafından verilmelidir?

-Çocuğa mahremiyet eğitimi verirken nelere dikkat edilmelidir?

-Çocuğa mahremiyet eğitimi verirken zorlanılan noktalar nelerdir?

5-Size göre mahremiyet eğitiminin zamanlaması nasıl olmalıdır?

6-Size göre mahremiyet eğitimi hangi kurumlarda verilmelidir?

-Anaokulları ve 4-6 yaş Kur'an kurslarında verilen mahremiyet eğitimi hakkında düşünceleriniz nelerdir?

-Kurumlarda mahremiyet eğitimi ile ilgili hangi konulara değinilmelidir

7-Sizce evde ya da okulda verilmiş mahremiyet eğitiminin bireyin hayatına katkıları nelerdir?

